

APOSORO QARU ABIHO ISERE

Ttotta Ruka qeeteta
Roma Nagapa
Tii 62 (?)
Abi Mina Tteopiro
Ttoroa Nagapa (?)

QAHEUBA SUMASAHO NARU (Ruk 24:48-49)

¹ O Tteopiro, abi mina name, Dzoobe:

Ana bosata pepa niiho quba qeeteta oi Dzesui sohorogi quba eete qaata ma banaite qaata oho isereke ana niiho quba qeeteta.

² Qate noi qusuta peitare boohiqi noo tatanga nomeke Tumakhameto pobi hiireta ma Qaheuba Sumasa nokoho quba dzoobidzakoiqi hiireta.

³ Oonihe noi sama eehaha nome nokoke banait-omi qupadzomata. Qupadzomami noi Ohongaho pobi qesaqesa noko pobi hiire paanaite qaami bodza pooti naateta.

⁴ Ma oho bodza teeta nokoi Dzesuke saridze oomi noi hiireta, Nike eto Dzerusaremu nagapake qaateqi tee ma teeta tuumainohe ota gama susupu ttutturata Maiho naru tatangaho bebe eesuma ana nike pobi hiireta oi meenoma naatarid-zoni. ⁵ Oi Dzohane noio obama abi sooro qaata oonihe bodza ao dzamoqa naasuhiimi ana naamae nikeke Sumasama soobakoiqi hiireta.

⁶ Oonihe bodza teeta nokoi totoho eranomata Dzesuke qasa hiireta, Soopara naname, nii Isirae

abi nanaho bosa qobaqobai ao bodzaqarata ibo napame Romake suqobidzaqu mae?

⁷ Hiiremi noi erake hiireta, Nikei oho bodza ma sau qupadzomaquho isaki baamu oonihe oke Mai noqeke quba oonoma gesina naate oorai. ⁸ Oonihe hiibi, Qaheuba Sumasa nikehota gaibaqa nike beedzaenomaitemake oionita nike ao sohoroga oko ma boto tupu naho Dzerusaremuta oorai ma Dzuttea habana oorai ma Samaria habana oorai ma haba samaneta oorai nokohota naho noo ma sinabidza mekeqoma hiire paanaitemi kata gamaqi habaho moirata soobeqomakoi. Oiqi Dzesu hiireta.

KIRISTU QUSUHO ISAKITA PEITETA

(Mar 16:19-20; Ruk 24:50-53)

⁹ Ma Dzesui quba oonomaho pobike Qaru Abi nokoke pobi hiireqi bodza ooqata keke nokoho nese ma pengata adzahaha naate, qusuta peitemi nokoi moohimi perettabi ao noke sengi eeteta.

¹⁰ Ma nokoi nese dzoobireqi noi qusute bamu naatetaho tekake moohimi abi eseri sasa khabanomai nokoho bisata qoorota. ¹¹ Nopoi hee, O Garirena nena, nike abi naga ikanomai qusuke rittabetorai? Oi Dzesu nike qaate qusuta tuume oonihe tete teena ota paha burisi eetakoi.

QARU ABI DZUTAHO HABARA SARIDZETA

¹² Oiqi nopoi hiiremi Qaru Abi nokoi tora dzapa Oriba ota ooqi burisi eete Dzerusaremuta biranateta oi te kharata ooraranihe dzuma surenake qeemaquho isaki. ¹³ Oonita Dzerusaremuta biranateqi suruho nokome ota oora ma qaara eetota nokoi ota sohorogi pupu hiirota.

Qate abiho dzapa ttari oi Peetoro ma Dzohane ma Dzakopo ma Attereo ma Piripo ma Ttoma ma Battoromeo ma Matteo ma Dzakopo Aripeoho khata ma Siimo Romaho khepidzenoma ma Dzuta Dzakopoho khata. ¹⁴ Ma paha Dzesuho pai ma nomamane noho ma paimane qesama noko gama qupa teenaite pupu baura eetota oke noko ota eete oota.

¹⁵⁻¹⁷ Oomi bodza qesa naatemi Peetoro noi abi tupu, dzare nokoho 120, oho bisata qooroqi erake noko pobi hiireta. Dzairamane name, napaho ttarita teei Dzesuke geema mootoqi qaa tupu oke dzeimami nokoi Dzesuke aimata dzapa nohoio Dzuta. Oonihe baura nome oke eeteta oi teehe bahe Qaheuba Sumasa oke agobanipameke Tabitiho toonaitemi qeetetaho isaki oi ooqaho quba meenoma naateta. Oiqi hiireta.

¹⁸ (Qate mooro. Dzuta noi pasena nomeho ttuma aima ooma ttoka teeke mai eeteqi ota suma kopidza eete taate qura qohabami ttidza nohoi biranateta. ¹⁹ Obetemi oho pobi Dzerusaremuta baami noko ona qaata nokoi nookaqi noo kokometa haba oke Akettamaniqi hiireta, oonihe haba oi Dzutaho kasu ooniqi hiirorai.)

²⁰ Oonita Peetoro ipibireqi hee, Aoke Samuho pepata erake hiiremi oorai, Nagapa nohoi agiagi naatare abi teei eto oota ooraino. Ma oi paha teeta hee, Sinabidza baura nohoke isanate maina teei aimaridzoni.

²¹⁻²² Oke hiiremi ooraita Dzesuke Dzohanei obama soorotaho bodza ma Dzesui abiniqake napake qaate peiteta bodza oho nakuta apenei Dzesuma napamae ttaike oora ma qaara eete baa qaabi abi oonomahota teei paana naateqake abi

oio napake hoobire Dzesu qoridzetaho mee hi-bahiba naatare.

²³ Hiiremi nokoi abi eserike paanaiteta, oi Sabaho khata Dzosepe (oonihe dzapa temu nohoi Dzusto) qate temuho dzapai Mattiasi, nopo oioni.

²⁴ Ma nopoke paanaiteqi pupu hiireqi nokoi hiireta, ²⁵ O Soopara qupa mohimohi, nii isanate abi eseri nopoho neta teeke moomi isanatemi nii noke Dzutaho tekata mootomi qaru abiho baura erake Dzuta gaubiretake noi mai eetare.

²⁶ Ma oho baabeke noko hiiremi oi Mattiasike paanaitemi noi qaru abiho ttarita ipibireta.

2

SUMASAI QARU ABIKE NOONOMAITETA

¹ Qate Ingonaho dzuma ao kharata tuumami bodza pipiti naatemi patta ponabetaquho dzuma naate oomi Peetoro ma kara nokoi gama susupu ttutturategi tupu teenata oota. ² Oonita qusuta bapamuho qesa husu minanipamu teei biranategi naga noko oota nokoke suqobireta.

³ Suqobiremi noko moohimi Ohongaho too dzadzai nokoho irita biranate qooro soubiremi, ⁴ Qaheuba Sumasai nokoke gama qooro teetemi nokoi ao nagapa noo maina painata sinabidza hiireta. Oonihe te sepeke hiibaranihe Sumasa nokoke banaitetaho isakita hiireta.

⁵ Oonihe Ohongaho dzaodzaonomaho Dzuta abi qesa Dzerusaremu nagapana qaata nokoi qeena ma baana oni. ⁶ Oonita bapamuho husu oi nokoho tomata dzuubami nokoi gama baa ttutturategi abi samanei nookahimi Qaru Abi nokoi

noo totoho maina paina nokohonipamuta hiirota oonita minarai hasaƣu eeteta.

⁷ Ma nokoi hasa hiireƣi hiireta, Abinaga erai gama Garirea abi keke. ⁸ Oonita nokoi ikanomake eeteƣi noo maina paina napahota hiiremi maikhametoi nookorai?

⁹ Napai Pattia ma Meette ma Eera, Mesopotamia ma Dzutea haba nena ma Asia gattiƣa ma apoho abi ooni. ¹⁰ Pirigia ma Papirai ma Agitta ma Ribia nena ma Kirene nena ma Romana baata abi oi Dzuta abinipamu ma paha nokoho nakuta dzuuboraiho abi. ¹¹ Oi paha Kerette abi ma Arabia abi napama teena totoho maina paina napahota Ohongaho baura attinomake noko hiire paanaitorai oiƣi hiireta.

¹² Oho totoho maina painata Qaru Abi sinabidza hiiremi abi nokoi houpeu eeteƣi ƣesa pobipobi hiireta, Eria naane obaoba? ¹³ Oonita ƣesai Qaru Abi nokoke sube ma pasena hiireta. Oi nokoi bai oba agiagike muunaƣi ruume nooke hiiroraiƣi hiireta.

PEETOROI NOO IPI HIIRETA

¹⁴ Nokoi ƣepuƣepu hiiremi Peetoro noi ttuerebe nokoho bisata ƣoridze dzaubarike hiireta, O Dzuttea abi ma Dzerusaremuta oorai abi, dzoobe. Nikei bage eete toma ttiteƣa naho noo nookare. ¹⁵ Saunaba naini kiroko naataamake oorami nanake nike hee, Bai oba nike sugobirorai ooiƣi hiire mae? Oi baamu.

¹⁶ Oonihe hore noo too abi Dzoerei hiireta oho meeke nike erake moori. ¹⁷ Oi Ohongai noho toota eraiƣi hiireta, Anai kebanoke Sumasa

name dzoobiremi haba samaneho abike iga-bire soubirema mutu ma khata nokoi too abiho isakita hiibakoi, ma abi tasu nokoi nese parara eeteqa baku meenomaho qesa mooqa tete qupadzomakoi. ¹⁸ Oonita ana kokora abi ma paimane nameho quba eeteqa Sumasa name dzoobiremi nokoi naho too naate hiibakoi.

¹⁹⁻²⁰ Ma ana nokoke qusuta quba agiagi bannaiteqa ttokata mumureho isaki dzoobiremi dzuu biranatemi eepa ma dzapunamu ma quba biranatakoi oi etei burisi eetemi qupi sooromi dazidzai dzuu eetakoi.

Oke eete soubiremi abi nokoi Soopara minake qaupuitaquo bodza ao biranatakoi. ²¹ Biranatemi oionita apenei Soopara oho dzapake qiraitaquo nokoke ana qidzaitakoi oi qi Dzoere hiiretanita oho mee era.

²² Hiireqi Peetoroi hee, Oionita Isirae abi, nike toma tiiteqa noo erake nookare. Dzesu Nadzarette nenake Ohongai husi ma painomaitemi noi bisa nikehota quba nese agiagi ma baura bamenoma samane eete qaami oi Ohongaho mumure naatemi nike te oho ruume naatoraidzara. ²³ Qate nikei abi oonoma Dzesuke teetareiqi noke tuuma abiho botota mootomi hapahapanaitemi baateta.

Oonihe oi teehe quba bahe Ohongai saugata qupadzomaqi oho tete biraitemi nike qusubaiteta. ²⁴ Oonita Ohongai noke paha qaraqaranomaitEQi baata ma hemehe neta saqorotaho isakita noi ao eehahaho pobi naateqi baatake suqobireta.

²⁵ Nookao, agobake Tabiti noi Dzesuho too naateqi eraiqi hiireta, Anai moomi Ohonga anake

dzaga bobotorai oho isaki oni. Oi noi naho boto pobita ooraimi ana bamu quba teehe atti eetaqu. ²⁶ Oho qubake ana ttidza gidza eetemi naho too hasahasa hiirorai. Oho qesa sama nahoi bage eete oorakoi.

²⁷ Oi teehe bamuhe nii gisi nahoke sepeke gaubiremi rubenga naataquho tete bamu oi nii qeseba khata niime anake qatemi ngausa naataqu oi teqaha ooraidzara. ²⁸ Baamu, nii anake qaraqaraho tete banaitemi ota tuumakoi oi nii anake penganaite qaama qaama anai oho qaki naate qarakoi oiqi Tabitti Dzesuhoke qeeteqi hiireta.

²⁹ Oonita Peetoroi noo ipibireqi Dzuta abike hee, Qesa ma dzairamane name, uumi napaho Tabiti noi baatemi qurabireta oonita nohoke ana te hiiremi nike nookoraidzara baamu. Napa moomi noho nesetu napahota ooraita noi Dzesuhoke eeteqi hiireta. ³⁰ Oi noi too abi qaaqi Ohonga naru noo tatanga noho irita mootota oi biidza ma suna nohota teei abi mina naatarotaho naru. Oonita Dzesuho naruke Tabiti qupadzomaqi hiireta.

³¹ Noi Kiristuho hore noo paanaiteqi hee, naho qeseba khatai bamu koseta qaami noho samai ota arinataqu oonihe, baata neta qoridzaqu oho noo hiireta. ³² Oonita Ohongai Dzesuke ao tukuto qoridzemi nana nese nanamema noke moota.

³³ Qate noi qoridze peiqi Ohonga maiho boto pobi naate ooraiqi napake naru hiiretaho isakita Sumasa nanaho irita dzoobiremi soororai ma sobasoba ooque nike poiqa moo nookorai. ³⁴ Oi

Tabiti teqaha noomae qusuta peitaranita oi te noho noonidzara.

Oonihe Tabiti eraiqi hiireta, Ohonga mai noi Soopara mina nahoke hee, Nii naho boto pobi naateqa erata qoobare. ³⁵ Qooro qaama ibo abi niihoke anai aimami noko oko toro niihota ttuturate qaarare oke Ohongai Dzesuke pobi hiiremi Tabiti qaupuiteqi hiireta.

³⁶ Oonita Peetoro noo ipibireqi hee, Isirae abi qeena ma baana ma nike gama korabete nookare. Nike Dzesu hapahapanaitemi baateta oonihe noke Ohongai tekata upubiremi noi Kiristu ma Soopara mina napahoke naate oorai. Oiqi Peetoro hiireta.

ABI SAMANE QUPA BURISI EETETA

³⁷ Noo oke Peetoro hiiremi oi nokoho tomata dzubaqi qupa nokohoke kootoromi nokoi Peetoro ma qaru abi qesa minarake pobi hiireta, Dzairamane nana ikanomake eetaqu?

³⁸ Hiiremi Peetoro hee, Nike qupa burisi eete Dzesu Kiristuhu dzapa mai eetare. Mai eeteqi sinabidzaho sobasobata dzuubami kahosa nikeho dzamutomi Ohonga mai noi Qaheuba Sumasama nikeke dzou eete qaarakoi. ³⁹ Oi nike keke bahe eemaname khameto ma abi kharana oorai minarama nikeke Ohonga Soopara napahoi ao Qaheuba Sumasaho pobi hiiremi oorai.

⁴⁰ Ma Peetoro noo oonomake hiiroqi ipibire noko pobi hiireta. Nike abi naga rasakinomake qaateqa baa aimare. ⁴¹ Oke hiire qaami apenei Peetoro sinabidza nookami meenoma naateta (oio tiri ttauseni oni kaqa) nokoi sobasoba saridzeqi Qaru abi nokota ipibireta.

NOKOHO OORA MA QAARAI MAINA NAATETA

⁴² Oonihe nokoi gama ota teenaqata oomi, Qaru abi nokoke sinabidza pobi hiire banaitemi bage eete nokomae qaata. Ma teena naateqi dzobadzoba qooto muunaqi pupu baura eete qaata.

⁴³ Oonita Qaru abi nokoi quba nese agiagi eetemi mumure naatemi nokoi moo nookami attinoma naateta.

⁴⁴ Oonita nooka hiisi etaeta abi nokoi tupu teenata oomi quba nokohoi ttaiqā kekeni. ⁴⁵ Ma qesa nokoi quba tongo ma qubabosa nokome ttuma quba mootomi oma biranahimi qesamanei patta ma qubaho dzore qaata nokoho quba isakiqata batabire moite qaata.

⁴⁶ Qate qupi samane noko Ohongaho biirita ttuturate qupa teena eete qaaqi, burisi eete naga nokometa patta qooto muuna qaaqi muuna ma aima qidza eete qaata. ⁴⁷ Oi noko Ohongaho hasa hiire qaami abi paha qesai nokohoke nookami bagenoma naate qaata. Ma Ohongai abi sinabidzaho dza minake eete qaata nokoke aimaqi Qaru abiho tuputa ipibiremi qidzanate qaata.

3*QARU ABI HIIREMI ABI PONE QIDZANATETA*

¹⁻² Qate ete aparana naahiimi pupu bodza naatemi Peetoro ma Dzohane nopoi Ohongaho Biirita peiteta. Oonihe abi pone (paiho amenata pone naate qaata) noke qesamane nohoi bodza samane aima tuuma Biiri pouta mootomi habese qaami nokoi sinabidza guhu ota tuuma ma baaba eesumi noi nokoke ttuma ma qurumaho pupu ma nenesa hiire qaata noio ota habese oota.

³ Oonita abi ponei moohimi Peetoro ma Dzohane Biiri nakuta dzuubake boohimi nopoke nenesa hiireta. ⁴ Hiiremi Peetoro noke moohimi Dzohane paha oke eeteta. Nopoi hee, Maa, nii nese taate nakake moorare. ⁵ Hiiremi noi hairiamaake erake qupadzomata, nopoi quba teeke ana moitareke hiibi.

⁶ Hiimi Peetoro hiireta, Maaqa, anai ttuma baamu, siriba baamu. Oonihe quba naho torona oorai oke ana isanate nii moitakoi. Oonita Dzesu Kiristu Nadzarette nenaho dzapata nii ao qoori tuumare. ⁷ Hiireqi noi noho boto pobita aima qusubaitemi oko ma sama nohoi tatanga naatemi noi tukuba qoorota.

⁸ Ma noi nopoma gama sinabidza guhuta peiteqi nome tuuma ma baaba eesuhiqi Ohonga hasa ma gegema hiireta. ⁹ Oonita noi tuuma ma baaba eesuhiqi Ohongaho dzoobe hiromi, abi ma paimane nokoi noke mooqi hee, ¹⁰ Biiri pou qidzata habese ttuma ma qurumaho nenesa hiire qaapu abi oioni. Oi quba nese agiagi oke mooqi noko hasahasa minanipamuke hiireta.

PEETOROI OHONGAHO BIIRITA SINABIDZA HIIRETA

¹¹ Obetemi abi oi Peetoro ma Dzohane nopohota soomata oi biiriho totaqa suba kharanoma oke hee Soromoho suruhoniqi hiire qaata ota nokoi oomi abi samanei nokoho toro torouma baaqi hasaqa eeteta.

¹² Oke eetemi Peetoro abi tupuke mooqi hiireta, Isirae abinaga, nike naane quba abiqake mooqi oho hasahasa minanipamuke hiiroraidzo? Nike qupadzomami Dzohane ma nakamaeho beedzae isanatorai mae sinabidza nakahoi bagenoma

naatemi ooqaho qubake abirai tuuma ma baaba eetorai mae? Oi baamunipamu! ¹³ Uimane napaho Abarhamu ma Isaka ma Dzakopo nokoho Ohonga noi khata nome Dzesu Soopara noho beedzaeke abi eraho irita paanaite.

Oonihe Dzesuke nikei ibo eeteqi raaba abi nokohota mootomi Piratoi noke ingonaitare hiiremi nike oho bai hiireta. ¹⁴ Dzesui qupa sasarinama ma rikerikenomanihe nike teqaha noke ingonaitara. Baamu, nike Kiape Piratoke tototo hiireqi taanga abike ingonaitareiqi hiireta. ¹⁵ Qate nike Dzesuke baatata mootota oonihe noi qaraqaraho maikhatanita noke Ohonga baata neta eehahaitemi qoridzetake nana nese nanamema mooqorai.

¹⁶ Oonita abi erai Dzesuho dzapake nookaqi hiisi eeteqi dzapa nohota paha qidzanate. Oi abi nike moo nookahimi noomaeho ai tataumai isanatemi Dzesuho beedzae noho irita dzuubami noho sama pobirate.

¹⁷ Peetoroi hee, Qateqa, Qesamane obero name, Ana qupadzomami bosa qobaqoba nikeho ma nikei ruume nikemaeho isakita oke eetepu.

¹⁸ Oonihe Kiristui heme oonomake aimarotake Ohongai hiireqi oho nooke too abi nomeho toota hiire paanaitemi biranateta tete ooqake Ohonga biraitemi nike qusubaiteqi oonoma eetepu.

¹⁹ Oho quba nike qupa burisi eeteqa oora ma qaara qanqa nikeme tume biiremi hongu ma kahosa nikehoke Ohongai dzamutakoi. Oke eeteqake Soopara mina napahoi nike khakhope biirakoi.

²⁰ Oonihe Khakhope biiroraquho khooba erani: Kiristuke Ohongai agobake uhutota. Oonihe too abi noho too naateqi hee, ²¹ Kiristuke qusuta qaanatemi quba samaneke roibete isanatemake Dzesuke ana ttokata dzoobiremi paana naatakoiki hiireta, khooba oioni.

²² Peetoroi hee, Ohongai Moseke qupanomaitemi noi abike hee, Ohongai anake upubiremi anai too abi nohonihe, naho temuke noi dzairamane nikeho neta teeke uhuto upubiremi nike noho too qusubaita soubidzare.

²³ Oonihe teei noke qusubaitaama naataquko noke rubengaitemi abihota bamu naatakoiki.

²⁴⁻²⁶ Oiqi Mosei agobake hiireta oonihe Samue ma too abi samane nokoi noo teena oke hiire baaorai.

Oi Ohongai naru oke Abarhamu ma ttari nohoke moiteqi eraqi hiireta, Niiho sooro ma sainata ttoka minaraho abi nokoi oho agoago saridzakoi. Oiqi hiiretanita nikei naru noo oho eemane khameto oomi Ohongai qaheuba qaru khata nome ai upubireqi noke bosata nikeho quba dzoobiremi noi nikeho qupa burisi eetemi sasari naataridzo — agoago oioni. Oho qubake nike koirikairi nikemeho isaki sigita biiremaka noi nikeke agoago oke eetakoi, khooba oioni. Oiqi Peetoroi hiireta.

4

PEETORO MA DZOHANEKE SUTASUTATA MOOTOTA

¹ Oke Peetoroi hiireqi Dzohane ma nopoi abi noo pobi hiiromi sinabidzaho soopara mimi ma Satukeo nokoi biiriho pirittaniho pobipobi abima

noko nopoho torota biranateta. ² Oi nopoi noo ma sinabidza oke abi tupuke pobi hiireqi Dzesu baata neta eehaha naate qoridzetaho noo oke hiimi abi mimi nokoi oke nookami qanganateta.

³ Qanganatemi nokoi nopoke aima suutotanihe ao sure mootomi nokoi iihaihoke qupadzomaqi nopoke sutasuta nagata mootota. ⁴ Oonihe biirita abi samane sinabidza noo nookaqi hiisi eeteta abi nokoho dzare paipu ttauseni naateta.

SINASINA TUPUI QARU ABIKE NOOTA MOOTOTA

⁵⁻⁶ Obetemi iihai mootomi abi mimi ma hohohobi ma sinabidza soopara mina nokoi gama Dzerusaremuta ttutturateta. Oi Dzube abi mina Anasi ma Kaipa ma Dzohane (noi abi maina) ma Aresatte nokoi gama Dzube abi mimiho quni ma mani keke. Oonita noko hiiremi qaru abi eseri oke aima garuba nokoho bisata mootota. ⁷ Mootoqi qasa hiireta, Apeho beedzae ma dzapata nipei obaoba oke eeteo?

⁸ Oke hiiremi Qaheuba Sumasai Peetoro ke sahurunomaitemi noi erake hiireta, Abi mimi ma abiho bosa qobaqoba name nookare. ⁹ Nike nakeke hee, Apei nipeho husi ma pai naatemi nipei abi pone erake kokora eeteiqi hiire.

¹⁰ Oonita ana hiire paanaitemi Isirae abi ma nike gama susupu nookare. Dzesu Kiristu Nadzarette nagapa nenake nikei hapahapata teetemi baateta noke Ohongai baata neta tukuto eehahaitemi qori oorai noqaho beedzaeho qubake abi erai sama ma sasa qidza eeteqi oorai.

¹¹ Oonita nike naga gosogoso abiho isaki ooqi Dzesu oma oonomaho bai hiireta oonihe noi ao

naga oho ttittira naate oorai. ¹² Ma napa paha maina teehe dzapata qidzanataqu oho tete te ooraidzara, baamu.

¹³ Hiiremi nokoi Peetoro ma Dzohaneke moohimi nopoi abi sepe nokanoka guhu dzuubaamaho isaki oonihe nopoi too ananama noo hiiremi abi moo nookami nokoi bosata Dzesuma qaata oonita nokoi oho hasa hiireqi iha ma dzoobidza eeteta. ¹⁴ Oonihe abi ponei qaata noi nopoma noko qooro oomi nokoi mooqi tee ma teeke hiiba quba bitta eeteta. ¹⁵ Bitta eeteqi nokoi nokoke iihami tta eete naga patita oomi nokomae keke dzahe gunugunu hiireta. ¹⁶ Nokoi hee, Napa nopoke ikanomake eetaqu? Nopo ao quba eetemi oho pobi Dzerusaremuna oorai nokoi ago nookami Ohongaho mumure naate oorai. Oho qubake ikaqi oke gimutta eetaqu?

¹⁷ Oonline eto noo erai ango abiho toba patita dzuubami nooka tani naatainoho quba napa nopoke qamuni hiireqa hee, Eetoqa Dzusuhu dzapake ipita abike pobi hiibainoiqi hiibare. ¹⁸ Oiqi hiireta. Oonita nokoi Dzohane ma Peetoro quba hiiremi baami nopoke dzoobidzareiqi noo tatanga hiireqi hiireta, Eetoqa Dzesuhu dzapake abi pobi hiibainonipamu!

¹⁹ Oonihe Peetoro ma Dzohane erake noko pobi hiireta, Nikeho nooke qusubaitaqa Ohongaho nooke qaatareiqi nike hiibi mae? ²⁰ Oonihe nanai quba moo qaabi ma nooka hiire qaabi oke qaataquho isaki baamunipamu.

²¹⁻²² Oke hiiremi Dzuta abi mimi nokoi ao nopoke eheitarota. Oonihe abi pone oho tii bodza 40 naatemi obaoba oke noho irita eetemi abihota bagenoma naateta. Oho qubake Dzuta abi mimi

hee, Eto abi minarai oho nookami qanganatain-oiqi hiiretanita nopoke tee ma teeke eetaquho tete bamu naatemi nokoi nopoke paha qaupasasa gaamaqi dzoobiremi tuumata.

SINABIDZA HIIBAHUHO BEEDZAE QUBA PUPU HIIRETA

²³ Oonita nopoke saaqoromi nopoi qesamane nopomeho toro biranateqi abi mimi ma bosa qobaqoba nokoi noo ikanoma hiireta isere oke qesamane nopome gama pobi hiire soubireta.

²⁴ Hiiremi nookaqi noko totoho nokome teenaite qusubateqi Ohongaho toro pupu hiireqi hiireta, O agoago khata teena. Nii qusu ma ttoka ma besa oke nii khooba nokohoma gama mooto soubireta. ²⁵ Oke eetetai Qaheuba Sumasa dzoobiremi noi uumi nanaho Tabiti qaru khata niihoho too adzahahaitemi noi eraiqi hiireta, Abi soropurunoma nokoi naane quba dzauba eetorai? Ma abi nokoi naane quba noo sepesapeke qupadzomorai? ²⁶ Oi ttokaho abi qiba nokoi ttarita qooromi bosa qobaqoba nokoi oho qesa ttutturateqi nokoma gama Ohonga ma Kiristu nopoho ibo eeteqi basesa eetorai. Oiqi Ttabitti hiireta.

²⁷ Oonita meenipake nagapa eraho abi nokoi qaheuba khata Dzesu apeke Ohonga nii upubireta noke nokoi ibo eeteqi Herote ma Pottio Pirato nopoma raaba abi ma Isirae abi ma noko gamaqa noo teenaiteta. ²⁸ Oonihe niimaeho boto ma too nihoi hiiretaho isakiqata noko eetorai.

²⁹ Oonita Ohonga niimae moomi nokoi qaupasasa gaamami attinoma naatarorihe iboho isaki oke nii rasaki eeteqi qaru khameto niime

beedzae moitemi nokoi too ananama niiho sinabidza hiire qaari oke paanaite qaarare. ³⁰ Oke eesuhima niimae boto dzoobiremi abiho sama ma sasa qidzanatorare ma quba nese agiagi biranatemi mumure naatorare. Oonihe oi gama qaheuba khata niiho, Kiristuho dzapata biranate qaarare.

³¹ Oiqi hiire pupu hiimi naga nokoi oota oi ngungudza eesuhimi Qaheuba Sumasa nokoho qupake qanoqanonomaitemi sinabidza oke noko beedzaema hiire qaata.

SINABIDZAHO ABI TUPUI QUPA TEENA KEKE

³² Obetemi sinabidza qusubaitetaho tupu mokoï quba samane nokome gama mootoqi ttaïke aima qaata ma ipibidza ma hongasidza mekeqoma eete qaata. Nokoi quba niiho naaho hiibaamake teenaite aima qaata. ³³ Ma Qaru abi nokoi Dzesu Kiristu baata neta qoridzetaho noo hiire qaami mee nokoi minanipamu naatemi abi minarai dzoobe ma kanakanaho isakinipamuta qaata.

³⁴ Ma bisa nokohota teei teqaha sepeke qaarara. Quba tongo ma qubabosa, guhu ma naga, dzoo ma hoo oi qaami oke noko oma quba hiiremi biranatemi oke ³⁵ Qaru abi moitemi pattabete abi ooho dzoreke isakiqata moite qaata.

³⁶ Qate abi teei qaata dzapa noho Dzosepe noke Qaru abi paha dzapa moiteta oi Banabe (dzapa nohoho khoobai ttapuita khata) noi Reebiho eema. Kusu Kipuro nena. ³⁷ Noi oho qesa eeteqi quba tongo nome oho ttuma quba hiiremi biranatemi noi oke gama aima Qaru abiho dzagata mooto soubireta.

5

ANANIA MA SAPIRAHO IKOIKO

¹⁻² Oonihe abi teehe dzapa Anania ma ata noho Sapira nopoi ttoka nopome tteke ttuma quba hiiremi biranatemi qesai oma gama Qaru abi moitetaho isaki bahe nopomae qesa naru hiireqi seike oma koko teeke nopome quba qaateqi koko temuke noi aima Qaru abiho dzagata mootoqi hee, oqaioniqi hiireta.

³ Oke hiiremi Peetoro hee, Anania nii naane qubake Saatai niiho gupa rasaki eetemi Qa-heuba Sumasake ikobeteqi ttoka ma haba ni-imeho ttuma koko qahitotoraidzo? ⁴ Ttoka ma haba niyhoho koko teei oorareiqā oorakoi. Mae nipe oho ttuma quba hiiremi oma biranatemi ooma nipe quba tee ma teeke eetarorihe, naane qubake gupa nihoi niike ikobetemi nii oke eeteo? Nii abi nanake bahe Ohongake ikobetareiqi hee, Ttuma paha teei te ooraidzaraniqi hiire oi bamenoma!

⁵ Hiiremi Anania noi noo oke nookahiqi taate baateta. Obetemi qesai moo nookata nokoi atti minanipamuke eeteta. ⁶ Qate abi khameto nokoi Ananiaho kebake aima tuuma ao qurabireta.

⁷ Obetemi bodza khara naataamake ata nohoi noka pobitaamake teka teena ota biranateta. ⁸ Biranatemi Peetoro noke qasa hiireqi hee, Ttokaho ttuma oqaioni mae? Nii ana pobi hiibare, Hiiremi noi hee, Oore oqaioni.

⁹ Hiiremi Peetoro erake no pobi hiireta, Apu ma nipei naane qubake Ohongaho Sumasa ikobetareiqi erake eete? Oionita moorare, abi khameto apu nihoke ai tuuma qurabire nokoi

burisi eete baahuqi naga pou samata qooro ooraita nokoi paha niiho kebake aima tuuma qurabidzakoi.

Noi oke hiimi Sapirai ao oko toro nohota taate baateta. ¹⁰ Baatemi abi khameto nokoi keba nohoke aima tuuma apu noho qurabireta teka teena ota noke qurabireta. ¹¹ Obetemi sobasoba tupu nokoi oho pobi nookaqi gama susupu atti ququimaqi qaata.

QARU ABI OHONGAHO OBAOBA EETOTA

¹² Oonita Qaru abi nokoi obaoba ma quba nese agiagi maina painake abiho pengata eetemi noko mooqi teena naate Ohongaho biiri totaqi, dzapa noho Soromoho suruho ota noko ttutturata qaata. ¹³ Oonihe abi sigina qesai nokoho ttaiqā naataranihe nokohoke nookami dzapa pobinoma naateta. ¹⁴ Qate abi paha qesa samane, oi abi ma paimane tupu minai nooka hiisi eeteqi Ohongata ipibireta.

¹⁵ Oke eetemi nokoi qesa ma dzaira nokoho apenei keba ma khetedza naate mee dzeuba qaata, ma pone ma qeqesa naate meramera tekata mee qaata, nokoke teteta mootomi Peetoroi baa riinimi noho sumusumui nokoke sirihahimi qidzanate qaata. ¹⁶ Oke eetemi Dzerusaremu nagapa totaqi ma totaqi abi tupu mina qaata, nokoi gama susupu khetedzanoma ma songena ngiingina oke aima biranatemu nokoi oho qesa gama qidzanate qaata.

OHONGAHO ANGEROI QARU ABIKE INGO-NAITETA

¹⁷ Qateqa dzube abi mina ma Satukeoho nena nokoi ¹⁸ Qaru abiho baurake bisi naateqi Qaru abi mimike aimaqi sutasuta naga minata mootota.

¹⁹ Oonihe qupibake Sooparaho angero teei sutasuta naga mina oke kurauma noko dzeima qurateqi hiireta, ²⁰ Nikei tuumaqa Ohongaho Biirita peiteqa teka nikemeta qooroqa qaraqara tatangaho kuku ma khooba abike pobi hiire qaarare.

²¹ Hiiremi nokoi tuumaqi Biirita dzuubaqi saunaba samaneke abi ma khata nokoke qusuho qaraqara oho pobi hiireta.

Oonihe dzube abi mina ma qesa noho torona oota nokoi sinasina tupu ma Isiraeho Kanusoreho tupu mina oke gama ttuttuiteqi habeseta. Nokoi hee, Oonita noo dzoobiremi sutasuta nagata oorai qaru abi oke dzeima baabareiqi hiireta. ²² Oonihe pirittani nokoi qeemaqi sutasuta nagake moohimi nokoi bamu naateta. Bamu naatemi noko ao burisi eete oho isere hiireta. ²³ Hee, Ae! sutasuta nagaho tete oi sibasibai oori, qate tete soopara abi paha pouta oori. Oonihe nanai tete geema pei moohimi teei te nakuta oorara, baamu!

²⁴ Noo oke hiiremi Biiriho soopara ma dzube abi mimi nokoi nookaqi oho iiha ma dzoobidza eeteqi hee, Nokoi ikanomake eeteqi biranate? ²⁵ Oke hiiremi teei baaqi hee, Maqa, nikei sutasutata mootota abi naga nokoi qaheuba biirita abi ma khata sinabidza pobi hiirorai. ²⁶ Oke hiimi biiriho soopara ma pirittani nokoi tuumaqi moota, Ma nokoi qaru abike urupusa eete aimarotahe eto abi qesai nokomaeke omama teetainoiqi nokoke keba ma dzapata dzeima baata.

²⁷ Oonita nokoi Qaru abi oke aima bisa nokometa mootomi dzube abi minai nokoke qasa hiireta. ²⁸ Nanai nike Dzesuho dzapake hiire paanaitainoiqi hiiretake nike naane quba abi bapopotomi dzapa oi Dzerusaremuta gegebetorai?

²⁹ Hiiremi Peetoroi Qesamane nomeho puike naateqi noo ipi erake hiireta. Baamu, nanai abiho nooke qaateqi Ohongaho noo qusubaitorai. ³⁰ Nookao, nikei Dzesuke hapahapanaitemi baateta. Noke uimane napahoho Ohonga Mai tukutoqi qaraqara moiteta.

³¹ Oi Isirae abi ma napai qupa buirisi baura eeteqa kahosa napemeho dzamudzamu saridza qubake Ohongai noke ai qusubaitemi noi bosa qobaqoba ma ingona mai minanipamu napahoke naate oorai. ³² Oonita nanai nese nanamema quba oke gama mooqi hiirorai, oonihe nanaqeke keke bamuhe apenei Ohongake qusubaitorai nokoma nanake Ohongai Sumasa nome moitemi ooraita nanaio noho noo qaupuitorai. Oiqi hiireta.

QARU ABIKE HESATAINOIQI GAMARIEI HI-IRETA

³³ Hiiremi noko noo oke nookami nokoho dza-uba peitemi Qaru abi oke teetareiqi hiireta. ³⁴ Oonihe Kaunsoriho tupu ota Sattukeo abi keke bahe paha Pariseoho abi teei oota, dzapa noho Gamarie, noi hu nooho sinasina abinipamu, noho dzapake abi qusubaita qaata oonita noi Qaru abi nokoke hee, Nikei paata qurateqa oorareqa teeke eetare.

³⁵ Noi oke hiiremi Qaru abi nokoi paata quratemi abi oi qesamane nomeke erake pobi hiireta. Isiraeho maimane nookao. Abinaga erake quba teeke eetareiqa iiha dzoobireqake eetare. ³⁶ Bosata abi teei qaata dzapa noho Teuta, noi hee, Anai abi ohonga, bosa qobaqoba nokohoniqi hiiremi abi 400 nohota ipibireta. Obetemi Roma abi noke teetemi oko ma boto noho sakabami oho noo bamu naateta.

³⁷ Qate noho ipiqata Garirea habaho abi teei qaata, dzapa noho Dzuta (oi abi maina). Noi dzapa getaqeta bodza napahota abi qesake ikobeteqi dzeima qaatahe noi oho qesa bamu naatemi noho oko ma boto gama sakabaqi baamu naateta.

³⁸ Oonita quba oonoma biranate qaimi ana nike pobi hiire nookare. Nike abinaga erake qaatemi noko sepeke oorare.

Nokoi noo ma baura mina erake eetorai oi noko qupa nokometa eetoraquko oi rasakinoma naatakoi. ³⁹ Oonihe Onongaho baurai ooraquko nike nokoke suqobidzaquho isakiamana naatakoi ma Ohongaho baurai ooraquko nike Ohongake ibo eetakoita nookare, ooiqi hiireta.

QARU ABI OHO MIDZA BAHE QAKI NAATETA

⁴⁰ Oke hiiremi nokoi qaru abi nokoho quba hiiremi garubata peitemi gouma teeteqi erake hiireta. Nike Dzesuho dzapake abi pobi hiibainoiqi hiireqi dzoobireta. ⁴¹ Dzoobiremi nokoi Dzesuho dzapaho quba heme saridzetaho midza te eetaranihe ohongahonga naateta.

⁴² Oke eeteqi noko bodza ma sau samane Dzesuke Kiristu ooniqi hiireqi oho noo ma sinabidza

Biirita hiire qaata. Oho qesa naga nokome ma nokometa nokoi hiire qaata.

6

QARU ABIHO HOBIHOBI SEBENIKE UHUTOTA

¹ Bodza ota sinabidzaho abi tupu gaira naatemi noko patta ttihi biire qaami Girikiho noonoma nokoi qesa Heboroho noota hiire qaata nokoke hee, Nikei naane quba nanaho ttarumike qaateqi ooraidzo? ² Oke hiiremi Qaru abi mimi nokoi abi ttuttuiteqi hiireta, Nanamae Ohongaho baura qaateqa samaho ttihi biidzaqu oi baamu isanataqu. Oonita nikeho neta abi sebenike oho baura quba paanaitare.

³ Oonihe abi nokanoka, Sumasanoma oomake nike batabireqi napai nokoke oho baura moitemi eetore. ⁴ Qate nanaio bodza nanameta pupu ma sinabidza baura oke eete qaarakoi.

⁵ Noo oke Qaru abi mimi hiiremi minarai nookami isanatemi nokoi abi erake paanaiteta: oi Setepano (abi nooka hiisi eetanoma, Qaheuba Sumasa noho qupata heuheu eete qaata) ma Piripo ma Porokoro ma Nikano ma Ttimo ma Pamena ma Nikora (noi Attiokhia nagapa nena raaba abi Dzuta abihota ipibireta). ⁶ Nokoqake uhutoqi nokoke Qaru abiho dzagata mootomi noko qiba nokohota boto mootoqi agoago eeteta.

SETEPANOKE DZUTA ABI QOMAQOMA HI-IRETA

⁷ Obetemi Ohongaho sinabidza kata gaamami Dzerusaremuta abi tupu minanipamu naateta. Paha dzube abihota minanipamui sinabidza

nooka tani naateta. ⁸ Qate Setepanoke abi nookami bagenoma beedzae minanoma noi abihho bisata quba nese agiagi eete qaami subesubeho isaki naate qaata.

⁹ Oonihe abi tupu nokanoka naga teehe nena naga oke hee Saqosaqo abiniqi hiire qaata, oho neta Kirena abi ma Aresatteria abi ma Kirikia abi ma Asia gattiqaho abi oi teena naateqi Setepano ma noko qesa kurebete qaata. ¹⁰ Oonihe noo oke noi Sumasama hiiremi nokanokanomani-pamu naatemi nokoho noo asaqobami bitta eete qaateta.

¹¹ Oonihe nokoi noho qore ma geema hiibareiqi abi qesa uhutomi nokoi hee, Abi oi Mose ma Ohongake dzakidzake eetoraqi hiiremi nana nooke.

¹² Oke hiireqi nokoi abi sepe ma Dzuta abi mimi ma qetaqeta abi qesake bitta ma kaka eetemi nokoi Setepanoho qaa mootoqi aima sinasina abi mimiho nagata tuumata.

¹³ Oonihe ao noo suutoqi qesamane moitemi aima oota noko oke hiiremi Setepanoho oobera noo erake hiireta, Abi oi hapaho qaheuba biiri ma hu noo napahoke qangake keke hiiremi nanai nookorai. ¹⁴ Noi hee, Dzesu Nadzarette ho nenai nagapa erake ngausa eeteqa tete Mose napaho quba hiire paanaiteta oke rasaki eetakoi noo oonomake hiirorai. ¹⁵ Oonihe sinasina tuputa oota nokoi gama moohimi Setepanoi angero midza ma attiamaho isakita oota.

7

*SETEPANOI SINASINA TUPUKE SINABIDZA
HIIRETA*

¹ Oonita dzube abi mina noi erake hiireta, Oi noo mee ooni mae? ² Hiiremi Setepano noi eraiqi hiireta, Maimane ma dzairamane name nike nookare. Napaho eebobo Abrahamu noi Harani nagapa Mesopotamia habata qaami Ohongaho to-toho noho toro biranateqi hiireta, ³ Nii poike haba khooba ma nagapa qiba niime qaateqa haba anai niiho quba hiire oorai ota tuuma qaarare.

⁴ Hiiremi Abarhamu noi noo oke nookaqi Kharattea haba nome qaateqi Harani nagapata tuumami mai noho baatemi Ohongai haba nike ma napai maikhameto naate oorai erata dzeima baata. ⁵ Dzeima baaqi haba koko teeqake noi teqaha noke moitara, baamuhe Abarhamui bi-idzaamake ooqi ipita eemane khameto nomema gama mai eetarotaho naruqake Ohongai hiireta.

⁶ Ohongai tete erake noke pobi hiireta. Bi-idza ma khata niiho nokoi haba kharata tu-umaqa dzore ma aabeho isakita gaama haba oho maikhametoi nokoke sesero eete qaamake tii 400 naatakoi. ⁷ Oonihe tii 400 naatemake haba oho maikhameto apenei sutasuta baura moitoraqu nokoke ana ipi moitakoi oiqi Ohongai hiireta. Noi hee, Nokoke ipi moitemi biidza ma khata niihoi saqosaqo naateqake biranate haba erata baaqa anaho qaru eete qaarakoi.

⁸ Qate Ohongai sama geebaho noo Abarhamuke moitemi qusubaita qaata. Oonita Ohonga hiiretaho isakita khata noho biranate qupi ⁸ naatemi noke geebanomaiteta. Geebanomaitemi Isaka noi bitoto qaaqi ipita Dzakopoho mai naateta. Dzakopoi abi tuerebe nokoho mai oio Isirae abiho nase ooni. ⁹ Qate

neimane napaho nokoi noma nokome Dzosepe biisi naateqi noke ttuma quba mootomi noi Aigitta habata tuumata.

¹⁰ Oonihe Onongai noke gainene eete qaata. Oonita noi qangahasita oomi Ohonga noke hoobiremi Aigittaho abi qiba Parao noi noke moomi noho qupa qidzanipamu naatemi noho dza eeteqi noke minaraho soopara upubiremi haba mina noho ma guhu ma nagapa noho oke noi gama soopara eete qaata.

¹¹ Qate Aititta ma Kana habata seebe mina biranatemi neimane napaho seebe meeqi ttidza uhuba bosasuba qaata. ¹² Qaaqi Dzakopo noi nookami Aigitta habata patta oorai hiiremi nookaqi khameto nome dzoobiremi ota tuumata.

¹³ Oonihe bodza temuta Dzosepe noomae nane-manee nomeho khooba hiire paanaitemi ota Parao noi Dzosepe biranattetaho khooba gesina naateta. ¹⁴ Obetemi Dzosepe hiiremi mai noho Dzakopo noi quba samane nome gama susupu aimaqi nokoi abi ma paimane dzare 75 naateqi Aigitta habata tuumata.

¹⁵ Oonita Dzakopo noi Aigitta habata qaaqi baateta ma khameto noho oi neimane napaho nokoi oho qesa baate baamu naateta. ¹⁶ Baatemi noko keba nokohoke aima baaqi Abarahamu noi Sekhemu nagapa Hamoro ma quni ma manihota ttoka teke nesetu quba ttuma eeteta ota nokoi keba nokohoke mootota.

¹⁷ Obetemi Ohonga naru noo Abarahamu pobi hiireta oi kebanonipamuke tataumarota oonita nokoi Aigitta habata minanipamu huba biireta.

¹⁸ Oke eete qaami Aigitta abi qiba usaqe tee biranateta noi Dzosepeho isaki ababara naateta.

¹⁹ Noi neimane napahoke eenaitEQi sesero minake eete qaata. Eesuqi khameto bittina teete kebaite qaata.

²⁰ Qate kebanoke Mose biranateta. Biranatemihonganoonokami noi khata bagenoma oonitapai noke dzasidza tapariho isakita maiho nagata amena moitemi qaata. ²¹ Qaami nokoi noke dzukuromi Paraoho khatatai saridzeqi aimami noi noho khata naateta. ²² Eetemi Aigittaho banaita mimi noke noo moite qaami nokanokahogesima saridzeqi, Aigittaho noo ma baura oho abi mina naateta.

²³ Oonihe Mosei qaami tii noho 40 naatemi dzairamane nome Isiraeho abi tupu nokoke moorare qupa nohota tukubami tuumata.

²⁴ Tuumoqi noi moohimi Aigitta abi teei Isiraeho teeke oberama eetomi noi qesa nomeke hoobidzareiqi Aigitta abi oke teetemi baateta.

²⁵ Oi noi erake qupadzomata, Ohongai anake asatemi ana noho boto naate Isirae abike Paraoho botota karabetareimi Isirae abi nokoi khooba qupadzomaridzoni. Oke hiireqi noi Aigitta abi oke teeteta.

²⁶⁻²⁷ Oonihe noho qesamane oke te qupadzomara. Oi ilhai mootomi Mosei noko ho toro tumomi Isirae abi eseri nokomae samai keke temu temuke botoma teetomi noi mooqi hee, Nipe sama teenanihe naane quba qesa teetorai? Hiiremi abi qaa sohorota noi hee, Nii nakaho kiapeni, mae apei niike nanaho soopara moote? ²⁸ Oonita nii arukuke Aigitta abi teete baateta oho qesake nii anake teetareke hiireo?

²⁹ Hiiremi oionita Mosei oho totoho nookami atti noke suqobiremi noi Mittia habata tuumaqi abi agiagiho bisata soomata. Oonihe noi ota ata naatemi khameto noho eseri biranateta.

³⁰ Oonita noi ota qaami tii pooti naatemi noi tora Sinaiho khoobata tuumomi ee hoho teei qaitomi oho gabi nakuta Ohongaho angero teei ota biranateta. ³¹ Oonihe Mosei hee, Quba apei oke eetorai hiireta, bageke eete moorakoi hiireqi ota qeemomi Sooparaho totoho ota biranateta. ³² Oi hee, Anaio Abarhamu ma Isaka ma Dzakopoho eebobo ma uimane niihoho Ononga oonita nookare.

Hiiremi Mosei noo oke nooka roqobeteqi subateta. ³³ Subatemi Ohongai eraiqi hiireta, Nii ttoka qoore oi Qaheubananita oko sasa niime ao hiu-mare. ³⁴ Oonita abi tupu nahoi Aigittata ooraiqi abiho botota heme saridzeqi tti ma ttaka eete baa qaimi ana poiqa oke suhe hiibaridzoni. Oho quba ana niike dzoobiremi Aigitta habata tuumami ana hiiremi nii abi tupu ota hiimakoi.

³⁵ Oiqi Ohongai Moseke pobi hiiretake Setepanoi abi mimi qupanomaiteta. Noi hee, Oonita nike moomi qesai Mose dzaira eetaama naateqi hee, Apei niike kiaepe ma soopara nanaho uhutotaiqi hiireta. Oonihe Ohongai angero dzoobiremi noi eepa gabi nakuta biranateqi bosa qobaqoba ma ingona maiho baura oke Mose teena mai eetare pobi hiireta. ³⁶ Hiiremi noi tuumaqi obaoba samaneke Aigitta habata eetetati noko dzeima baaqi besa dzuunoma ma haba habanata obaoba samane eetemi mumure naate qaami tii paha pooti baamu naateta.

³⁷ Oi Mosei keke Isirae abi eraiqi pobi hiireta, Ohonga noomae too abi teeke anaho tomidzake gesamane nikehoho bisata saridzakoi. ³⁸ Oke hiireqi noi keke haba habanata neimane napa-hoho garubata qaaqi Sinai torata angeroho toota oora ma qaaraho sinasina bamenoma nookaqi oke noko pobi hiireta.

³⁹⁻⁴⁰ Hiiremi neimane napaho nokoi Moseho noo bai hiireqi ai signaiteta. Oi nokoho qupai hee, Ao burisi eete Aigitta habata tuumarei qi hiiremi nokoi Aaro erake pobi hiireta, Maqa! Mose nanake Aigitta habata dzeima baata noi poi tuuma dzaeteta kaqa? Oonita nii gisigisi teeke korabetemi noi nanaho ohonga naate bosa qooromi nana burisi eete Aigitta habata tuumare.

⁴¹ Oke hiiremi Aaroi kau gisigisi teeke botoma korabeteqi nokomaeho boto kinisa oho hasa-hasa hiireqi oho kiridza qeereta. ⁴² Oke bohimi Ohongai noko qaatemi qupa nokohoi rasaki naatemi nokoi dzasidza ma pomatti (oi sinabidza oberaobera) ota qeemaqi soomata.

Oho qubake Amosi too abi nokohota noo qeeteta oi erake hiire oorai, Isirae maikhameto nike tii pooti haba habanata qaaqi kabiraho kiridza mae kiridza qesa oke Ohonga anaho quba qeereta mae? ⁴³ Eehe, nike Morokhaho paraike qusubajte qaaqi, paha Repani noho taama gisigisike khakhauma qaata. Quba oonomai Isirae ma nikeho ohongaho isaki naatemi noko pupu hiireqi korabete qaabi. Oho qubake anai hiiremake qaa abi nokoi nike suutoqa dzeima Baberonia nagapata tuumakoi oi qi hiiremi Amosi qeeteta.

⁴⁴ Hiireqi Setepanoi Dzuta abi mimike hee, Oonita uimane napahoho sinabidza parai naga haba habanata qaata oho horeke Ohongai bosata Mose banaitemi oho isakita gootota. ⁴⁵ Obetemi Uimane napaho sinabidza parai suba oke biire biire baa pei qaami, Mose bahe Dzosuba (Dzesuho qaamodzamodza) noi bosa qooromi erata raaba abiho bisata baaqi biranateta.

Biranatemi Ohongai raaba abi iihami uimane napaho haba oke mai eeteqi sinabidza parai suba oke biire qaami Tabiti biranateta. ⁴⁶ Biranatemi Ohonga nohoke nookami bagenoma naatemi oho quba noi Dzakopoho Ohonga (Ohonganipamu) noho biiri teeke gootareiqi hiireta. ⁴⁷ Oonihe noomae bahe, khata noho Soromo (noi paha Dzesuho qaamodzamodza) noio Ohongaho biiri gootota.

⁴⁸ Oonihe Ohongaio qusu ma quba minarahonita abi botoma gootorai naga ota noi ikanomake eete oora ma qaara eetaqu? Baamu. Oho qubake Dzesea too abiho toota noo erake hiireta. ⁴⁹ Qusui naho ttube ma ttaraki qaate ttokai naho basanita naho naga ikanomake gootomake isanataqu? Ma teeka ikanomake korabetemi ana ota mee qidzanaataqu? Noo oke Soopara napahoi hiireqi hee, ⁵⁰ Apeho boto bahe Naamaeho botoi quba erake korabete soubireta. Oiqi Ohongai hiireta.

⁵¹ Noo oke Setepanoi Dzuta abi mimike pobi hiireqi noi hee, Oonita qiba qanganoma nike! Qupa ma toma nikehoi uhubaamanipamu. Oonita neimane nikehoi eete qaata teteke nike iihaqi Qaheuba Sumasake basesa eetoraidzo? ⁵² Oonita

too abi samane baa qaata nokohota teena teeke nikeho neimanei ingonaiteta, mae nokoke gama sesero eete qaata? Baamu, nokoke gama sesero eete qaata.

Oi apenei pobipobi ma rikerikeho Maikhata biranatarotaho qaamodzamodzake hiireta nokoke nikeho neimane gama teetemi baateta. Qaaramuti Maikhata noomae biranatemu nike noke geema mootomi teeteta. Nikeio eeteta! Oke Setepanoi nokoke pobi hiireta.

SETEPANOKE MARANGA BIIREMI BAATETA

⁵³ Setepanoi ipibireqi Dzuta abi mimike hiimotoqi hiireta, Oonita hu nooke angeroi tooma hiireta oke nike too kakama aimatahe qusubaitaamanipamu ooni! ⁵⁴ Noo oke Setepanoi hiiremi nokoho ttidza qosu sahaubami dzauba minake eeteta.

⁵⁵ Oonihe Setepano noke Qaheuba Sumasai aoraraku biiremi noi qusuta nese dzoobire Ohongahago dzapa pobi moohimi Abiho Isaki pobita qooroqi oota. ⁵⁶ Oke mooqi noi hee, Idze! Qusu papatemi ana moohimi abiho isaki Dzesui Ohongahago boto pobita oorami ana moori.

⁵⁷ Oke hiiremi noko qarutoqi noho noo rasaki eeteqi toma nokome isingi koto noke aima hotou hotou biireta. ⁵⁸ Nokoi tuuma nagapa tumeta noke omama teetare boohita. Oke boohiqi soopara nokoi sasa khara nokomeke kuimaqi abi eehaha tee, dzapa noho Sauro, noho dzagata tupu biireta. Tupu biireqi Setepanoke omama teeteta.

⁵⁹ Oonihe nokoi Setepanoke omama teetomi noi pupu totoho eraiqi hiireta, O Soopara Dzesu, nii gisi nahoke aimare. ⁶⁰ Oke hiireqi dzaubama

sokateqi eraiqi hiireta. Soopara name, nii kahosa nokoho erake qaatare, oiqi hiireqi baateta. Baatemi Sauro (oi Pauro) noi nookami isanateta.

8

SAUROI SINABIDZAHO ABI BIKHI BAKHA EETETA

¹⁻³ Nokoi Setepanoke omama teetemi baatemi sinabidza abi qesai noho keba qurabireqi tti ma ttaka noho eetota. Oonihe Sauro (oi Pauro) noi beedzae eeteqi sobasobaho abi ma paimane sesero minake eeteqi nagaho isakita peiteqi nokoke aima tuumami sutasutata qaata.

Khooba oho qubake bodza ooqate sinabidzaho abi tupu Dzerusaremu nagapana qaata nokota uuba ma sakaba mina biranatemini nokoi sakabaqi Dzutea ma Saramia habata tuuma tee ma teeta soomaqi qaata. Oonihe Qaru abi mimi nokoqai keke Dzerusaremuta qaata.

PIRIPO MA KARAI SAMARIATA SINABIDZA BAURA EETETA

⁴ Oonihe apenei qaaho atti ika ma ikata tuumata noko abike sinabidza pobi hiire tuumata. ⁵ Oonita Piripoi Samaria habaho nagapa qibata biranateqi Kiristuho noo ma sinabidza nokoho quba hiire paanaite qaata. ⁶ Oke eete qaaqi obaoba maina paina eetemi abi tupu minai gamaqa noho noo ma baura quba dzaodzao minanipamuke eeteta.

⁷ Oi noi abiho irita songena ngiinginoma samaneke iihami arearema biranate atti tuumata. Paha pone ma qosu samaneke qidzaiteta. ⁸ Eetemi nagapa oho abi qakiqaki minake eeteta.

⁹ Oonihe nagapa ota abi tee qaata dzapa noho Simona noi sama nome qusubaiteqi hee, Anai minaniqi hiireqi iima ttopo eetemi Samaria abi tupu minai nookami attinoma naate qaata. ¹⁰ Eetemi mina ma gattiqa nokoi nohoke nookami mina naatemi eraiqi hiire qaata. Abirai Ohongaho beedzae minanipamuniqi hiireqi hee, Beedzae teehe bahe oioniqi hiire qaata. ¹¹ Eetemi noho iima ttopoi nokoke qupa rasakinomaitemi nokoi bodza kharake nota atima qaata.

¹² Qaami Piripoi Ohongaho pobi ma Kiristuho isere qidza hiiremi abi ma paimane gama susupu nooka hiisi eeteqi sinabidzaho sobasoba saridze soubireta. ¹³ Saridze soubiremi Simona oho qesa sinabidza nookaqi noomae sobasoba saridzeqi Piripoho dzagata qaata. Qaami Piripoi obaoba maina painake eetemi noi mooqi boto gaamaqi qaata.

QARU ABI ESERI SUMASAKE SAMARIATA QAUPUITETA

¹⁴ Oionita Samariaho abi ma paimane sinabidza nooka hiisi eetemi oho pobi Dzerusaremuta baami Qaru abi nookaqi Peetoro ma Dzo-hane dzoobiremi ota tuumata. ¹⁵ Tuuma biranateqi Samaria abi nokoi Sumasa saridzareiqi pupu hiireta.

¹⁶ Oi bosata noko sobasoba saridzetahe Qaheuba Sumasai noko raraku bidzaamake oota oi teehe bahe noko Dzesu Kiristuho dzapa nookaqi obaqaho sobasobake saridzeta. ¹⁷ Oonita Qaru abi nopoi boto nopome qiba nokohota mootoqi agoago eetemi Qaheuba Sumasake saridzeta.

18 Qate nopoi abi ma paimaneho qibata boto nopome mootomi Sumasa biranatemi Simonai mooqi baura oonoma saridzare hiireqi noi nopoke oho ttuma moitare hiireta, 19 Nipei beedzae oho qesa teeke ana moitemake, ana abi teehe qibata boto name mootomake noi Sumasanoma naatare.

20 Hiiremi Peetoro eraiqi hiireta. Maqa, nii Ohongaho kokorake ttuma eetaireqi hiibi mae? Idzii! Nii ao oma niimema rubenga naasuidzo.

21 Nii Ohongake ikobetareqi baura eraho ttaiqā naataquho tete baamunipamu!

22 Oho qubake nii rasaki niimeke qaatānipamuke eeteqa Ohongake pupu hiiremi noi qupa qanga niihoke qidzaitaqa mae? 23 Oi ana moohimi nii pasenaho dzoquta ooraimi oho togoi niike igabiremi oorai.

24 Oke hiiremi Simonai hee, Oonita nipemae naho quba Ohongaho toro pupu hiiremake ana ingonaitemi quba nipei hiibi oi eetoqa naho irita biranataino. Oiqi hiireta.

25 Qate Qaru abi nopoi isere nopome ma Ohongaho noo oke gama abi ma khata pobi hiire tatangaite soubireqi burisi eete Dzerusaremuta tuumata. Oonihe tuusuqi nopoi Samariaho nagapa gamitti samaneke Sinabidza pobi hiire hiireke tuumata.

PIRIFOI AIGITTA ABIHO SINABIDZA TETE GEEMATA

26 Qate Sooparaho angero teei Piripoke eraiqi pobi hiireta, Nii qoridze pobi neta tuusuhiqa Dzerusaremu nagapa robena Gadza nagapana tete quratorai tete oi haba habana oonihe nii ota

tuumare. ²⁷ Hiiremi Piripoi noo oke qusubaiteqi tuumata.

Qate Ettiofia habata atapa qiba teei qaata, dzapa noho Kattake, Noho kokora abi puniama nokanoka minanoma noi ttuma ma quruma mina nohoke soopara eete qaata. Oonihe noi Dzerusaremu nagapata Ohonga penga bobotare baa peiteta. ²⁸ Peiteqi burisi eete karesita habeseqi nagapa nometa tuusuhiqi too abi Dzeseaho pepake isaitota.

²⁹ Oke eesuhimi Sumasai Piripoke hee, Nii hairiamake tuuma karesi qeerake saridzare. ³⁰ Hiiremi Piripo torouma qeema saridze nookami noi too abi Dzeseaho geeta isaitomi noi noke qasa hiireta. Nii noo isaitoraihe oho khooba qupadzomorai mae?

³¹ Hiiremi noi hee, Abi teei oho khooba ana pobi hiiremake ana nookareni baamu. Oonita noi Piripoke ota peitarei qi hiiremi pei noma habeseta.

³² Qate noo qetaqeta noi isaitota oi erani. Abi noke sipisipiho isakita aimami nooamake tuumorai, mae sipisipi khata teeke suu geemami nipanatoraiho qesake noi noo amake oota.

³³⁻³⁴ Nokoi noke midzata mootomi noi oho quba noo ipi hiibaquho tete baamu naateta. Ma ttokata nokoi qaraqara nohoke geemataho qubake apei ororiba nohoke isaitaqu?

Oho teteta isaiteqi abi mina noi Piripo qasa hiireqi hee, Too abi noi apehoke hiireta, sama nomeke hiiretani mae apeke hiireta? Oho khoobake nii hiire ana nookare. ³⁵ Hiiremi Piripoi

too abihoo noota ipibireqi Dzesuho isere qidza no pobi hiiremi nookata.

³⁶ Oke nopo hiire tuuma qaramuti obata biranateta. Biranateqi abi minai hiireta, Moora, oba ooraita ana sobasoba quba hiiremi nii isanate anake obama soobaqu mae? ³⁷ Hiiremi Piripoi hee, Anai noo nii pobi hiibi oke nii qupa susupu nimema nooka hiisi eetaquko oke eetakoi. Hiiremi noi hee, Dzesu Kiristu Ohongaho khata oke ana qupa susupu namema ai tataume. ³⁸ Oke hiireqi Piripo ma abi mina nopoi ota karesi qaateqi obata qurateqi Piripoi obama noke soorota.

³⁹ Obeteqi nopoi oba neta baa peihiqi Ohongaho Sumasai ao Piripoke raraku biiremi abi mina noi noke mooraama naateta. ⁴⁰ Oonihe meeke abi mina noi ttidza qidzama tete nometa tuumata. Qate Piripoi Adzota nagapata biranatemii moota. Oonita noi ota sohorooqi nagapa samaneke sinabidza pobi hiire tuuma qaaramuti Kaisarea nagapa biranateta.

9

PAURO QUPA BURISI EETETA

(Apo 22:4-16; 26:9-18)

¹ Qate Sauro (oi Pauro) noi dzauba bisamu naateqi Dzesuho oko ma boto ibo eetemi noho qupata eepa qooridzemi noi dzube abi minaho torota tuumata. ² Tuuma gunu ma naru hiiremi Ttamasiko nagapata dzuta abi qaata nokoho pepake dzube abi mina qeeteqi moitemi Sauro aima qee ota sinabidza nokanoka abi ma paimane saridze aima boto suuto Dzerusaremu nagapata aima baabareiqi tuumata.

³ Oonihe qesa ma nokoi tete bosaho eete tu-uma Ttamasiko nagapa dzamoitemi qusuta eepa dzadza kisakisama uhubaqi qura noke rome bi-ireta. ⁴ Eetemi noi ttokata taasuhimi ota totoho teei hee, Sauro, Sauro nii naane iboke eeteqi anake iihorai?

⁵ Hiiremi Sauroi qasa hiireta, Oonita Soopara name nii ape oni? Hiimi hee, Anai ape bahe Dzesu Kiristu nii ibo eetorai ooni. ⁶ Oonita nii qooridzeqa Ttamasiko nagapata tuumake teei ni-ike ota saridzeqa sinasina hiiremi oke nii qusub-aitare. ⁷ Noo oonoma hiiro mi abi noma noko baaota nokoi noo totohoqake nookatani quba teeke te ota mooraranita noko noo apeke hiiremi isanatarota? Baamu.

⁸ Qate Sauro noi ttoka neta qoridzemi eehe, nese nohoi ao khaba eeteta. Khaba eetemi qe-samane nohoi boto nohota kharikhari eete ai Tta-masiko nagapata tuumata. ⁹ Tuumaqi noi ota biranate qupi taparike eetetahe nese noho teqaha uhubara, ma noi teqaha oba ma patta muunara.

¹⁰ Oonihe Ttamasikota Dzesuho qaru khata teei qaata dzapa noho Anania. Noke Ohongai tuku-toqi hee, Anania! ¹¹⁻¹² Oke hiiremi noi hee, Oe Ohonga anai erani. Hiiremi Ohongai ipibireqi hiireta, Maa, tete teehe dzapa pobipobi ota nii tuuma Dzutaho nagapa peiteqa abi tee, dzapa noho Sauro, noi Tarasu nagapa nena. Oonihe noi naho pupu hiiroraita qupa nohoi quba erake qupadzome: Abi teehe dzapa Anania noi naho toro baahuqa boto nome qiba nahota mootomi nese uhubareiqi hiirorai. Oonita nii tuuma noke saridze qidzaitare.

¹³ Sooparai noo oke hiiremi Ananiai eraiqi hiireta, Abi ohoke minanipamuke hiiremi ana nookorai, noi dzagana niihoke Dzerusaremu nagapata adzapeke sesero eetorai. ¹⁴ Obeteqi erata nanai niiho dzapa qiraitorai nanake suuto ai tumare dzube abi minai noke pobi hiiremi oorai.

¹⁵ Hiiremi Ohongai hee, Abi oke naamae asatemi noi naho kamo naate dzapa pobi nahoke raaba abi qiba ma Isirae tupu nokohota aima tuuma qarakoi. ¹⁶ Oi noi dzapa pobi nahoho quba iima ma bago samaneke saridze qaaraqu oke ana isanate noke banaitakoita nii tuuma noke qidzaitare.

¹⁷ Oke hiiremi Anania noi tuuma naga hiireta ota peiteqi Sauroho qibata boto mootoqi hiireta, Sauro, qeseba khata name. Dzesu Sooparai teteta niiho toro biranate noi ana dzoobiremi baabe. Oonita nese niiho uhubami Qaheuba Sumasai ao niike raraku biidzare.

¹⁸ Oke hiiremi noho neseta quba qoringi tomidza teei taatemi nese uhubami haba moota. Oonita noi qooridze hiiremi Ananiai noke obama soorota. ¹⁹ Obama sooromi oionita noi patta muunaqi tatanga aimata.

SAURO (PAURO) TTAMASIKOTA SINABIDZA HIIROTA

²⁰ Ma Sauro noi Ttamasikota Dzesuho oko ma boto ma nokoi isakiqata oota. Ooqi noi ao Dzuta abiho sinabidza guhuta peiteqi Dzesuho khooba hiire paanaiteqi eraiqi hiireta, Dzesu Kiristu noio Ohongaho khatanipamu ooni. ²¹ Oke hiiremi nokoi nookaqi houpeu eeteqi hiireta, Dzerusaremu nagapata dzapa oke abi qiraite

qaami oho quba noi nokoke sesero minake eeteqi suuto baa qaarita erata oho qesa abi suutoqa dzeima dzube abi mimi nokoho botota mootare baata. Oonihe noi ikanomake eeteqi ao maina naate oorai, eo baamu? Atti quba hiireqi oke hiireta.

²² Oonihe Sauro noi bedzabedza eeteqi hiireta, Dzesu noi Kiristunipamu ooniqi hiireqi sinabidza noo suunipamuta hiire paanaitemi oi Dzuta abi hu noonoma nokoke suqobidzaquho isaki naateta.

²³ Oho ipi ota dzuta abi nokoi Sauro teetare gunu dzoomata. ²⁴⁻²⁵ Gunu dzoomatanihe noi ao pobi nookata. Oi nokoi repa patita sogimo qooro qaata, oonihe qesamane nohoi noke susu kamo minata sengibeteqi qupibake repa heeta dzoobiremi ttokata qurate biranate atti tuumata.

PAUROI DZERUSAREMUTA BAAQI QARU ABI MOOTA

²⁶ Tuumaqi Sauroi Dzerusaremu nagapata biranateqi Dzesuho Qaru abi nokohota ipibidzare eeteta. Oonihe noi ao Dzesuho khata naateta oke nokoi nookami tegahama naatemi atti eeteta.

²⁷ Oonihe Banabei noke dzaira eete Qaru abi nokoho toro dzeima tuumaqi Dzesui teteta Sauro saridzetaho noo ma pobi hiireta. Ma noi Ttamasikota Dzesuho tete hiire paanaiteta oho pobi ma biidza noo nokoke pobi hiireta, oke Banabei gama nokoho pengata hiire paanaiteta.

²⁸ Hiiremi Sauro (Pauro) noi nokoma Dzerusaremuta qaaqi Dzesuho sinabidza attiamake abi pobi hiire qaata. ²⁹ Ma Dzuta abi qesa Girisi noota hiire qaata noi nokoma noo hiire

nookaqi noo buribaro eeteta. Oonita obera abi noke teetare hiireta. ³⁰ Hiiremi dzairamane noho nokoi nookaqi noke Kaisarea nagapata dzeima tuuma dzoobiremi tuuma qaaramuti Tarasu nagapa khooba nometa biranateta.

³¹ Qate sobasoba abi ma paimane Dzuta ma Garirea ma Samaria habana qaata nokohota hasu ma keba biranateta. Hasu ma kebata isakiqata qaaqi nokoi Ohongaho pengata subateqi qesa qahiqaahi eete qaata. Oonihe Qaheuba Sumasai husi ma pai nokoho naatemi sinabidza haba gegetemi tupu nokohoi mina naateta.

PEETOROI AIREA MA TABITTA QIDZAITETA

³²⁻³³ Qate Peetoro teteta tuuma qaaramuti Ohongaho oko ma boto Ritta nagapata qaata nokoho toro biranateta. Oonihe noi ota abi teke moota, dzapa noho Airea. Noi oko ma boto atimanoma naate tii eith-ho isakita meera keke eete qaata.

³⁴ Ma Peetoro noke pobi hiireta, Airea, Dzesu Kiristu niike qidzaihibita qori qepe niime qoomare. Hiiremi hairiamake qoridzeta. ³⁵ Oke eetemi Ritta ma Saromi nagapanai oke mooqi qupa burisi eeteqi Ohongaho oko ma boto tupu naateta.

³⁶ Qate paha Dzoopa nagapata atapa eehaha teei qaata dzapa noho Tabitta (Qate girisi noota oke hee Subaroho isaki ooniqi hiire qaata) noi abi samaneke kokora qidzanipamuke abiho tteki aima qaata. ³⁷ Oonita Peetoro Dzoopata qaata bodzata Tabitta heme minake eeteqi baatare eeteta. Aoke baatemi qesai keba nohoke akobeteqi naga teehe nakuta ai pei mootota.

³⁸ Oonihe Ritta nagapa oi Dzoopa nagapaho samaqata qaata. Oho qubake sobasoba abi tupu nokoi Peetoro ho pobi nookaqi abi eserike dzoobiremi tuuma noke dzeima ao baabare hiireta. ³⁹ Hiiremi Peetoro nookaqi adzanoi noko tuumata. Tuuma biranate moomi kebai meeqota. Ota dzeima peiteta, peite moomi paimane ttarumi keke keba nakunaite tti ma ttaka eete Tabittai eehaha qaaqi nokoho quba sasa hiboto qaata oke peetoro ke banaiteta.

⁴⁰ Banaitemi Peetoro noko tepatetemi biranahimi noi pomai koto roqi pupu hiireta. Pupu hiire qaasuqi keba dzaga bobotoqi eraiqi hiireta, Tabitta nii qoridzare. Hiiremi noi nese parara eeteqi Peetoro mooqi qori habeseta. ⁴¹ Habesemi noho botota aimami qori qoorota. Qoohimi sobasoba abi ma ttarumi paimane nokoi peiteqi moomi Tabitta qaraqaranoma naatemi qupa qidzanipamu naateta.

⁴² Obetemi oho pobi Dzoopa nagapata gegetemi tupu minanipamui noko Soopara nooka hiisi eeteta. ⁴³ Ma Peetoro Dzoopata qaatahe abi tee ho dzapa Simona sihu korakora abi noi noho nagata bodza samane noma nopo ttaike qaata.

10

KONERIOI ANGEROHO NOO NOOKATA

¹ Qate Kaisarea nagapata abi tee qaata, dzapa noho Konerio, noi raaba abi Itaria habaho qaa abi tupu nokoho soopara naate qaata. ² Oonita noi oko ma boto nomema noko Ohonga qupadzoma qaata. Noi Dzuta abi samaneke kokora bageke

eete qaata, paha Ohongaho toro saninoqake pupu hiire qaata.

³ Oonita Konerio noi oke eete qaami ete teehe surenake Ohongaho angero teei noho toro biranateqi noho kira hiireqi hiireta, Konerio.

⁴ Oonita kira oke hiiremi noi nese qooroqi moo sahateteqi hiireta, Soopara name, quba apeni? Hiiremi noi hiireta, Pupu ma kokora niihoho pobi Ohongaho tomata taatemi noi nookami bagenoma.

⁵ Oho qubake nii qaru dzoobiremi tuuma Dzoopa nagapata abi teehe dzapa Siimo, dzapa usaqe noho Peetoro noke dzeima baabare. ⁶ Noi Simona ma nopo oorai. Simona noi sihu korakora abi noma nopo oora ma qaara eetorai. Naga nohoi besa patisigiqata oorai.

⁷⁻⁸ Oonita angero noo oke hiire tuusumi Konerio noi qaa abi Ohonga ai tataumanoma teeke uhutoqi kokora abi eseri noho baura eete qaata nopo oho qesa uhuto nokoke noo ma pobi hiire soubiremi Dzoopa nagapata tuumata.

PEETOROI BAKUHO ISAKI MOOTA

⁹ Qate iihai mootomi abi noko tuumaqi teteta meeta. Meeqomi iihai mootomi tuusumi ete bisa naatemi noko nagapa dzamoitemi Peetoro naga suruho heena pupu hiibare peiteta. ¹⁰ Oonihe noi patta quba ttidza saa eetemi qesai noho quba patta khautomi noi bakuho isaki geemata.

¹¹ Geema moohimi qusu papatemi boto qesai ttoba khabanoma nakunomaho isaki oke pobi ma mage, tume ma dzaga aimaqi oke dzoobiremi ttokata gaibata.

¹² Oonihe oho nakuta kabira maina paina, dzotata ma siriquba ma qusuho nee maina paina ota oota. ¹³ Oomi totoho teei biranateqi hiireta, Peetoro, nii qori kabira oke teete dzuubete muunare. ¹⁴ Oonihe Peetoroi bai hiireta, Ohonga name, oio Baamu. Quba qataqatani mae quba sepesape oke ana muunaamanipamu.

¹⁵⁻¹⁶ Oke hiiremi totoho oi paha hee, Ohongai ao sasari eetorai oke nii eto baaba eetaino oiqi hiiretanihe quba biranateta oi qupi tapari naatemi ao hairiamake dzeimami qusuta peiteta. ¹⁷ Oonita Peetoroi quba nese agiagi oke moo nookaqi qupa muunaqi hee, oi quba ikanomani? Oiqi hiireta.

Hiimi Konerioi abi dzoobire baata nokoi nagapa biranateqi Simonaho naga qasa hiire tuuma qaaramuti naga pouta qoorota. ¹⁸ Qooroqi qasa hiireta, Siimo dzapa usaqe noho Peetoro noi naga erata meeqorai mae?

¹⁹ Oke hiimi Peetoroi quba nese agiagi mootaho quba iiha ma dzoobidza eesumi Sumasai noke pobi hiireta, Moorare, abi tapari naga erata biranate niiho qasa hiibi. ²⁰ Oonita nii gaibaqa nokoma nike tuumare, oonihe nii eto oho qupa ororo eetaino. Oi anai noko gainene eetemi baabe.

²¹ Hiiremi Peetoro qurate noko pobi hiireta, Anaho qirike eetorai qate anai eranita naane quba baaorai? ²² Hiiremi abi nokoi hiireta, Qaa abi soopara nanaho Konerio noke Ohongai moomi qidza ma pobipobi, noke Dzuta abi nookami qidza naatorai. Oonihe qaheuba angero teei baaqi noke hee, Nii tuuma Peetoro quba

hiiremi baaqake noi too nomema noo hiibare. Oke hiiremi nanai baabe.

²³ Hiiremi Peetoro noko quba qepe ma haba eetemi noko meeta. Qate iihai mootomi Peetoro i Dzoopa abi qesama noko gama Kaisarea abike gainene eete tuumata.

PEETOROI RAABA ABI KONERIOHO NAGATA PEITETA

²⁴ Tuumomi iihai mootomi Peetoro ma nokoi Kaisarea nagapata biranateta. Qate Konerio noi oko ma boto ma dzairamane nome gama ttuttuite beebe eetemi noko biranateta.

²⁵ Biranateqi Peetoro nagata peitemi Konerioi noho dzagata pomai kotooro hasa hiireta.

²⁶ Oonihe Peetoro noke ai qusubaiteqi hiireta, Anai paha abi, niiho qesanita nii qoridzare.

²⁷ Hiireqi nopo qesa noo ma too eeteqi nagata peitemi abi tupu minanipamui oomi moota.

²⁸ Mooqi Peetoro noko gama pobi hiireta, Nikei Dzuta abi nanaho khoobake nikemae gesinani. Nanai abi agiagi nikema ipibidza ma hongasidza eetaquho qagai oorai. Oonihe Ohongai oho kuku ma khooba anake banaitemi anai bamu isanate abi teeke paha hee ngüginomaniqi hi-ibaqu, baamu. ²⁹ Oonita nikei anaho quba hiiremi ana te qupa minake muunaranihe baaqi oho hasa hiibita naane qubake nike naho quba hiirorai?

³⁰⁻³¹ Oiqi hiiremi Konerio erake no pobi hiireta, Maqa, anai quba nese agiagi moo baa qaimi ete bodza eserisa eseri naate. Oho noo nii pobi hiire nii nookare. Ana naga nameta surenake pupu hiromi abi tee, sasa noho khabanomanipamu

noi naho toro biranateqi ana pobi hiireta, Konerio, Ohongai niiho pupu nookami niiho kokora oi qidzani.

³² Oho quba nii abi dzoobiremi Dzoopa nagapata tuuma Simona, dzapa temu noho Peetoro noke dzeimami niiho toro baabare. Abi noi Simona siihu korakoraho naga besa pouta oorai. ³³ Oonita Peetoro erata baaqa noo qesa hiiremi nii nookakoi. Oke angeroi hiiremi anai abi dzoobiremi niiho quba qeemami nii baabe. Qate nii naho noo nookaqi baami anaho ttidza qidzanate. Ohongai noo nii pobi hiireta oke nii nana pobi hiiremi nana oke nookarei qi ttutturatorai. Oiqi Konerio hiireta.

KONERIOI PEETOROHO TOOTA SINABIDZA NOOKATA

³⁴ Oke Konerio hiiremi Peetoro hee, Meeke ana qupadzomami Ohongai abi napahoke te nookami teqaha teei teemuke riite ooraidzara.

³⁵ Oonita abi noo ma sama maina paina nokoho neta qesai Ohongaho atti ququimaqi baura qidza eete qaaraquko nokohoke Ohonga nookami qidza naatakoi.

³⁶ Qate Ohongai Isirae abi nanaho quba noo meenomake dzoobiremi saridzeta oho pobike nike nookorai. Noo oio Dzesu Kiristu noi abi minara napaho Soopara oioni, noke dzoobiremi noi hasu ma ponaho tete biraitemi oho isere qidza pobi hiire soubirorai. ³⁷ Oonita noo Dzutea habata igabire oorai oi erani.

Bosata, Dzohane noi sobasobaho baura eete qaata oho ipita Nadzarete nagapa nena Dzesu noi Garirea habata qori qooro tuumata. ³⁸⁻³⁹ Qate

Dzesu noke Ohongai Qaheuba Sumasama beedzaenomaitemi noi tuumaqi kokora baura qidza eetemi Iibadzai abi sesero eete qaata nokoke qidzaite qaata. Oi Ohongai noke gainene eetemi noi baura oke eete qaata.

Eete qaami Dzutea haba ma Dzerusaremu nagapana hiireta ma eeteta oke qesa ma nanai gama moo nooka soubire oho mee hibahiba naate oorai. Oonihe abi nokoi Dzesuke hapahapata teetemi baateta. ⁴⁰ Baatemi ete tapari naatemi Ohongai noke baata neta tukutota. Tukutoqi hiiremi noi qesahota biranatemi moo nookata. ⁴¹ Oonihe abi sepehota bahe, Ohongai qesa ma nanake asatemi oomi Dzesu baata neta qoridzemi nana nese nanameme noke mooqota ma noma nanai ttaike oba ma patta muunata oioni.

⁴²⁻⁴³ Qate noi baata neta qoridze nanake noo tatanga moitemi nanai abi minarake noho pobi hiirorai. Kiristuho nooke Ohongaho too abi gama hiireqi agobake noho qaamodzamodza hiire qaata. Oonita Ohongai Dzesu Kiristuke upubiremi noi abi eehaha ma baateta gamaqa batabidzakoi. Oonihe poiqa apenei noho dzapa nookaqi hiisi eetaqu kahosa nokohoke Ohongai ao dzamutakoi. Noo oke nanai pobi hiirorai.

QAHEUBA SUMASAI RAABA ABI RARAKU BI-IRETA

⁴⁴⁻⁴⁶ Qate noo oke Peetoroi hiimi abi oona noo nookata nokoke Qaheuba Sumasai ao raraku biiremi nokoi nagapa noo maina painaho totohota Ohonga hasa hiirota. Hasa hiiro mi Dzuta abi qesa sobasoba tupuna ooqi Peetoro gainene eete baata

nokoi moohimi Ohongai oonomake raaba abike Sumasama irangi eetemi pairuru eeteta.

⁴⁷ Hiiremi Peetoroï erake hiireta. Qateqa, nanahota Sumasa qurateta oho qesa abinaga erahota quratemi ikaqi nokoke sobasobaho oba qaanatemi isanataqu? Baamu. ⁴⁸ Oiqi hiireqi noi noko qupanomaitemi nokoi abi nokoke Dzesuho dzapata ipibireqi obama soorota. Sooromi nokoi Peetoro qaanatemi ete bodza qesata nokoma qaata.

11

PEETOROÏ ISERE DZERUSAREMUTA HIIRETA

¹ Oonihe Qaru abi qesa ma sinabidza abi Dzuta habana qaata nokoi raaba abi sinabidzake nookaqi Ohongama ipibiretaho pobi dzadzangike nookata. ² Oonita Peetoro Dzerusaremuta peitemi sama geebanomaho dzaodzaonoma nokoi raaba abiho nookami hou peunoma naateta. ³ Nokoi Peetoro ke hee, Nii naane quba raaba abiho botota patta aimaqi nokoma nike ttaïke muuna ma aima eetemi nana nookorai.

⁴⁻⁵ Hiiremi quba Kaisareata biranateta oke Peetoroï toqoma teeteqi noko pobi hiireta, Oore, Anai Dzoopa nagapata pupu hiire oomi Ohongai naho qupata erake paanaitemi ana moota.

⁶ Ota ana nese qooroqi moomi qusuta boto qesai ttoba khabanomaho isaki oke mage ma pobi, tume ma dzagata aima ttokata quratomi oho nakuta quba sepesepe kabira oko ma botonoma ma oko ma botoama qesai qaanoma ma qusuho nee gotta oi paha oota. ⁷ Ma noo totoho tei naho

tomata dzubata oi hee, Peetoro nii moori oke teete khauto muunare.

⁸ Hiiremi ana hiireta, Eo, Ohonga name, quba muunaama, quba sepesape oonoma oke ana te muunoraidzarani. ⁹ Oke hiimi qusu neta noo totoho oi beedzae eeteqi hiireta, Ohongai quba hiire sasari eesubi oke nii etoqa ooho ngingi eetaino. Oiqi hiireta. ¹⁰ Quba biranateta oi qupi tapari naho dzagata biranatem i botoi oke paha dzeimami qusuta peiteta.

¹¹ Oonita quba oi bamu naasuhimi aoke Kaisarea nagapa nena, abi tapari naho qaru qeemaqi nanai ootata biranateta. ¹² Biranahimi anai nokoma tuumareiqi Sumasai hiireta. Oonihe noi hee, Eetoqa qupa bitobitoma tuumaino iqi hiireta.

Oke hiiremi dzairamane napaho 6 noko anama baata nanai tuumaqi qaaho bosa qobaqobaho nagata peiteta. ¹³ Peitemi abi oi noo ma pobi nanake hiireta. Hee, Naho nagata angero teei baaqi ana pobi hiireta, Nii Dzopa nagapata qaru dzoobire tuumaqi Siimo Peetoro dzeima niiho toro baabare. ¹⁴ Noi baa noo hiiremake abi niiho nagana oorai ma nike gamaqa qidzanatakoi.

¹⁵ Oke qaa pobipoib noi hiiremi ana sinabidza noko pobi hiimi agoba napahota Sumasa qurateta oho gesa nokohota gaibata. ¹⁶ Eetemi ana Sooparaho noo erake qupadzomata: Dzohanei abi obama soorota oonihe nikeke Sumasama soobakoi. ¹⁷ Oke Dzesu Kiristui agobake hiiremi napa Soopara napame nooka hiisi eetemi Ohonga napake Sumasa moitetai teena oke raaba abiho

quba irangi eetemi ana ikaqi Ohongake bai hiibarota? Baamu, ooiqi Peetoro hiireta.

¹⁸ Noi oho ipi hiiremi noko nooka nipanatemi qupa nokohoi kebaratemi nokoi gama Ohongaho hasahasa hiireqi hiireta, Oboboo, Ohongai raaba abi nokoho qupa ai burisi eetemi qaraqara mai eetareiqi hiibi. Dzoobe mina! Oiqi hiireta.

BANABE MA PAUROHO BAURAI ATTIOKHIATA BIRANATETA

¹⁹ Qate bosata Setepanoke teetemi uuba ma sakaba mina biranateta bodzata abi apenei Poenikia haba ma Kiporo sunga ma Attiokhia nagapata atti tuumata nokoi Dzuta abiqake sinabidza pobi hiire qaata.

²⁰ Oonihe nokoho neta qesa Kipuro kusu ma Kirene haba nena nokoi Attiokhia nagapata tuumaqi Dzuta abiqake keke bahe paha Giriki abike Soopara Kiristuho sinabidza pobi hiireta.

²¹ Obetemi Soopara noko beedzae moitemi oho isakita nokoi abi tupu minake pobi hiiremi qupa nokoho burisi eetemi noko Ohongaho pobi naateta.

²² Ma oho pobi Dzerusaremuta baami Dzesuho oko ma boto tupu nookaqi Banabe dzoobiremi tuumaqi Attiokhia nagapata biranateta.

²³ Biranateqi noi Ohongaho qupa kokora oke moomi noho qupa qidzanateta. Oonita noi nokoke qogo ma saga hiireqi hee, Nike qupa teenaiteqa Ohonga Sooparaho torota atimaqi battigara naate qaarareiqi hiireta.

²⁴ Oi Banabei abi bagenoma oho quba nohota Qaheuba Sumasai heuheu eete qaami ai tatauma

noho meupunoma naate qaata. Oho qubake nagapa oho abi adzapei adzahaha naateqi Ohongaho pobi naateta.

²⁵ Oonihe Banabe noi Ttarasu nagapata tumaqi Pauroho qiri eeteta. ²⁶ Qiri eete saridzeqi noke dzeima Attiokhia nagapata nopo baata. Baaqi nopo abi samaneke sinabidza pobi hiire banaite qaami tii teena bamu naateta. Oonita Attiokhia nagapata Dzesuho oke ma botoi dzaodzaonoma naate qaami abi siginai sohoroci nokoke Kiristuke suimorai abiniqi hiire qaata.

²⁷ Qate bodza ota too abi Dzerusaremuho nenai Attiokhia nagapa tuumata. ²⁸ Ma nokohota tee, dzapa noho Agobo, noke Sumasai qupanomaitemi haba samaneta seebe mina biranatarota oho hore noo hiireta. (Oonihe seebe oi Karauttio Gaminio abi mina noi qaata bodzata meenoma naateta.)

²⁹ Oonita abi Attiokhiana qaata nokoi seebe biranatarotaho pobi nookaqi oma nokohoi ootaho isaki tuttuiteqi Dzutea habata qesamane nokoho qaataho torota dzoobidzare hiire tatangaiteta.

³⁰ Oma oke tuttuiteqi Banabe ma Pauro moitemi aima tuuma Dzerusaremuho sinabidza abi mimi noke moitemi seebe oho paramu naateta.

12

HEROTEI DZAKOPOKE TEETEPI PEETOROKE SUUTOTA

¹ Qate bodza oho robeta Kana habaho kiape mina abi qiba Herote, noi sobasoba abi qesa teete kootoroqi sutasuta nagata mooto qaata. ² Noi

hiiremi Dzohaneho nane Dzakopo noho paruke noko geemami baateta.

³ Oke eetemi Dzuta abi basesanoma nokoi oke moo hasa hiiremi Herote ohongahonga naate hiiremi oho qesa Peetoroke Ingona dzumaho bodza ooqata suutota. ⁴ Oi noi hee, Ingona dzuma baamu naatemi Dzuta abike banaiteqa teetare qupadzomaqi hiiremi sutasuta nagata mootomi qaa abi 16 nokoi soopara eeteta. ⁵ Oonihe oko my boto tupu nokoi Ohongaho toro pekhure teeteqi noho quba pupu hiireta.

ANGEROI PEETOROKI SAQOROMI SINABIDZA TUPUTA BIRANATETA

⁶ Noko pupu hiiromi Herote noi hee, Iihai mootomi anai noke Dzuta abi banaitakoiqi hiireta. Oonihe qupi ota qaa abi eseri nopoi Peetoro ngibira eserima bisa nopometa suutomi noi meeta. Meeqomi qaa abi qesai tete sirasirata soopara qooro oota. ⁷ Oonihe naga suruho nakuta Ohongaho angero teei biranatemu naga gama saa eeteta.

Eesumi angeroi Peetoroke qebata tuputupu teeteqi hiireta. Ae, nii hairiamake qoori. Oke hiiremi Peetoro ho botona ngibira suuto oota oi saqobata. ⁸ Ma angeroi hee, Oko sasa niime dzaabare. Hiiremi no dzaarota Dzaromi noi hee, Oionita sasa khara niime dzaaro baa anake iihare.

⁹ Hiiremi noi noho ipita biranateta. Oonihe angero noke quba pobi hiire banaiteta oke noi qupadzohimi bakuta mooraiho isaki naateta. ¹⁰ Obetemi nopoi teteta tuusuqi qaa abi qooro oota teeke riiteqi oho qesa paha teeke riite tete sirasira tatanga qainiho oke moomi noomae kuraubami

nopoi biranateta. Biranate qaaramuti, teteta tuusuqi tete teeke riiteqi angero noke gaubire papateta.

¹¹ Oonihe, Peetoro ho qupa ota rikeqomami noi erake qupadzomata. Ohonga noi ao angero nome dzoobiremi Heroteho angi neta ma Dzuta abi nokoho dzauba neta ana saqohibi. ¹² Noi oke qupadzoma rikeqomaqi tuuma Dzohane Marekoho pai, dzapa Maria, noho nagata biranateta.

Oonihe abi adzapei ttutturateqi ota Peetoro ho quba pupu hiirota. ¹³ Hiiromi Peetoro baaqi nagapa qaahota tuputupu teetemi kokora atapa tee dzapa noho Rootte noi hee, Apei pou tupu teete hiireqi qurateta. ¹⁴ Qurateqi noo totoho nookami Peetoro ho. Oonihe te tete geemaranihe qaki eeteqi naga nakuta peiteqi hee, Peetoro i baaqi qoo paata qooro oorai. ¹⁵ Hiiromi nokoi noke hee, niiho qupa ruume naatemi nii hiire. Oonihe noi qiba baqebeteqi hiireta, Baamu! Peetoronipamui qooro oorai. Hiimi nokoi hee, Idze! Oi poi gisi noho ooniqi hiireta.

¹⁶ Oonihe Peetoro i paha tonabetemi nokoi tete geemaqi Peetoro mooqi ubaqomata. ¹⁷ Ubaqomami nokoi noo nipanatareiqi nokoke boto gamuni eeteqi Ohongai sutasuta naga neta noke saqoromi tta eete baata oho pobike noko hiire soubireta. Ma noi hee, Nike noo ma pobi erake Dzakopo ma dzairamane qesamaneke pobi hiibare. Noi oke noko pobi hiireqi nebe teeta qaheuba tuumata.

¹⁸ Oonita iihai mootomi qaa abi nokoi Peetoro qiri minake eeteqi ikanomake eete bamu naateta

oke hiireqi ruume naateta. ¹⁹ Obetemi Herotei hee, Nike ao saridzeqake aimare. Hiiremi noko qiri eeteqi bittanipamu eetemi qaa abi sutasuta nagata Peetoro soopara eeteta nokoho khoobaho qirike eete saridzaama naate Herotei hee, nokoi ao baatareiqi hiireta. Hiireqi noi Dzutea haba qaateqi Kaisarea nagapata qura ota qaata.

HEROTEI BAATETAHO KHOOBA

²⁰ Qate Herote noi bodza ota Ttiro ma Sitona nagapa nena nokoke ibo eeteta. Oi nokoi bosata Herotema muuna ma aima ttaiqake eete qaata oi ota ipi uhubata. Oonihe nagapa oho maikhametoi teena naate biranateqi Herotema paha qesa dzaira eetareiqi abi ohongaho abi mina tee dzapa noho Barasto noke noko hiire kebaitemi noi abi qiba Heroteke noo oke pobi hiireta. ²¹ Oonihe Herotei oho noo ipi hiibarotaho bodza baami noi abi qibaho nee ma bau nome eeteqi poro qereta qooromi abi samane ttutturata oomi Herotei sama qaupu noo nomeke noko pobi hiireta.

²² Hiiromi abi gama susupu noke qoqopa eeteqi qarutoqi hiireta, Ububuu noorai abiho baamuhe Ohongahoni. ²³ Oke nokoi hiire qaami noi oke qamuni hiibaama naatemi Sooparaho angero teei ao noke heme mina moitemi dzoodzo minanipamui noho ttidza geemami baateta.

PAURO MA BANABE DZERUSAREMU TUMATATI MAREKOMA BAATA

²⁴ Qate Ohongaho noo oi haba gegebeteta. ²⁵ Haba gegebetemi Banabe ma Pauro Dzerusaremuta baura eetare hiireta oke eete soubireqi burisi eete Attiokhia nagapata tuumare eesuqi

Dzohane Mareko noke nopoi dzeima noko gama tuumaqi Attiokhia aimata.

13

PAURO MA BANABEKE SUMASAI UHUTOTA

¹ Attiokhia nagapata sobasobaho tuputa too abi gesa ma paha banaita qesai qaata. Nokohota Banabe ma Simeo (dzapa totaƣi noho Nigere) ma Rukio Kirene nena ma Manae, noi abi qiba Herote noho sinasina tupuho abi teei ooni, qate musaqi baataio Pauro.

² Oonita ƣupi teeta nokoi pattaho hutingi naate naa ma pupu eetomi Sumasai paanaiteƣi hiireta, Anai Banabe ma Sauro baura pobi hiiremi ooraita oho ƣuba roibetare. ³ Hiiremi nokoi hutingi naate ƣaaƣi boto nokome ƣiba nopohota mooto agoago eeteƣi sinabidza baurata dzoobireta.

QARU ABI KIPOROTA SINABIDZA SOHOROTA

⁴⁻⁵ Qate abi khata tee, oi Dzohane Mareko, noi mai Banabe ma Pauro nopoke baurata tuuhobare hiiremi nopohota isanatemi Qaheuba Sumasai nokoke dzeimami tuumaqi Serukia nagapata biranateta. Ota biraneteƣi nokoi sisima aimaqi Kiporo kusuta tuumata. Tuumaqi kusu oho haggapa ƣiba Sarami ota biranateƣi Dzuta abi nokoho sinabidza ƣuhuta peiteƣi nokoke Ohongaho noo hiireta.

⁶⁻⁸ Ota noo hiire ƣaaramuti kusu oke dzongobete soubireƣi nokoi Paapo nagapata biranateta. Biranate nokoi ota kiape teke saridzeta dzapa nohoi Seregio (dzapa temu noho paha Pauro). Oonita kiape Seregio noi abi nokanokanomai

Ohongaho noo nookareiqi Banabe ma Pauroho qaru hiireta.

Hiiremi nopoi baatahe ota moomi kiapeho sinasina abi teei oota. Noi Dzuta abi tee, dzapa noho Dzesukhata (ma dzapa temu noho Girisi noona hiirorai oi Erima. Oho khooba hee, Baabe ma Basarani). Noi too abi oberooperandi baabe ma basara nometa qaata. Oonita Banabe ma Pauroi kiapé Seregioho torota sinabidza hiibare boohimi Dzesukhatai kiapéke sinabidza oke qaanateqi Banabe ma Pauroke basesa eeteta.

⁹⁻¹⁰ Basesa eetemi Pauro (dzapa bosabosa noho Sauro) Sumasai qupa nohoke adzahahaitemi noi abi oke hee, Nii Dzesukhata bahe Iibadzakhata! Oi nii qidza ma pobipobiho ibo tatangani! Qupa nihota ikoiko ma baabe oberooperandi nooi heenipamu eete ooraiho qubake Sooparahó tete rasiki eetorai oke qidzoke qaataqu. ¹¹ Oho qubake Ohongaho beedzae khooba moorare. Nii ao ibau khabau eeteqa bodza qesata dzadzaho ruumeke qaarare.

Oke Pauroi hiiremi ota nese noho qupi sooromi houpeu eeteqi basabasa eete abi boto nohota aimareiqi hiireta. ¹² Oonita quba agiagi oonomai biranatemi kiapé mooqi sinabidzahoke nookami attinoma nasuhiimi Ohongahota atimata.

PAURO MA BANABEI ATTIOKHIA ABI SIN-ABIDZA HIIRETA

¹³ Nokoi Ohongata atimami Pauro ma Banabe ma Mareko nokoi Paapo nagapa oke qaateqi sisimata peite Papiria habata Peraga nagapata biranateta. Oonihe ota Dzohane Mareko noi

ikanomake eete nokoke qaateqi burisi eete Dzerusaremuta tuumata?

¹⁴ Qate Pauro ma Banabe nopoi Peregia nagapa mina Attiokhia ota biranateqi Dzuta abiho sinabidza guhuta gama pei habeseta. ¹⁵ Habese oomi soopara nokoi hu noo ma too abi nokoho qetaqeta qesa oke gama isaite soubireqi eraiqi hiireta. Dzairamane, nike sinabidza teeke hiirairaiqake hiire nana nookare.

¹⁶ Oonita Pauroi qoridzeqi boto qusubaita botoma nokoke qamuni hiireqi hiireta, Isirae abi ma abi qesa nikema gama Ohongake ququimorai nike nookare. ¹⁷ Isirae abi napaho Ohongai uimane napahoke asatemi Agitta habata qaami Ohonga hiiremi nokoho dzare huba haba biireta.

¹⁸ Qate kebanoke noi beedzae ma tatanga nometa noko dzeimami baata. Baaqi haba habanata birante barubaru hiire qaami Ohongai pokeba sama kebata nokoke dzeima qaami tii 40 baamu naateta.

¹⁹ Paha ipita noi Kana habata abi tupu sebeni nokoke rubengaitaqi hiiremi neimane napahoi ttoka ma haba oke karabeteta. Oke eete ota qaami tii 450 baamu naateta. ²⁰ Ma oho tongo neta nokoi Kana habata qaami noi nokoho quba batabidza abi uhutomi nokoi abi minarake soopara eete qaami bodza ota too abi Samue biranateta.

²¹ Too abi Samuei biranate qaami noko abi qiba quba hiiremi Ohongai Bedzamiho eemane tupu nokoho neta Kiisiho khata Sauroke uhutomi noi tii 40-ho nakuta noko dzeima qaata. ²² Qaami Ohongai noke qasuhiqi Dzeseho khata Tabitike abi qiba nokoho upubireta.

Oi teehe bahe Ohongai hee, Ana Dzeseho khateke saridzemi noio anaho too qusubaite soubidzakoiqi hiireta. ²³ Qate Tabitiho ttarita Isirae abi napaho Ingona mai teei ao biranateqi Ohongaho naru noo agobake hiireta oke meenomaiteta oi ape bahe Dzesu ooni.

²⁴ Oonihe Dzesui paana naataamake oomi abiho bisata Dzohane sobasoba baaqi Isirae abi qupa burisi eeta qubake nokoke obama soorota. ²⁵ Oonihe Dzohane noi hee, Anai ape oniqi hiirorai. Oi nike anake hee, Kiristui baabaqu abi oioniqi hiiroraihe baamunipamu. Abi noi Noomae ipita baabakoi oonihe noi abi mina, anai oko sasa nohoke eka suuta quba bamu isanataqu oke Dzohane hiireta.

²⁶ Oonita dzairamane name, nike Abarahamuho eemane khameto ma qesamane nikeho bisata Ohongaho ququimorai ana nike noo ma pobi hiiremi nookare. ²⁷ Ohongai napake ingonaitarota naru noo oke too abi napaho quba qeetemi dzuma samaneke isaitorai oke Dzerusaremu abi mina ma adzai nookorai oonihe nokoi Dzesuke teesuqi naru noo oke meenomaiteta oke noko teqaha qupadzomara. ²⁸ Nokoi Dzesuho kahosa qirinipamu eeteqi quba bamenoma saridzaama naatetahe sepeke Piratoho torota qiba qeereqi Dzesuke teete baateta.

²⁹ Obete sinabidzata hiiretaho isakita nokoi eete soubireqi hapahapata hiumaqi nesetuhu oma nagata mootota. ³⁰ Oonihe Ohongai Dzesuke tukutomi qoridzeta. ³¹ Qoridzeqi noma Garirea haba nena Dzerusaremu nagapata gama peiteta noi

nokoho torota ete bodza samaneta biranateta. Biranatemi moota abi nokoi pobi hibahiba noho naate oorai.

³² Oi Ohongai uimane napahoke naru hiiretaho mee oho isere qidzake nakai era hiibi oi Ohongai Dzesu tukutomi eemane khameto napahota meenoma naate oorai. ³³ Oho quba nike ttidza qidzaqidza eetare. Oi Samu Hu tuta Ohonga abi qibai noo erake hiiremi qeeteta, Khata name poiqake ana niike (baata neta) dzoohibita nii naho poro qereta peiteqa ota qooro qaarare, oke qeetemi oorai.

³⁴ Oi Ohongai Dzesu baata neta tukutomi ooraita noi bamu paha ipita baatata biranataqu. Oho quba Ohongai noke erake hiireta, Anai Tabitiho pobi hiireta oho mee qaheuba qaraqara tatanga oke ana ao Khata niike moite qaate. ³⁵ Oiqi hiireta paha Samu teeta no erake qeetemi oorai, Qaheuba abi niihoi eto baate aritete gnausa natainoho isakita Ohonga nii qidzoke noke qaataqu.

³⁶ Oke Tabitti qeetetahe oi te noomaeho noonidzara. Napa nookami Tabiti noi Ohonga baura hiireta oke abi nomeho torota eete soubireqi noomae baateta. Baatemi uimane neimane nokoho tuputa mootomi keba nohoi arinate ngausa naateta. ³⁷ Oonihe Ohongai Dzesuke tukutomi abi oi teqaha arinate baamu naatara.

³⁸ Quni ma mani name hiire nookare. Napaho kahosa dzumudzamuke abi oi ooqata saridzemi nikeho naatemi ana nikeke qupanomaisubi.

³⁹ Moseho hu nooi nikeho kahosa biisi naatareiqi

bitta eeteta. Oonihe Dzesuhota soomami nikeho kahosa qagaubakoi.

⁴⁰ Nookare, too abi nokoi basesaho nooke qeeteta oi hee, ⁴¹ Nike qaaraquta ana baura bamenoma teeke eetemi baura oho pobi hiiremi nikeho tomata taatemi qidzoke nike nookaqu. Oho quba puutta abike nike tomama nooka roqobetakoihe ao rubenga naatakoi. Oiқи qeeteta. Oonita noo oi eto nikeho naataino hiireқи naka qogo noo hiire.

⁴² Oke hiireқи Pauro ma Banabe nopoi sinabidza guhuta biranahiimi abi noko dzuma temuta paha noo teena oke hiibareқи hiireta. ⁴³ Oonita garuba nokohota Dzuta abi samane ma Dzuta abiho qahiqahi qesa (oi raaba abi) nokoi gama Pauro ma Banabeta atimami nopoi hee, Dzoobe, Ohongaho kokorata subate qaarareқи qogo ma saga hiireta.

⁴⁴⁻⁴⁵ Qateqa dzuma temu nokohoi dzamonahimi nagapa oho abi Onongaho noo nookare samanei biranateta. Biranahimi Dzuta abi qesa nokoi moo nookahimi qanga naatemi Pauroho noo baaba eeteқи noke ai qurateta.

⁴⁶ Oke eetemi Pauro ma Banabe nopoi nokoke qanganipamuta moo hiireta, Dzuta abi nikeke Ohonga noo bosata hiibareқи baaorai. Oonihe nikemae gootae eeteқи qaraqara tatangaho pobi naatare bai hiirenita nakai nikeke qaateqa raabe abi nokohota tuumakoi. ⁴⁷ Oi teehe bahe Ohonga erake hiireta, Anai nii raaba abiho dzongi ma eepa moototata korakora nokoho naate tuma qaaqa habaho moirata soubidzare oiқи hiireta.

⁴⁸ Oke Pauro hiiremi raaba abi nokoi qupa qidzanateқи noko Ohongaho noo nookaquho

hasa minake hiireta. Qaraqara tatangaho pobi naatarota nokoi gamaqa sinabidza nooka hiisi eeteta. Eetemi Ohongaho noo haba ota gegebeteta.

⁴⁹⁻⁵⁰ Oonihe nagapa oho abi mimi ma paha paimane qesaqesa apene Dzuta abiho sinabidzata qahiqahi eeteta nokoke Dzuta abi kosikosi eete suu ma pai mootomi nagapa ma haba qaa aimaqi Pauro ma Banabe nopoke teete ihaqi haba ota hotou biireta. ⁵¹ Hotou biiremi nokoke qomaqoma hiireqi nopoi oko nopomeho kaususu tepateteqi Ikonio nagapata tuumata. ⁵² Tuusumi Qaheuba Sumasai nopota meupunoma naatemi qakiqaki eeteta.

14

PAURO MA BANABEI IKONIOTA BAURA EETETA

¹ Oonita Pauro ma Banabei Ikonio nagapata biranateqi oho qesa Dzuta abiho sinabidza guhuta dzuubaqi sinabidza hiiremi meenoma naateta. Obetemi Dzuta ma Girisi abi samanei Dzesuho oko ma boto tupu naateta.

² Qate Dzuta abi qesaio sinabidza oho gottae eeteqi nagapa oho abi ttidza kootoromi Kiristuho abi nokoho dzauba eeteta. ³ Oonihe nopoi beedzae eete dzasidza ma bodza qesa nagapa ota qaaqi Ohongaho neta soomaqi attiamake sinabidza hiire qaata. Oke eesuhimi Ohongaio ingona noo nomeho khooba paanaiteqi nopoho husi ma pai naatemi obaoba bamenoma maina paina ota eeteta.

⁴ Eetemi nagapa oho abi batabireqi qesai Dzuta abihota soomata ma qesai qaru abi nopohota

soomata. ⁵ Oho ipita raaba abi ma Dzuta abi qesai qarū abi nopoke omama teetare guunu dzoomata.

⁶ Guunu Dzoomami nopoi nookaqi atti Rikaonia habata tuumata. ⁷ Paha Ristera ma Dzerebe ma nagapa qesata nopoi tuumaqi ota sinabidza hiire qaata.

QARU ABI NOPOI RISTERATA BAURA EETETA

⁸ Qate Ristera nagapata abi teei qaata noi oko atimanoma paiho ttidza qausuta oonomake eete biranateqi tuuma ma baabaamake qaata.

⁹ Pauro sinabidza hiiromi abi noi nookami Pauro moohimi abi oho ai tatauma isanatemi noi qidzanataquho isaki naateta. ¹⁰ Oho qubake Pauro dzaubama sokateqi hiiireta, Nii oko niimema qori qoobare. Hiiiremi abi oi tukuba qoridze qooro tuumata.

¹¹ Qooro tuumami Pauroi quba eeteta oke abi tupu mina nokoi mooqi too ttutturateqi Rikaonia noo nokometa hiiireta, Ohonga qesaqesai ao abi sama eeteqi abi napaho bisata biranatareqi oorai. ¹² Hiiireqi noko Banabeke hee, Dzeusi mai ooniqi hiiireta. Qate Pauroi noo hibahibata adzahaha naatemi nokoi noke hee, Heremesiniqi hiiireta. ¹³ Oonita Dzeusiho kiridza abi hiiiremi burimakau ma sihidzake khakhaumaqi nokoi nagapa oho kosoramuta Dzeusiho naga qaatata tuuma mootota. Ota nokoi Pauro ma Banabehe kiridza qeebare ttutturateta.

¹⁴ Oonihe Pauro ma Banabe nookaqi sama ma sasa nopome utotoqi ao hairiamake abiho bisata tuumaqi Girisi noota sokate hiiireta, ¹⁵ Idze abinaga, naane qubake nike qubarake eetorai?

Nakai napa gama abi sama teena, nikeho qe-sanihe noo qidzake aima baa hiirorai. Oi teeho bahe Ononga qaraqaranomai qusu ma ttoka ma besa ma quba minara mootota nohoke nookaqa baura meeama eranomake nike tume biireqa Ohongaho pobi naatareiqi naka baaorai.

¹⁶ Oi agoba baaorai raaba abi qesama nikei tete maina paina nikeme saridze qaata. ¹⁷ Oonihe Ohonga mee noi te nike ma nokoho seeno naatara, nike noho khooba gesina naatareiqi hiiremi quu ma ete iso keke biranatemi meupunoma naatemi ttidza qidzanate qaabi. ¹⁸ Qate qaru abi nopoi tototo hiire kebaite qaami qaami nokoi kiridza qebaqeba oke qaateta.

PAUROKE TEETEMI EEHAHA NAATE TERE-BETA TUUMATA

¹⁹ Oonihe Attiokia ma Ikonio nagapaho Dzuta abi nokoi biranateqi Pauro omama teetareiqi nokoke hoobire kosikosi eete teetemi baateta. Oonihe nokoi hee, Bamu eehaha naataquiqi hiireqi kebake nagapa tumeta dzeimaqi tapata biidzarota. ²⁰ Oonihe tumakhametoi biranateqi Pauro nakunaite herohero eesuhimi noi paha eehaha naateqi nagapa peiteta. ²¹ Peitemi iihai mootomi Banabe ma nopoi Ristera nagapa qaateqi Terebe nagapata tuumata.

Ma nopoi nagapa ota sinabidza baura eete qaami tumakhameto samanenipamu naatemi nopoi burisi eete Ristera ma Ikonio ma Attiokhiata paha biranateta. ²² Oi nopo nagapa samaneta biranateqi Dzesuho oko ma boto tupu nokoke ai tataumata hoobire noko Sooparama qaarareiqi hiire tatangaiteqi erake hiireta, Napa

ima ma bagoho neta qaaqa Ohongaho pobita dzuubaridzoniqi hiireta.

²³ Hiireqi nopo nagapaho isaki soopara nokoho upubireqi hutingi naate qaaqa pupu ma agoago eeteqi nooka hiisi etaeta nokohoho isakita Ohongama ipibidzare hiireqi nokoke qaateta.

QARU ABI PAHA SIRIAHO ATTIOKHIATA TU-UMATA

²⁴ Qaateqi Pauro ma Banabe nopoi Pisitia haba dzongobeteqi Papiria habata biranateta.

²⁵ Oonita nopoi Peregaga nagapata sinabidza hiiroramuti Attaria nagapa qurateta. ²⁶ Qurateqi nopo ota sisimata tuuma qaramuti paha Siria habaho Attiokhia nagapa ota biranateta. Oi sinabidza abi tupu nokoi Ohongaho kokora quba mootoqi baura nopo pobi hiiremi bosaho eeteta nopoi paha ota biranateta.

²⁷ Nopoi ota biranateqi oko ma boto tupu ttut-tuiteqi hee, Ohongai nakaho husi ma pai naatemi raaba abihota baura eetemi nokoi sinabidzata dzuubata, dzoobe! Oke eete isere hiire soubireta.

²⁸ Ma nopoi bodza kharabariqa ota Dzesuho oko ma boto tupu nokoho bisata qaata.

15

QARU ABIDZERUSAREMUTA GARUBA EETETA

¹ Pauro ma Banabei Attiokhiata qaami Dzutea habaho sobasobaho tuputa abi qesai Attiokhia nagapata tuumaqi sinabidza abi erake hiireta, Nike Moseho noo qusubaite sama nikeme geeba mootaama naataquko baamuqa Ohongaho pobi naataqu. ² Oke hiiremi Pauro ma Banabei nokoma

kurebeta minake eete qaaramuti erake hiire su-
utota. Pauro ma Banabe ma sobasoba abi oi
Ttitto ma qesa nokoho neta noo oke Qaru abi
mimi ma sinabidza bosa qobaqoba Dzerusaremu
nagapana oorai nokoho toro aima tuumare.

³ Oiqi hiireqi tete nokohoke biiraite tuumaqi
Poenikia ma Samariaho sinabidza oko ma boto
samaneke eraiqi hiireta. Hee, Paha raaba abi
samane sinabidza nookorai. Oho pobi hiiremi
nookami nokota ttidza qidza minanipamu bi-
ranateta.

⁴ Qate nokoi Dzerusaremuta baaqi sinabidza
abi mimi ma quru abi mimi ma noko garuba
eeteqi Ohongai Pauro ma Banabe nopo hoobiremi
sinabidza baura eetemi meenoma naateta oho
noo ma pobike nokoke hiire paanaiteta. ⁵ Noo ma
pobi oke hiiremi Pariseo qesa Kiristuho sinabidza
ai tataumanoma nokoi eraiqi hiireta, Raaba abi
nokoho torota sinabidza hiireqa nokoke sama
koko geebanomaiteqa hiiremi noko Moseho hu
noo qusubaita soubiremi isanatakoi oiqi hiireta.

⁶ Oho quba Qaru abi mimi ma sinabidzaho bosa
qobaqoba noo oke nokoqeke hiire ttutturategi
noo hiire buribaro eeteqi Peetoroi qoridze er-
ake hiireta, ⁷ Dzairamane name raaba abi noko
bosata teehe toota sinabidza nookaridzoniqi hi-
ireqi Ohongai napahota ape bahe anake asatemi
oho too naatemi nokoi nooka tani naateta.

⁸ Obetemi Ohongai qupa mohimohi oonita
Dzuta abi napake Qaheuba Sumasa moiteta oho
qesa raaba abi qaupuiteqi moiteta. ⁹ Napai noke
nooka hiisi eetemi qupa napahoi sasari naateta
oho qesa nokoi nooka hiisi eetemi qupa sasari
naatetaho isakita Ohongai te hiimotara.

¹⁰ Oi erake eete oorai. Hu noo ma apo oi Dzuta abiho uimane neimane ma napaho moirata gama pereborai. Oonita nike ikaqi hiireqi Ohongake toronaiteqi oke paha raaba abiho qereta goosobaqu? ¹¹ Oe, oi baamu isanataqu. Napa erake nookorai: abi qidzanate pobirataqu oi Dzuta abi ma raaba abi gama susupu Soopara Dzesuho baruna heenata keke pobirate qidza naatorai.

¹² Peetoroi noo oonomake hiiremi sinabidzaho abi mimi nokoi nipanate oomi Pauro ma Banabei raaba abiho bisata Ohongai kinisa nokoho botona mootota oho pobike noko korabete pobi hiiremi nooka pobiteta.

¹³ Nopo hiire soubiremi Dzakopo oho ipi erake hiireta, Dzairamane, toma tiite nookare. ¹⁴ Ohongai raaba abi nokohota abi aimami noho pobi naatare tete saridzeta. Oho noo ma pobike Siimo Peetoroi ao hiiremi napa nooke.

¹⁵ Obetemi noho nooi too abihoma iso keke naatorai. ¹⁶ Nokoi erake hiireqi qeeteta, Ohonga anai paha qurateqa Tabitiho naga arinateta oke paha usari eeteqi upubiremi bagenoma naatako. ¹⁷ Oonihe raaba abi qeba nena ma tume nena nokoi Ohongaho qiri eete saridzakoi oi raaba abi nokoi naho pobi naatemi naho dzapai nokoho irita biranatako. ¹⁸ Ana nikeho Onongai noo oke hiire baa qaatai hiibi oi oni.

¹⁹ Dzakopoi hee, Oi qi Amosi ma Dzeremia ma Dzesea nokoi qeeteta, oonita Raaba abi ango Ohongahota qeemami eto napai nokoho irita hu nooho bameke mootaino, naho noo oi oni. ²⁰ Oonihe, raaba abi ai tataumorai nokoi eto Ohongaho habara quba qesaqesa upubidzaino, mae

apuata eetaino mae kabira dzaganoma muunaino eo keba ooraike muunaino oho isakita napa noo hiire geeta qeete tatangaiteqa pepa oke Pauro ma Banabeho botota mootare.

²¹ Oi teehe bahe Moseho noo agobake ehahaiteqi sohoroci nagapaho isakita isaite baa qaabi ma bodza erata sinabidza nagaho isakita isaite nookorai. Oho qubake oi dzaetainoho isaki oioni. Oiqi Dzakopo hiireta.

GARUBAIRAABA ABIHO QUBA PEPA QEETETA

²² Oke Dzakopoi hiiremi qaru abi ma bosa qobaqoba nokoi sobasoba tupu pobi hiiremi isanatemi abi eserike uhutota. Dzapa nopoho Dzuta, oi Sabaho khata, ma Siira nopo dzaira pepa oke aima tuumareiqi sinabidzaho bosa qobaqoba nopoke uhutoqi Pauro ma Banabe nokoke Attiokhia nagapata dzoobireta.

²³ Ma Nokoho quba pepa dzoobireta, Oi hee, Raaba abiho bisata Attiokhia nagapa ma Siria ma Kirikia ma haba qesata oorai qaru abi ma bosa qobaqoba nanai dzairamane naname nikeho qaki naateqi pepa erake nikeho quba dzoobire. ²⁴ Oi nanai moo nookaama naasuhimi abi qesa nanaho neta qeemaqi qupa nikehoke rasakitemi nikehota kurekure biranateta.

²⁵ Oho quba nana oke nooka ttutturategi abi eserike dzoobiremi Pauro ma Banabe ma noko nikeho toro qeemorai. ²⁶ Abi naga oi Soopara Dzesu Kiristuho dzapa quba sama nopome bagara biirorai. ²⁷ Obete abi eseri uhutota Dzuta ma Siira nopoi qeemami noo oke nookare.

²⁸ Oi Sumasa ma nanai qupa teenaiteqi eraqake keke hiire. ²⁹ Nike eto Ohongaho habara quba

qesaqesa upubidzaino ma kabira dzuuma ooraike muunaino, ma dzaganomake muunaino, paha etoqa pasena eetaino. Nike nooraqake qusubaitemi bagenoma naatakoi. Dzoobe, aipo!

³⁰ Noo oke qeeteqi nokoho botota mooto dzoobireqi aipo hiiremi tuumata. Tuumaqi Attiokhia nagapata biranate oko ma boto tupu ttuttuite pepa moiteta. ³¹ Moitemi isaiteqi dzaira noo qeeteta oke mooqi oho ttidza qidzaqidza eeteta.

³² Oonita Dzuta ma Siira nopoi sinabidza abi oonita qesamane sinabidzaho noo samane pobi hiire tatangaiteqi too teeteta. ³³ Qate nopoi nokoma oora ma qaara eetarotaho bodza baamu naasuhimi nokoi oho ttidza qidza eeteqi nopoke paha dzoobiremi Dzerusaremuho qesamane nopomeho toro tuumarota. ³⁴ Oonihe Siirai nokoma oorareiqi hiiremi Dzutai keke tuumata.

³⁵ Qate Pauro ma Banabe Attiokhia nagapata ooqi sinabidza abi qesama nokoi hobihobi eeteqi sinabidza hiireqi Ohongaho nooke bodza minaminaho isakita abi ma khata pobi hiire qaata.

PAURO MA BANABEI QESA PAPTETA

³⁶ Ohongaho noo Attiokhia abike banaite qaaqi Pauroi Banabeke eraiqi hiireta, Baa naka burisi eete paha nagapa samanena raaba abi sinabidza pobi hiiremi nooka qaata oke tuuma karabidzare, nokoi ikanomake eetorai?

³⁷ Oho qubake hiiremi Banabe noi paha Dzo-hane Marekoma nokoi gama tuumareiqi hiireta. ³⁸ Oonihe Mareko noi bosata nopoma Papiria habata baura agiagita biranateqi nopoke qaateqi

burisi eeteta oho qubake Pauro abi onomake qupadzomami teqaha nohota isanatarata.

³⁹ Oho qubake Pauro ma Banabe kure ma taara minake eeteqi batabireta. Batabireqi Banabe noi Dzohane Mareko dzeimaqi nopo sisima pei Kipuro sungata tuumata. ⁴⁰⁻⁴¹ Qate Pauroi hobi-hobi nome Siira aimami nopoke sobasoba tupu agoago eeteqi dzoobireqi hee, Ohongaho kokorata tuumareiqi aipo biiremi tuumata. Tuuma Siria ma Kirikia haba dzongobeteqi Dzesuho oko ma boto tupu qesaqesa saridze tatangaiteta.

16

PAUROI PAHA SINABIDZA TUPU QESA KARA-BIDZARE TUUMATA

¹ Pauro ma Siira nopoi tuuma qaaramuti Tterebe ma Ristera nagapata biranateta. Obetemi Ristera nagapa ota Dzesuho tumakhata teei qaata dzapa noho Timotteo noho pai Dzuta atapa ai tataumanoma, ma mai nohoi Giriki abi ooni.

² Oonihe Ristera ma Ikonio nagapa nena sinabidza nokanoka nokoi Timotteo khooba qidza hiire paanaiteqi Pauro pobi hiireta.

³ Pobi hiiremi Pauro noma nokomae tuume baabe eetareiqi hiireta. Oonihe ttoka ota Dzuta abi qaata nokoi khatake hee, mai nohoi Giriki abi oniqi qupadzoma soubireta. Oonita oho noo kebaiteiqi Pauroi Timotteo aima sama geebanomaiteta. ⁴ Sama geebanomaiteqi noko tapari nagapa samaneta tuumaqi qaru abi ma bosa qobaqoba Dzerusaremu nagapata noo tatanga hiire pepata qeetetake nokoho quba rerengi eete soubireta.

⁵ Baura oke noko eete qaami Dzesuho oko ma boto tupu noko ai tataumaqi kata gaamata ma eete samane raaba abi nokoho torota biiresore eete qaaqi nokanoka abi tupui samane naateta.

SUMASAI BAKUTA PAUROKE ABI BANAITETA MA RUKAHO NOO

⁶ Oonita Pauro ma Siira ma Timotteo nokoi Asia gattiagaho habata sinabidza hiibarotahe Qaheuba Sumasai oho bodzata gamuni hiiremi nokoi Perigia ma Garattia haba dzongobete tumata. ⁷ Tuumaqi Misia haba kokota biranateqi totaqiike paketomaqi Bittinia habata tuumare hiiremi Dzesuho Sumasai paha nokoho bai hiireta. ⁸ Oho quba nokoi Misia haba paketoma tuuma qaaramuti besa pakita Ttoroa nagapata biranateta.

⁹ Ota biranateqi qupibake Pauro noi bakuta moohimi Maketonia abi teei noho toro biranate tti ma sori hiireqi erake hiireta. Nii Maketonia habata qeemaqi nanake hoobidzare. ¹⁰ Oonita Pauro noi quba oke bakuta mooqi eraiqi hiireta, Maketonia habata tuuma pobi qidza hiibareiqi Ohongai hiibi oi oni. Oke hiiremi Ruka anai nokoho gainene naatareiqi nokoma tuumare roibeteta (oi anai ttotta ooqi nokoke kokora eetarota).

ATAPA RIITIAI KIRISTUHO POBI NAATETA

¹¹ Roibeteqi Pauro ma Siira ma Timotteo ma Ruka nanai gama sisimata peiteqi Ttoroa nagapa qaateqi tete paake tuuma qaaramuti Samottara kusuta biranateta. Iihai mootomi tuuma qaaramuti Neapori nagapata unateta. ¹² Ota sisimata

tta eeteqi tuuma qaaramuti Maketonia habaho nagapa qiba Piripi ota biranateta.

Oonihe Roma abi nokoio oho maikhametoi qaata. ¹³ Nagapa ota bodza qesata nanai qaami dzuma dzamo naatemi nagapa kokota oba teei qaata ota erake hiireqi qurateta. Dzuta abi pupu hiirorai oho qopa oioni oba tee ooraita napa qura moorare. Oke hiireqi qurahimi paimane ttuturate oomi saridzeqi ota habeseqi sinabidza pobi hiireta.

¹⁴ Hiiremi nokoho tuputa atapa teei Ohongake ququima qaata, dzapa noho Riitia, noi ttoaba ma sasaho pai, Ttiattira nagapa nena. Oonita Sooparai hiiremi atapa oho qupa uhubami Pauroho noo toma qepe tiiteqi nookata. ¹⁵ Nookaqi Riitia noomae oko ma boto nomema noko sinabidzaho sobasoba quba hiiremi soorota. Sooromi noi hee, Nike ana moomi Sooparaho pobi naahibiqako naho nagata peitemi ana nike kokora eetakoiqui hiiremi nana peiteta.

¹⁶ Qate bodza teeta pupuho sobadzata qurahiimi sutasuta atapa teei nanake saridzeta. Atapa noi songenanomai qaaqi khooba ma bangaro paana eete qaami maikhameto noho sinasina nohoho quba abiho torota ttuma aima qaata. ¹⁷ Noi Pauro ma nanake saridzeqi sokateqi hiireta, Abi nagarai Ohonga Minaho qaru eeteqi tete nohoke hiire paanaitorai.

Oonihe noi onomake eete kira ma husu bodza samaneke hiirota. ¹⁸ Hiromi Pauroi oho gottae eeteqi burisi eete songena erake pobi hiireta, Ana Dzesu Kiristuho quba eeteqi nii pobi hiireta

atapa oke nii ao qaate papatare. Oke hiiremi songenai ao biranate tuumata.

ABIHO TTUMA BAMU NAATEMI PAURO MA SIIRAKE SUUTOTA

¹⁹⁻²⁰ Pauroi songenake iihami tuumami atapa khata oho maikhametoi moohimi ttumaho isaki nokoho oi ao bamu naatemi nokoi Pauro ma Siira aimaqi nagapa bisata kiapheho toro dzeima tuumaqi nopoho qomaqoma hiireqi eraiqi hiireta. Nopoi Dzuta abi nagapa nanahota baaqi qupa rasaki eetoraidzo. ²¹ Oke eesuqi poma agiagi samane Roma abi eetaamata eetoraidzo.

²² Oke hiiremi abi tupu minai qooro oota nokoi dzauba minake eeteqi nopoke tetatetake teesuhimi kiapai sasa nopohoke ao kuima teetare hiiremi gouma teeteta. ²³ Gouma buribaroke teeteqi sutasuta nagata biireqi sooparai tete siiremi tatanga naatemi hee, Bageqake eete soopara eetareiqi hiireta.

²⁴ Oonomake hiiremi sutasutaho sooparai naga naku bisa qaputa mootoqi oko nopohoke puuta tooma suutota.

SUTASUTA SOOPARAI PAUROHO TOROTA SIN-ABIDZA SARIDZETA

²⁵ Suutomi Pauro ma Siirai naa ma pupu hiiromi sutasuta abi qesai oke toma tiite nookota. ²⁶ Nookomi saubapo dzeubami Idze! tumu mina rubabetemi sutasuta nagaho hahari poupa eetemi tete sirasira hiuba soubireta ma abi gama puuta too hiuba soubiireta.

²⁷ Eetemi sutasuta soopara noi meera neta nookaqi qoridze moomi tete sirasira paatinoke

oomi noi hee, Idze! sutasuta abi nokoi ao atti tu-
umeiqi hiireqi qaa dzube quhisata dzeima sama
nome ao kootobare eeteta, ²⁸ Oke eetare eesumi
Pauroi sookateqi hiireta, Eo, sama niime eto
sesero eetaino, nanai gama susupu ooraidzo!

²⁹ Hiiremi qaa sooparai dzongi quba hiimi oko
ma boto nohoi moitemi bukhittidzake naga dzu-
ubami suu gaa eetemi noi tititima qeemaqi Pauro
ma Siira nopoho dzagata taateta. ³⁰ Taatemi
Pauro hiiremi noi qori naga neta nopoke dzeima
biranate qasa hiireta, Abi ohonga name, ana
dzaetare eeteqi kebai ooraita ikanomake eeteqi
qidzanataqu?

³¹ Hiiremi nopoi erake hiireta, Nookao Soopara
Dzesu Kiristuke ai tataumaqake qidzanatakoi.
Oonihe nii quni ma mani niimema gama qidza
naatakoi. ³² Oke hiireqi nopoi oko ma boto
nohoma nokoke Dzesu Sooparaho noo hiire
paanaiteta.

³³ Hiire paanaitemi nookaqi noi ao nopoke
dzeimaqi gou qetta nopohoke akotete suutota.
Suutoqi hiiremi nopoi quni ma mani nohama
nokoke sinabidzaho obama soorota. ³⁴ Sooromi
noomaeho nagata mootoqi hiiremi patta khauto
urai eetemi muunata. Oonihe qaa abi oi quni ma
mani nomema nokoi Ohongaho pobi naatetaho
quba ttidza qidzaqidza minanipamuke eeteta.

PAURO MA SIIRAI SUTASUTATA TTA EETETA

³⁵ Iihai mootomi kiape noko pirittani seike er-
ake hiire dzoobireta, Abi eseri nopoke dzahe-
qake soqobare. ³⁶ Oke hiiremi sutasuta sooparai
nookaqi Pauro erake pobi hiireta, Ana nipe
saqoromi tumareiqi kiape noko noo dzoobiremi

baabe, oho quba nipe biranate tuuma keba ma dzapata qaarare.

³⁷ Hiiremi eehe, Pauroi bai hiireta. Hee, Baamu, nokoi Roma abi nakake noota mootaamake ao abiho soobadzata nakake gabeho biireqi sutasuta nagata biireta. Biireqi paha eranomake eete tteike naka dzoobidzaqu? Oi baamu! Nokomae baaqa paata naka dzeimami nana isanate tuumakoi.

³⁸ Pauro noo oke hiiremi pirittani nokoi burisi eete tuumaqi kiape pobi hiiremi nopoi Roma abiho isaki ootaho pobi oke nookaqi roqobeteta.

³⁹ Roqobeteqi qupa muunaqi nopoho toro baaqi ttapuiteqi sutasuta naga neta dzeima baaqi hee, Nike isanate nagapa nanahoke qaate tuumaqu mae? Oke hiireta.

⁴⁰ Hiiremi nopo sutasuta nagata biranateqi Ritia noho nagata tuumaqi Dzesuho okoma boto tupuke qogo ma saaga hiireqi tuumata.

17

PAURO MA SIIRAI TTESARONIKA ABIKE SIN-ABIDZA HIIRETA

¹ Oonita Pauro ma Siira nopoi Apiporo ma Aporonia nagapa eseri oke riite Ttesaronika nagapata biranate oota. Oi Dzuta abi nokoho sinabidza naga teei ota oota.

² Oonita Pauro nome eete qaata oke eeteqi dzuma taparike nokoma sinabidza naga nokohota dzuubaqi sinabidza hiire nookata. Hiireqi sinabidza ma noo qesaho khooba hiire paanaiteqi erake hiireta, ³ Kiristui baateqa qoridzarotaho teteke noi saridzaama naatapuko

bamu isanatarota. Oke sinabidzata hiiremi ooraita Dzesuho dzapa pobi ana nike pobi hiirorai noio Ohongaho abi mina Kiristunipamu oni.

⁴ Hiiremi qesa nokoi noo oke nooka hiisi eeteqi Pauro ma Siirahota soomata. Eetemi Giriki abi Ohongaho ququima qaatai oho qesa nokoho neta ipibireta, ma paimane mimi samanei paha biranateta.

⁵ Eetemi abi samanei sinabidza nookami Dzuta abi noko nookami nokota qanga naatemi nokoi abi ngiingi nganginoma ma basesanoma ttutuuteqi sokasoka hiireqi Dzasoho nagata Pauro ma Siira ootata tutturateta. Tutturateqi nopoke aimaqi abiho tuputa mootareiqi hiireta.

⁶ Hiiretahe nopoho qiri eeteqi saridzaama naate nokoi Dzaso ma sinabidza nokanoka qesa aimaqi nagapa soopara nokoho toro dzeima tuumata.

Oonihe erake hiireqi sokasoka hiire tuumata, Haba samaneta qupa rasaki eetorai abi oio nanaho toro biranate. ⁷ Oonihe Dzasoi nokoke kokora eetorai ma nokoi Roma abi qiba Kaisaho noo riiteqi abi ohonga agiagi tee, dzapa noho Dzesu, noho pobi hiiremi haba gegebete. ⁸ Noo oke hiireqi nagapa abi ma soopara bitta ma kaka eeteta. ⁹ Eetemi nagapa soopara hiiremi Dzaso ma qesamane noho nokoi sama nokomeho ttuma naru hiire mootomi nagapa sooparai nokoke saqoromi tuumata.

BEREA ABI PAURO MA SIIRAHOTA SINABIDZA NOOKATA

¹⁰ Ma sinabidza nokanoka nokoi Pauro ma Siira qupibake dzoobiremi Berea nagapata tuumata. Ota biranateqi nopoi Dzuta abiho sinabidza guhuta peiteqi sinabidza hiirepu.

¹¹ Obetemi Berea nagapa ota Dzuta abi nokoi keba ma dzapaho pobi qate Ttesaronika nagapa nena nokoi abi naga bise baisanoma. Berea abi nokoi sinabidza nooka quba dza minake eeteta. Eeteqi noo nopohoke hee, meeni mae oberaniqi hiireqi qupi samane kuku ma khooba qiri eeteqi suuta dzuubaqi sinabidzaho gee isaite nooka qaata. ¹² Oke eeteqi nokohota samanei Dzesuho oko ma boto naateta ma paha nokohota Giriki abi ma paimane mimi qesa samanei nokota ipibireta.

¹³ Oonihe Pauroi Ohongaho noo Berea nagapata hiire paanaitemi oho pobi Ttesaronike nagapata tuumami oho quba Dzuta abi nookaqi Berea nagapata baaqi nagapa maikhametoke bitta ma kaka eetemi qupa mutu ma biribiri eeteta. ¹⁴ Oke eetemi Siira ma Timotteo nopoi Berea ota keke qaata. ¹⁵ Oonihe sinabidza nokanoka nokoi Pauro pobi hiiremi noi nagapa oke qaate tuuma qaramuti besata biranateta. Oonita abi noko Pauro dzeima tuuma Atteni nagapata mootomi noi erake pobi hiireta, Nike burisi eete hiiremake Siira ma Timotteo nopoi adzanoke erata baabare. Oiqi hiireta.

*PAUROI   ATTENI   NAGAPA   ABI
QUPANOMAITETA*

¹⁶ Oke hiiremi Berea abi nokoi burisi eeteta. Ma Pauro noi Atteni nagapata Siira ma Timotteo nopoho beebe ooqi neemi gisigisi samanei ota oomi mooqi qupa nohota eepa gaiteta. ¹⁷ Qaitemi noi Dzuta abi nokoho sinabidza guhuta dzuubaqi Dzuta abi (nokomae ma Giriki abi qesai Dzuta abihota atima qaata) nokohota gama sisinabidzaho noo hiiremi nookata. Ma noi paha qupi samane

otoba patita abi saridze sinabidza pobi hiire hi-
ireke tuumata.

¹⁸ Qate nagapa ota abi nokanoka minanoma samanei qaata, dzapa ttari nokohoi Epikure abi (nokoi quba samane etteimorai) ma Sittoike abi (huttinginoma). Oho neta abi nokoi Pauro saridzeqi qesai hee, Ae, tletterapo ooraqi ikaitorai! Hiiremi qesai Pauroho erake hiireta, Bamu, noi ohonga dzapa samanehota agiagi teeheke hiirorai kaqani. Oke hiireta oi teehe bahe Pauro noi Dzesuho pobi hiireta ma noi baata nena qoridzetaho noo hiiremi nokoi totoho oonomata hiireta.

¹⁹ Oke hiireqi tora kokota uta apiapi naga minanipamu teehe dzapa Areopago ota dzeima peiteqi noke hee, Isanate nii noo agiagi hiibi, naane qubake hiibi? ²⁰ Noo oi toma agiagi nanahoni, oho khoobama hiire nookare. ²¹ Oiqi hiireta oi Atteni nagapaho abi dzore ma nagapa maikhata nokoi noo ma pobi agiagi hiire nookoraqu oqaho dzaodzaoke eete qaata.

²² Oionita Pauro noi Areopago noo sobadzata tuuma qooroqi abi erake pobi hiireta, Dzoobe Atteni nagapaho abi mimi. Ana khooba nikeho erake moorai. Nike sinabidza ma ohonga maina paina samaneho pomata atimorai. ²³ Ana nagapa nikehota tuuma ma baaba eesuqi neemi gisigisi nikeho moo qaaramuti aratta teeta qetaqeta teeke ana isaitemi hee, Erai Ohonga agiagi teehe tekaniqi hiirorai. Oonita nike ohonga agiagike ao qupadzomaqi noho kokora sohororai Ohonga teena oke ana nikeho quba rerengi eetake boobita nookare.

²⁴ Ohonga noqeke ttoka mootoqi oho heeta quba samane mooto soubireta noi ape bahe qusu ma ttokaho maikhatanipamu. ²⁵ Abi guhuke botoma gootorai ota noi oora ma qaara te eetoraidzara. Ma noi quba teehe qiri eetemi abi baura eetemi biranatoraiho tete baamu. Oi noi keke abi napa qaraqara ma hee ma hoonomake saridzeta paha quba minara saridzorai.

²⁶ Noi abi biidza teenaqake saridzeqi noho neta abi tupu samane huba haba biireqi noko ma napai tuuma qaararotaho bodza ma hu ma koridza noi keke hiireta. ²⁷ Noi hee, Abiho qupa khatai qiri qee ma baa peite qaama abi noomae Ohongake saridzaqu mae, oiqi hiireqi Ohongai oke eeteta. Oi noi kharagata bahe bisa napahota abi napake gama isanate oorai.

²⁸ Oi paha naa sutasuta abi nikehota teei hee, Napai noho qaraqaraho nakuta ooraiqi quba minara eetorai oi teehe quba bahe napai Ohongaho biidza ma suunaniqi hiiremi naa oi oke hiirorai. ²⁹ Oonita napai meeke noho biidza ma suna ooraiqako ikaqi hiireqi abi napai boto napamema gori ma siriba ma omama gisigisi nee ma baunoma ohongaho qaseqase korabetorai? Oi Ohongai oho isaki ooniqi eetoqa napai qupadzomai.

³⁰ Oi abi ruumema baa qaata oke Ohonga moo te oho kahosa hairiamake eete qaarara oonihe oho bodza ao bamu naate. Poiqa ttoka abi gama susupu qupa burisi eetareiqi hiirorai. ³¹ Noi bodza ao hiireqi, ota haba samane abi napaho khooba paanaitakoi, ipi ma ariho isaki moitakoi. Ma abi teei baura oke eetareiqi Ohongai noke

upubireta. Oonita ttoka abi gama susupu abi oke nooka hiisi eetareiqi Ohongai noke baata neta tukutomi oorai.

³² Qate Pauro noi Dzesu Kiristu ao baata neta qoridzetaho noo hiiremi qesai ao gattagatta hiireqi noke ngiingi ma baaba eeteta. Qate qesai tete siireqi hee, Oionita noo oke bodza teeta paha hiire nana nookaqu kaqani. ³³ Oke hiiremi Pauroi noko qaate tuumata.

³⁴ Oonihe abi qesai Paurohota atimaqi Dzesuho pobi naateta. Nokohota sinasina abi mina Areopagona qaata dzapa Tionision, ma atapa tee dzapa noho Dzamari ma paha abi qesai nooka hiisi eeteta.

18

PAUROI KORITTI NAGAPATA BAURA EETETA

¹ Oonita Pauroi Atteni nagapa qaateqi Koritti nagapata tuumata. ² Ota Dzuta abi teeke saridzeta dzapa noho Akuira (noi Potu habata biranateta) ma ata noho Pirisira. Oi noma nopoi Itaria habata oomi abi qiba Kaisa Karauttio noi Dzuta abike Roma qaanteqi iihata. Iihami nopo nagapa oke qaateqi burisi eeteqi Koritti nagapata biranateta.

³ Biranatemu Pauroi nopoho toro noo hiibareiqi peiteta. Peite moohimi parai korakora noomae gesina naate qaata baura teena oke Akuira noi ooqata eetota. Oho quba noi nopoma noko qesa baura nokome ipibireta. ⁴ Ma Pauro noi dzuma samaneta Dzuta abiho sinabidza guhuta peiteqi Dzuta abi ma Giriki abi nokoho quba sinabidza dzuubeteqi adzahahaiteta.

⁵ Qata Siira ma Timotteo nopo Makettonia habata baaqi moomi Pauroi sinabidza baura mekeqoma eeteqi Dzesu noi Kiristunipamu oho khooba Dzuta abike hiire rerengi eete soubireta. ⁶ Oonihe hiire soubiremi nokoi noo nohoke basesa eeteqi ngiingi robe eetemi noi sasa nome baabaaba eetemi miriququ perebami erake noko pobi hiireta. Nikei baatareiqa baatare, oonihe kahosa nikehoi bamu naho naataqu. Oionita ana Dzuta abi nike qaateqa raaba abi nokohota keke baura eetorakoi oiqi hiireta.

⁷ Qate abi teehe dzapa Titio Dzusto noi Giriki abi oonihe noi paha Dzuta abiho sinabidza qahiqahi ooni. Oonita Pauroi noho nagata peiteqi ota sinabidza hiire qaata. Oi naga nohoi Dzuta abiho guhu saamaqata oota. ⁸ Oonihe Dzuta abiho guhu soopara, dzapa noho Kirispo, quni ma mani nohoma nokoi sinabidza nookaqi Dzesuho oko ma boto naateta. Eetemi Koritti abi nokoho neta samaneqai sinabidza nookata, nooka hiisi eetemi sinabidza obama soorota.

⁹ Ma qupi teeta Sooparai bakuta Pauroho torota biranate erake hiireta, Nii eto atti ququimaqa sinabidza qaatainohe, oke hiire qaarare. ¹⁰ Oi ana niike hohoba eesuhima abi noko bamu quba teeke niike eetaqu. Oi nagapa erata naho abi tupu quba minai oorai. ¹¹ Oke hiiremi Pauro noi sohoro sama nomeho hutingike naate nagapa oho abike Ohongaho noo hiire banaite qaami tii bodza teena ma qetta naateta.

¹² Oonihe Gario noi Giriki haba Akhaiaho toqita kiape mina naate qaata bodzata Dzuta abi nokoi qesa hongasireqi Pauro ibo eete kiapeho

toro aima tuumata. ¹³ Nokoi noho qomaqoma hiireqi hee, abi erai quba nanai hu noo qusubaita eetorai oke riiteqi hiiremi abi qesa Ohonga agiagi teeke ao qusubaitareiqi eetorai.

¹⁴ Hiiremi Pauroi noo totaqa hiibare eesumi Gario qamuni hiireqi Dzuta abi pobi hiireta, Abi erai roota kahosa bamenoma teeke saridzapuko oi ana isanate nikeho noo nookarori, oonihe baamu. ¹⁵ Nikei noo sepeho quba ma noo khooba nikemeho quba ma sinabidza nikemeho quba noke geema mootorai oonita nikemae noo oke hiire tatangaitare oi naho baura baamu.

¹⁶⁻¹⁷ Hiireqi noi nokoke iihami biranateta. Biranate midza nokome quba eeteqi abi nokoi Dzuta abiho sinabidza guhu soopara dzapa noho Sostene noke kiapeho pengata buribaroke teete iihami kiape moo nomena naateta.

PAUROI PAHA SIRIA HABATA TUUMATA

¹⁸ Oonita Pauroi Koritti nagapata paha isakiqata qaaqi burisi eetareiqi nokanoka tupuma nokoi qesa aipo hiireqi Pisisira ma Akuira noma nokoi sisima peiteqi Siria habata qesa gainene eete tuumata. Oonihe Sekherea nagapa gattiqaho unaunate biranate Pauroi sama nomeho hutingi naatota oke qaateqi some nome topotota (oi teeho bahe noi moomi Ohongai noke Koritti ota herohero eetarota oi ao meenoma naateta). ¹⁹ Ma ooneta paha tuuma qaaramuti nokoi Epeso nagapata biranateqi Pauroi dzairamane eseri nomeke sisimata qaateta.

Qaateqi Pauroi Dzuta abiho sinabidza guhuta peiteqi nokoma sinabidza qesa pobipobi hiire nookata. ²⁰ Noi isanate nokoma qaarareiqi Dzuta

abi noko qaanatare hiiremi bai hiireqi erake hiireta. ²¹ Anai tuumake boohibita, ipita Ohongai nookami ana nikeho toro burisi eetakoi. Oiqi hiire aipo biireqi sisima peite Epeso nagapa qaateqi tuumata.

²² Tuuma Kaisarea nagapata biranateqi ota sisimata tta eeteqi Kiristuho oko ma botoke dzoobe hiireta. Hiireqi burisi eete girodzomaqi Attiokhia nagapata biranateta.

PAUROI PAHA POBI NOME KARABIDZARE TUUMATA

²³ Biranateqi Pauroi Attiokhia nagapata gattiqa ooreqa boohiqi sinabidza qaru dzongobeteqi nagapa qesake karabidzare tuumata. Oi Garattia ma Pirigia habata Dzesuho sinabidza quni ma manike noo hiire tatangaiteta.

²⁴ Qateqa Epeso nagapata Dzuta abi tei baata dzapa noho Aporo, Aresattaria, Apirikaho nena. Noi nooho kotanganipamu oomi noi sinabidza hiire qaami oi kinisaho isaki naate qaata. ²⁵ Oonihe Ohongaho sinabidza qesa noke banaitemi ooqake keke gesina naate qaata. Noi Dzohane sobasoba maikhata noho pobike nookata Dzesuho sinabidzake paha heeqata abi banaite qaata. ²⁶ Oonihe noi oho koko nookaamake qaaqi oke qaate qaata. Abi oi Dzuta abiho guhuta peiteqi attiamake sinabidza hiireqi suu ma heeta hiirota.

²⁷ Hiiromi Akuira ma Pisisira nopoi nookami koko isanataama naatemi noke dzaira eeteqi Sumasaho sinabidza kokoke noke banaitemi pobirateta. Pobiratemi noi ao Girisi habaho totaqa Akhaidzata tuumare hiiremi sinabidza nokanoka

abi nokoi qesamaneho quba dzaira pepa qeeteqi moitemi aima tuumata.

Oonita Aporo tuuma qaaramuti Koritti nagapa biranateqi abi Ohongaho baruna heenata sinabidza nooka hiisi eeteta nokoke hobidza minake eeteta. ²⁸ Oi noi sinabidza pepa bosabosa oho neta giimaqi Dzesu noi Kiristunipamuniqi hiire oho khoobake abiho pengata hiire paanaitemi Dzuta abi oona qaata nokoi bai hiibaquho isakiamanaaateta.

19

PAUROI EPESO NAGAPATA BAURA EETETA

¹ Oonita Aporoi Koritti nagapata oomi Pauroi tora ma haba dzongobeteqi tuuma qaaramuti Epeso nagapata biranateqi sinabidza nokanoka abi saridzeta. Oonihe nokoho sinabidza teqahama naatemi noi qasa hiireta. ² Nike sinabidza nookaqi Sumasaho pobi naate oorai mae baamu? Hiiremi noko hee, Baamu, Qaheuba Sumasa ooraiho pobike te nookoraidzara.

Oke hiiremi Pauroi hee, Oonita nike apeho teteke qupadzomaqi sinabidzaho sobasoba aimata? Hiiremi nokoi hee, ³ Nanai Dzohane sobasobaho sinabidza qupadzomaqi sobasoba saridzeta.

⁴ Hiiremi Pauro erake noko pobi hiireta, Maqa, Dzohanei abi qupa burisi eetareiqi nokoke obama sooroqi hee, Teei anaho tumena baaorai noke nooka hiise eetareiqi hiireta, Oi ape bahe Kiristuhoke hiireta. ⁵ Pauro oke hiiremi abi nokoi noo oke nookaqi Soopara Dzesuho dzapa qupadzomami obama soorota.

⁶⁻⁷ Sooroqi Pauroi qiba nokohota boto nome mootomi Qaheuba Sumasai nokoke raraku bi-iremi oionita nokoi ao Ohongaho too naate noo maina painata sinabidza hiireta. Oonihe abi oke eeteta oho dzare oi tuerebe oni.

⁸ Eetemi Pauro noi Dzuta abiho sinabidza guhuta beubeuamake peiteqi dzasidza tapariho isakita noo hiireqi Ohongaho pobi ma tete hiire hunateqi oho khoobake rerengi eete hiireta.

⁹ Oonihe abi qesai basesa eete noo nookaama naateqi garubaho pengata Kiristuho tete qanga hiiremi Pauroi nokoke qaateqi sinabidzaho dza eeteta nokeke ttuttuiteqi ete samaneke abi teehe dzapa Ttirano noho sukuru nagata sinabidza bannaite qaata. ¹⁰ Oke eete qaami abi Asia gatiqa habana qaata nokoi gama susupu Dzuta ma Giriki abi sinabidza nooka qaami tii eseri baamu naateta.

SIKEBAHO KHAMETO PAUROHO QASAQASA OBERAMA EETETA

¹¹ Obete Ohongai Pauroho husi ma pai naatemi noi obaoba nese agiagi eeteta. ¹² Eetemi abi nokoi Pauroi bauraho ttoba ma dzamudzamu ttoba aima qaata oke aimaqi khettedzanoma nokoho toro aima tuumami hesateqi qidzanaate qaata ma songena nokoho irina qaatai atti tuumata.

¹³⁻¹⁴ Oonihe Dzuta abi qesa kaabanoma nokoi oota oi Dzube abi teehe dzapa Sikeba noho khameto sebeni nokoi oota. Nokoi bodza teeta girodzomaqi hee, Napai qaseqase eeteqa Soopara Dzesuho dzapa hiireqa songena abiho irina ooraike iihareiqi hiireta. Nokoi hee, Napai Songena erake pobi hiibare, Dzesuho dzapa pobi

(Pauroi hiirorai) nii noho too quba paapatatare. Oke hiireqi nokoi qeemata.

¹⁵ Qeemaqi nokoi noo oke abi songenanoma pobi hiimi songenai noko noo ipi erake hiireta, Ae, Dzesuke ana qupadzomorai ma Pauroke oho qesa ana qupadzomorai. ¹⁶ Qate niki ika nena? Oke hiire abi songenanomai qaa eeteqi sasa qaite khametoke teete sigubireqi sasa nokoho qohata teetemi habanake dzuu suura naate nagata tta eete sakaba tuumata.

¹⁷⁻¹⁸ Ma quba oho pobi Epeso nagapata baami Dzuta abi ma Giriki abi nookaqi atti minake eeteta. Eeteqi nooka hiisi eeteqi biranateqi baabe ma basara nokome quba eete qaata oke ngiingi ma baaba eeteqi oonoma gama gaubireta.

¹⁹ Qate abi adzapei baru ttari eete qaata nokoi pepa nokome khakhauma biranateqi otaba patiho eepata qeereta. Oonihe gee oho ttumake noko ttuttuitapuko siriba gettara 50 ttauseni naatarotahe noko ooma Ohongaho kiridza qeereta. ²⁰ Oi abi nokoi oonomake eetemi Ohongaho noo pobi qoridzeqi souba sakabata.

EPESO ABI PAUROHOKE NOOKAMI QANGA NAATETA

²¹ Oonita Pauroi baura oke eete qaaramuti soubireqi hee, Ana Maketonia ma Akhaidza abike tuuma karibireqa Dzerusaremuta tuumaqa oho tongo neta oho qesa ana Roma moorakoi. ²² Oiqi hiiretanihe hobihobi nome eseri Timotteo ma Erasto nopo bosa dzoobiremi Maketonia habata gooro tuumami noomae qaata ota paha gattiqa oota.

²³ Ma oho bodzata Epeso nagapata sinabidzaho taara minai biranateta. ²⁴ Oi siribaho nee ma bau korakora abi tee qaata dzapa noho Temettero abi oi Attemi neemi oberaho guhu gisigisi gamittimitike siribama korabetemi abi noko ttuma eetemi noma baura oonoma eete qaata nokoho toro oma minai biranate qaata.

²⁵ Obetemi Temettero noi baura abi qesa nome ttuttuite erake hiireta, Dzairamane napaho baura oi oma napaho saridzorai oke nike gesinani. ²⁶ Oonita abi teei baaorai, Pauro oioni, nike noho khooba gesina. Noi Epeso nagapa napaho Asia Gattiqa haba nena abi adzepeke qupa rasaki eeteqi hee, Abi botoma neemi gisigisi korabetorai oi quba meeama.

²⁷ Noi hee, Pauroi oke hiiremi baura napahoho dzapa pobiana naataqu oi keke bahe, neemi napaho Attemi noho guhu barari biidzakoi, ma Attemi nomaeho dzapake Asia Gattiqaho haba ma haba qesaho abi gama susupu ququimorai oonita dzapa pobi nohoi isanate napahota baamu naataqu mae?

²⁸ Temettero noo oke noko pobi hiiremi nookami qupa nokoho dzauba eetemi sookateqi erake hiireta, Epeso nagapa neemi Attemi noi minanipamu. ²⁹ Hiire qarutomi nagapa abiho qupa tukutomi oko tumutumu biireqi biranate ttutturatoramuti sobadza nokometa tuumata. Obetemi Maketoniahoo abi eseri Pauroke hoobire oota, dzapa nopoho Gaio ma Arittako, nopoke noko karabete aima tuumata.

³⁰ Tuumami Pauroi nookaqi abi oho garubata tuumare hiiremi qesamane noko qaanateta.

³¹ Qate haba oho abi mimi qesa Pauroho dzairamane qaata nokoi paha garubata tuumaino hiireqi noo dzoobiremi Pauro noo nookata.

³² Obetemi garuba nokometa noo nganganoma hiimi qesa mina oota nokoi hee, ikanomake hiire eetoraqi hiireqi hou eeteta. ³³ Abi nokoi oke eete oomi Dzuta abi nokoi gesina abi nokome dzapa noho Aresatte noke abiho bisata mootomi qooroqomi nokoi noke qiruqiru biiremi noi noo hibahiba qohareta peiteqi noo gemare boto qamuni eeteta.

³⁴ Obetemi abi nokoi noke mooqi hee, Dzuta abi ooniqi hiireqi too samanei ttutturategi hee, Ohonga bahe Epeso nagapaho neemi Attemi noqaho dzapa pobi minanipamu oni.

³⁵ Oonoma hiire qaaramuti Epeso nagapaho gamani qetaqeta abi noi nokoke hasu hiire kebaiteqi erake hiireta, Epeso nagapa eraho abi nookare. Napai Attemi mina napameho guhu soopara eetora ma qusu neta gisigisi nohoi qaratemi napahota oho soopara eetora. ³⁶ Oonita haba minarata apei oke ruume naataqu? Oonoma baamuhe, qupa nikeho kebaratemi quba eto sepesapeke eetaino. ³⁷ Abiho obero hiibaino. Nokoi neemi guhu napahota tegaha quba teeke aima dzukubara ma neemi Attemi Ttianake te ngiingi eetara.

³⁸ Mae Temettero ma abi noho nokoi abi tee-hoke nookami qanga naatoraiqako noo ma kahosa hiibaqu bodza dzamonatemi Kiape oorai nokoho torota hiibare. ³⁹ Mae nikemaeho noo teei ooraiqako bosa qobaqobaho garubata aima tuumare.

⁴⁰ Oonihe nikei poike ikoiko eesuhimi sepeke qaa biranatare eete oho noo qubake abi qiba napa paho qaru hiiremi napa tuumaqi tee ma teeke hiimi nookami baamu isanataqu. ⁴¹ Qateqa qetaqeta abi oke hiiremi garuba nookaqi sakabata.

20

PAUROI PAHA MAKETONIA MA GIRISI HABATA GIRODZOMATA

¹ Noo ma nooga oi baamu naasumi Pauroi sobasoba tupuho quba hiiremi baami qogo ma saga hiireqi Maketonia habata tuumata. ² Haba oke dzongobete tuusuqi sobasoba tupu qaata nokoke qogo hiire tatangaiteqi tuuma qaaramuti Girisi habata biranateta.

³ Ota dzasidza taparike qaaramuti besata qura sisima aima Siria habata tuumare hiiremi Dzuta abi ota qaa mootomi tete mainake aimare hiireqi Maketonia habata tuumata.

⁴ Tuumami abi naga erai noke iiha Asia Gattiqata tuumata, oi Berea napaga nena Sopate noi Pirihuho khata ma Ttesaronia nagapa nena Aristako ma Sekutto ma Gαιο ma Timotteo ma Asia Gattiqahabaho nena Ttikhiku ma Ttoropimo. ⁵ Abi oio bosa qooroqi Ttoroa nagapata Pauro ma nanaho beebe oota.

⁶ Qate nanai ingona dzuma baamu naatemi Piripi nagapata sisima peiteqi ete paiputa tuuma qaaramuti Ttoroa nagapata noko saridzeta. Saridzeqi ete bodza sebenike qaata.

PAUROI TTOROATA EUTTIKOKE EEHAHAITETA

⁷ Obete Sateta nanai qupi posa muunareiқи ttuturateta. Oonihe Pauroi hee, Iihai mootomi tumare hiiқи sinabidza hiire qaami saubapo dzeubata. ⁸ Dzeubami naga naku nanai oota ota dzongi samanei dzadza eetota.

⁹ Oonihe Pauro sinabidza hiiremi bodza khara naatemi abi khata tee dzapa noho Euttiko noi haba moramorata habeseқи mee ruume naateta. Oonihe suruhu nokoi oota oi heenata oomi noi taate suruhu eserike riite ttokata taate baateta. ¹⁰ Baatemi Pauro ao hairiamake qura khata dzogebiire aimaқи erake pobi hiireta. Eo baamu, eto tti ma ttaka hiibaino, noho baruna eehahake oorai.

¹¹ Oke hiireқи naga nakuta peiteқи qupi posa moiteқи qaate patta muunata. Muunaқи nokoma sinabidzaho noo hiiromi iihai mootota. ¹² Iihai mootomi abi nokoi khatake ttidza qidzaqidzake eete naga nohota dzeima tuumata. Qate Pauro ma nanai qaate tuumata.

PAURO NOI TTOROA QAATE MIRETTE NAGAPATA BAATA

¹³ Pauro hiiremi qesa nanai sisimata peiteқи Aso nagapata tuumata. ¹⁴ Qate noomae torata tete biireқи Aso nagapata nanake saridzeқи sisimata peite hee biireқи nanai gama tuumata. Tuuma qaaramuti Mittirene nagapa biranateta.

¹⁵ Oneta tuuma qaaramuti iihai mootomi Kio sungata biranate riiteқи Samo kusuta biranateta. Ma ooneta tuuma qaaramuti Mirette nagapata biranateta. ¹⁶ Oi Pauro noi Sumasaho dzumata Dzerusaremu biranatakoқи hiireқи Epeso abima bodza minake oorainoho quba Epeso nagapa riiteқи pobi neta sisimata tta eeteta.

PAUROI EPESO ABIKE AIPO BIIRETA

¹⁷ Pauroi sisimata tta eeteqi qaru dzoobiremi Epeso nagapata tuumaqi sinabidzaho bosaqobaqoba dzeima unaunata baata. ¹⁸ Baami Pauroi noko erake pobi hiireta, Dzoobe, ana khoobanipamuta Asia Gattiga nikeho habata biranateqi ao nikeho toro baura name bosana eete qaata oke nike nooka baaqoraidzo.

¹⁹ Anake abi ngingi ma baaba eete qaami ana tti ma ttidza heme ipima Sooparaho qaru eete qaata. Oi Dzuta abi noko sesero ma dzakidzaki eesubomi ana teeta ma taanga ipima qaata. ²⁰ Ma ana te noo nikeke qoredza eete qaarara. Nike qidzanata quba sinabidza noo samaneke naga ma paata nike pobi hiire qaata. ²¹ Ma Dzuta abi ma Giriki abi Ohonga dzaga bobotoqi Soopara napame Dzesu Kiristu nooka hiisi eetareiqi qupa nikeho tukuto qaata.

²² Obete poiqa Sumasa naho qupa qooro teetemi Dzerusaremu nagapa tuusubi. Tuusuhimi quba ikanomai naho toro biranataqu? Oke ana ru-ume. ²³ Teena anai nagapa samaneta biranate qaimi Qaheuba Sumasai ana erake pobi hiirorai, sutasuta ma heme ma bame qee ota niiho beebe eetorai oiqi hiirorai.

²⁴ Oonihe anai qaraqara nameho nookami ttuma minanoma naasuidzara, tete naho quba roibeteta oke iha qaarareiqi hiirorai ma Ohongai hasu ma keba nohoho pobi qidza hiire gegebetareiqi Soopara Dzesui ana pobi hiireta, baura oke eete qaaqa soubidzareiqi qupa nahoi hiirorai.

²⁵ Paha teeke hiire nookare, ana qusuho noo pobi qidza hiireqi nikeho bisata oora ma qaara eetemi nike ana mooraihe paha ipita nese ma penga naho baamu mooraqu. ²⁶ Ohongai sinabidzaho noo naho irita suutomi oorai oke ana nike pobi hiire soubireta, ²⁷ teeqake te qaatemi ooraidzara, baamu.

Oho quba poike toma agiagita hiire nookare, teehe kahosa oorareiqa oorakoithe oi baamu naho naataqu. ²⁸ Oonita nike sama nikeme soopara eeteqa sinabidza tupu nikeme isanate soopara eetore. Qaheuba Sumasai nike nokoho bosa qobaqoba hiiretaho quba nike Sooparaho oko ma boto noomaeho dzuui soorota nokoke sinabidzaho sogo moite qaama keba ma dzapata qaarare.

²⁹ Oonihe ana qupadzomami haa idzahuba qaanoma nokoho toro biranateqi sipisipi baamu ingonaitaqu. ³⁰ Paha nikemaeho bisata abi biranate sinabidza ngiingirobe eete ai tatauma abi nokoho angi naatemi ota dzuubakoi. ³¹ Oho quba nikemae bakena geema qaarare. Oi tii tapari qupi samane tti ma dzasa ma qogo ma saga, noo hiibahiba oke te qaatemi perebara nike oohe qupadzomaqi qaarare. ³² (bisa 32 oi qoorata oorai)

³³ Anai te ttuma ma quruma quba tti ma sori hiibara. ³⁴ Ana abi naga namema nana ttuma gatiqa saridzeta oke boto eseri namema saridzemi nanaho quba biranate take nike nookorai. ³⁵ Ana koo ma taanga nikeho quba irangi eetemi ooma nike ao baura beedzaema eeteqi pepeqa ma roroqa nokoke hoobire qaarare. Oho teteta qooroqi ana oke nike banaitemi oorai.

Oonita nike ota qooroqa Soopara Dzesui noo erake hiireta oke qupadzomare. Hee, Isaki teeke biraitemi ooraike nike aimaqu tete nome ooraihe, nikemae abiho ttiihu biidzaqu tete oio dzapa pobinomanipamu, oiqi hiireta. Qate ana nike Ohongaho botota mootomi baruna heena nohoi nike bakena geemami Beedzaeho Maikhatai nike isakinomaite qaarare. Qaama nike noho qaheuba abi tupuma ttaiqqa naate ipi ma ari saridze isanatakoi.

³⁶ Oonita Pauro noi noo oke hiire soubireqi pomai kotoroqi nokoma pupu hiireta. ³⁷ Pupu hiiremi tti ngusuru ngasuruiqi dzoge biire aimaqi noke kanabeteta. ³⁸ Oi noi noo samane hiireta oonihe noi hee, Nike baamu paha ana mooraqu ooqaho quba qupa nokohoi qanganipamu naatemi tti minake hiireta.

Oionita noko Pauroke dzeimami sisimata peitemi nokoi aipo biireta.

21

DZERUSAREMUTA TUUMAREIQI PAUROI SISIMA PEITETA

¹ Hiibi nanai Epesoho maimane gaubireqi pobinoke tuuma qaaramuti Koo sungata biranateta. Iihai mootomi Roti sungata dzuubaqi tuuma Patara nagapata biranateta. ² Ota sisima teei Penike habata tuumareiqi roibetomi saridzeqi ota peiteqi tuumata.

³ Tuuma qaaramuti Kiporo sunga moohimi mage neta oomi riiheta. Ma Siria haba neta tuuma qaaramuti Ttiro nagapata biranateta. Ota sisimai quruma perebireta.

⁴ Perebiromi nana Ttiro nagapata peiteqi sinabidza tuputa abi qesa saridzeqi nokoma qupi sebenike qaata. Qaami Sumasai bapopotomi nokoi Pauro Dzerusaremu nagapata eto tuumainoho qubake qaanateta.

⁵ Ota nana qaami tuumaqu bodza dzamonatemi abi ma paimane ma khata ma khameto nanai gama igasata pomai kotofoqi pupu hiireta. ⁶ Pupu hiireqi qesa aipo biireqi sisima peqimi noko nagapata burisi eeteta.

KAESAREA NAGAPATA AGABOI PAUROKE SINASINA HIIRETA

⁷ Ma Ttiro nagapake qaate tuuma qaaramuti Ttoremae nagapata biranateqi sisimata tta eeteta. Qate nanai ota sinabidza tupu abi saridzeqi qupi teenake nokoma meeta.

⁸ Iihai mootomi tuuma qaaramuti Kaisarea nagapata biranate Piripo saridzeta. Piripo ape bahe boşata Dzerusaremuta ttiihu abi sebenike aimata noi nokohota teei oonita nanai noho nagata peiteta. ⁹ Qate noho atasare eserisa eseri somoroi qaata nokoi paha too abiho isaki naate qaata.

¹⁰ Obetemi nanai ota ipibire qaami Dzutea haba nena too abi teehe dzapa Agabo noi nanaho toro biranateta. ¹¹ Biranateqi makuku Paurohoke aimaqi ooma oko ma boto nohoke suutoqi hiireta, Qaheuba Sumasa noi erake hiire, Makuku eraho maikhata noi Dzerusaremu nagapata tuuma biranatemu Dzuta abi noko eranomake eeteqi raaba abiho botota mootakoiqi hiire.

¹² Noo oke Agabo hiiremi nanamae ma nagapa maikhamoto ma gama Pauro Dzerusaremu nagapata tuumainoho bame eeteqi qaanateta.

¹³Qaanatemi noi erake hiireta, Naane quba tti minake hiireqi qupa nahoke ai buribaro eetoraidzo? Ana Dzerusaremu nagapata sutasuta peitaqu oi keke bahe, Soopara Dzesuho quba eeteqi baatare roibetorai.

¹⁴Hiiremi oho bai hiiremi tatanga naatemi noko ma nanai gama qaateqi hee. Isanate, Sooparaho noo meenoma naatare.

PAURO DZERUSAREMUTA TUUMAQI ISERE NOME HIIRETA

¹⁵Baura bisa qesa baamu naatemi nanai roibeteqi Dzerusaremu nagapata tuumare eeteta.

¹⁶Eetemi Kaisarea nagapa nena sinabidza tupu abi qesai nana dzeimaqi abi teehe dzapa Manaso, sinabidza abi agoba Kipiro sunga nena, noho hagata nana mootota.

¹⁷Obete tuuma qaaramuti Dzerusaremu nagapata biranatemi ota sinabidza abi qesai nana dzaira eeteta. ¹⁸Oonihe iihai mootomi Pauroi nanake dzeimaqi Dzakopoho torota peiteta.

Nanai ota peiteqi oomi sinabidzaho bosa qobaqoba qesa biranate soubireta. ¹⁹Biranatemi Pauroi boto nokoho aimaqi, Ohongai husi ma pai naatemi raaba abi nokoho toro sinabidza baura eetemi mee biranateta, oho noo ma pobi mekeqomake hiire soubireta.

PAUROI BIIRITA PEITETA

²⁰Pauro isere mooto soubiremi nokoi gama Ohonga hasa hiireqi Pauro erake pobi hiireta, Dzaira naname, abi dzare ttauseni bahe oho samaneniipamu ao nooka hiisi eetoraimi nii moorai. Oonihe abi qesa erata oorai nokoi paha hu nooho dzaodzaonoma. ²¹Oonita sigita niicho

noo teeke erake hiire baami nana nookorai. Hee, Dzuta abi raaba abiho bisata oorai nokoi Moseho noo qaatareiqi pobi hiirorai, hiiqi khametoho samata geeba mootainoqi qamuni hiirorai, ma Dzuta abi oora ma qaara tete napame qaatareiqi qamuni hiirorai. ²² Nagapa eraho abi noko niiho totoho erake nookorai. Ma nii Dzerusaremu nagapata baabe oho pobi noko ao nooka soubidzakoita nookare.

²³ Oho qubake nii quba apeke eetaqu oke nana hiiremi nii niimae oke eetare. Nana-hota abi eserisa eseri oorai nokoi Ohongahota noo tatanga nokome mootomi ooraiho qubake ttarumi nokome topotaamake oorai. ²⁴ Oonita nanai niike nokohota mootomi nii nokoho isakita quba eeteqa ttuma nokohoke biiremi ttarumi nokome topotare. Nii oke eetemi minarai niike eraiqi hiibakoi, Oo, noo nohoi baami nana nookata oi meeama, noi hu noo qusubaitoraiqa hiibaridzonita oke nii eetare.

²⁵ Qate nanai raaba abi sobasobahoke hee, Ohonga oberoahoro kiridza kabira dzuuma oorai, kabira dzaganoma oke qaasuhiqa dza ma rumubake biidzare hiire tatangaiteta, oke nii gesina.

²⁶ Oke hiiremi Pauro noi abi eserisa eseri nokohota ipibiremi iihai mootomi sama sasa ma quba nokome roibete soubireqi Ohongaho biirita dzuubata. Dzuubaqi Pauroi bodza nokoho hutingi bamu naatarota ma oho kiridza qeebarota oho noo abike pobi hiireta.

DZUTA ABI NOKOI PAUROKE BIIRITA KARABETETA

²⁷ Oonita nokoi ttarumi nokome topotomi ete bodza sebeni oi baamu naatare boohimi Dzuta abi Asia Gattiqaho haba nena nokoi Pauroke biirita mooqi abi qesa oona oota nokoke gama kosi-beteta. ²⁸ Kosibete Pauro aimaqi suu ubaqotoqi hiireta. Ae, Isirae abi baa nana hoobidzare. Abirai haba samaneta tuumaqi Dzuta abi napa ibo eeteqi hu noo napaho ma biiri napaho baaba eeteqi biiri napahota Giriki abi dzeima baaqi qaheuba nagake kanesanomaitorai.

²⁹ Oiqi hiireta oi teehe quba bahe bosata nokoi moomi Pauro noi Epeso nagapa nena Ttoropimo ma nopoi Dzerusaremu nagapata tuuma ma baaba eetota. Oho quba nokoi hee, Raaba abi oke qaheuba biirita dzeima peite ootaiqi qupadzomaqi oho areare hiireta. ³⁰ Oonita Pauroke nokoi karabetemi nagapa abi gamaqa oko tumutumu biireqi gururuiqi ttutturateqi abi qesai Pauro biirita hotou biireqi ao hairiamake oho tete siireta.

ROMAHO QAA SOOPARAI PAUROKE HERO-HERO EETETA

³¹ Oonita abi noko Pauro aimaqi teete kebaitare eesumi oho pobi oi Roma qaa abi minaho tomata taatemi roqobeteqi erake hiireta, Dzerusaremu abi noko gama susupu qaa aimaqi eetorai. ³² Noo oke hiireqi hairiamake qaa abi mimi ma gamitti aimaqi gururuiqi tuumata.

Oonita Dzuta abi nokoi Pauroke teesuhiqi moomi soopara minai qaa abima gama biranatemi noko qaateta. ³³ Oonihe qaaho soopara minai biranateqi qaanahiqi ngibira eserima Pauro suutota. Suutoqi noi Pauroho

dzapa qasa hiireta ma quba apeke eeteta oho qasa eeteta. ³⁴ Eesumi abi noko sokasoka ma garugaru hiire rasaki eetemi te nooka pobitara.

Oonita sooparai hiiremi qaa abi noko Pauro aima qaa naga nokometa tuumata. ³⁵ Tuusuhiqi Pauroi irita peitare boohimi Dzuta abi noko noke qeegoromi qaa abi noke qusuta aimaqi peiteta. ³⁶ Peitemi abi tupu minai ihaqi sokasoka hiire tuumaqi erake hiireta, Abi oi baamu naatare! Oiqi hiireta.

PAUROI NOO HIIBAROTA OI QAA SOOPARATA ISANATETA

³⁷ Dzuta abi sokasoka hiimi Pauroi iri qusuta ooqi dzuubare boohiqi qaa sooparake Girisi noota qasa hiireta, Maqo ana isanate noo teeke nii pobi hiibaqu mae? Hiiremi sooparai hee, Ae, Nii Girisi noo nookorai mae? ³⁸ Abiniqake Aigitta abi teei qaa eetare qaa abi po ttauseni aimaqi haba habanata tuumata nii abi oioni mae ape?

³⁹ Qasa hiiremi Pauroi erake hiireta, Ana Dzuta abi, Kirisi habaho nagapa Ttaraso dzapa pobinoma, anaio oho nenani. Oonita nii nookami ana noo gattiqa abi pobi hiibare. ⁴⁰ Hiiremi nookami Pauroi iri kokota qoroqi abi boto qamuni eetemi noo nipanatemi Dzuta abiho noota noo hiireta.

22

PAUROI ISERE NOME SOHOROTA

¹ Heboro noota Pauroi hee, Dzairamane ma abi mimi name, ana khooba name hiire nookare.

² Pauro noi oke hiiqi Dzuta abiho noota noo hiiremi noko nookaqi poupaamake oota.

³ Oomi noi ipibire pobi hiireta, Ana Dzuta abi, Kirisi habata Ttaraso nagapata biranateta. Oonihe ana Dzerusaremu eraqata baa nokanoka nagata qaaqi bitotota. Bitotoqi banaita Gamarie noho dzagata qaami sinabidza banaitemi abi mimi napameho noo qusubaite kokora eete qaata. Paha poike nike Ohongaho dzaodzao eetoraizdo anai oho qesa Ohongaho eeteqi ima ma bago heeta qaaqi tatanga naateta.

⁴ Eeteqi sinabidza usaqe baamu naatareiqi ana ibo eeteqi abi oni mae paimane gama suutoqi sutasuta nagata mooto qaata. ⁵ Oi dzube abi mina ma sinasina abi mimima nokoi naho khooba gama gesina. Nokoi qesamane napaho Ttamasiko nagapata ooraidzo nokoho pepa qeeteqi ana moitemi erake hiireqi aima tuumata, Ana qeota abi ma paimane oonoma saridze suutoqa Dzerusaremu nagapata aima baamake ipi moitare. Oke Pauro hiireta.

PAUROI IKANOMAKE EETE KIRISTUHO ABI NAATETA
(Apo 9:3-19; 26:12-18)

⁶ Oonita Pauroi noo nome ipibireqi hee, Anai oke qupadzomaqi teteta tuumomi ete bisata Ttamasiko nagapa dzamoihimi qusu neta eepa dzadza minai biiqi baa anaho nese kootorota. ⁷ Kootoromi ana tookata taate ooqi totoho teeke erake nookata, Sauro, Sauro oe nii naane quba ana teete iihoraidzo?

⁸ Hiiremi anai hiireta, Soopara name nii ape oni? Hiiremi erake ana pobi hiireta, Dzesu Nadzarette nagapa nenake nii teete iihorai teena anaio. ⁹ Oiqi hiireta oonihe abi anama qaata

nokoi eepa dzadza keke mootahe, noo anake pobi hiiretake te nookara.

¹⁰ Eetemi ana qasa hiireqi hiireta, Soopara name, ana quba apeke eetareke nii hiibi? Hiiremi Sooparai erake ana pobi hiireta, Nii qoridzeqa Ttamasiko nagapata tuumamake, quba nii eetoraidzoke ota nii pobi hiibakoi. ¹¹ Oiqi hiiretanita eepa dzadzai nese naho kootoromi qupi sooromi qesamane nahoi ana basidzomaqi Ttamasiko nagapata dzeima tuumata.

¹² Nagapa ota abi teei qaata dzapa noho Anania. Noi hu nooho tete aimanoma, Dzuta abi nagapa ooqana qaata nokoi noho nookami qidzani.

¹³ Abi oi naho toro biranateqi erake hiireta, Dzaira name Sauro. Nii nese parara eetare. Hiimi anai nese parara eete haba moota.

¹⁴ Moomi noorake pobi hiireta, Uimane napaho, noko ma napaho Ohonga noi khooba nome paanaitareiqi hiiremi nii qidzaho maikhata moorare mooqi too nohota noo nookareiqi nii asateta. ¹⁵ Obetemi nii quba moo nooke oho pobike haba samaneta abi pobi hiire tuumare.

¹⁶ Sigita nii ikabete sepeke ooraqu? Nii qoridze Dzesuho dzapa qiraitemi niike sinabidza obama sooromi pasena niiho dzamutare. Oiqi Anania ana pobi hiireta oke Pauro hiireta.

PAUROKE OHONGAI RAABA ABIHO QUBA UHUTOTA

¹⁷ Pauroi hee, Oke Anania ana pobi hiiremi qusubaiteta. Oonihe ana burisi eeteqi Dzerusaremu nagapata biranateqi Ohongaho biirita peiteqi pupu hiireqi neneho isakita Dzesu moota. ¹⁸ Moomi erake ana pobi hiireta,

Nagapa eraho abi noko niiho toota noo naho nookaqa gottae eetakoi. Oho quba nii hairiamake Dzerusaremu qaateqa tuumare.

¹⁹ Hiiremi ana noo ipike hee, Soopara name ana abi niioke sutasutata mootoqi sinabidza naga samaneta aima peiteqi gouma teete qaata.

²⁰ Qesai hibahiba niiho Settepano teetare sasa nokome tupubiremi ana soopara eetemi teeteta oke ana nookami isanateta. Oi nagapa eraho abi gama nooka soubiroraita ana niiho pobi isanate hiibakoi.

²¹ Oke hiiremi Sooparai bai hiireta, Baamu. Ana haba kharata raaba abiho torota nii dzoobihibita ao tuumare. Oi qi Dzesu hiiremi ana nookata.

QAA SOOPARA PAUROKE HEROHERO EETETA

²² Oke Pauro hiimi eehe, Abi noko toma tiisuta nokoi noo musaqa nohoke nookami raaba abiho naatemi noko sokate qarutoqi hiireta, Ae! Pauro noi peranomanipamu oonita noho dzapa baamu naatare. ²³ Oke hiire sookateqi sasa khara nokome kuimaqi pomu tupu teetemi peiteta.

²⁴ Peitemi soopara minai hiiremi qaa abi nokoi Pauro naga nokometa aima peiteta. Obetemi abi noko naane quba sookateo oho khooba nookakoiqi qaa sooparai gouma teetare hiireta.

²⁵ Oonihe nokoi gouma teetareiqi hoo sasa siihuma suutare boohimi Pauroi qaa sooparake erake hiireta, Nikei Roma abi anake sepeke sesero eete noo nahoke hiire pobitaamake gouma teetemi isanataqu mae?

²⁶ Oke hiiremi noi soopara mina nomeho toro tuuma pobi hiireqi hiireta, Nii ikake eetareiqi hiibi. Abi oio Roma abinipamu oni. ²⁷ Oke hiiremi

soopara minai ao Pauroho toro tuumaqi qasa hiireta, Maa meenipamu nii Roma abi oni mae? Hiiremi Pauroi hee, Oi meenipamu.

²⁸ Oke noi hiiremi gesai Pauroke buribaroke eete toronaitare boohita nokoi ao qaateta.

²⁹ Qate Pauroi Roma abi ootaho pobike qaa soopara minai nookaqi sahateta. Oi teehe bahe Pauroke noi ao suutomi oota.

³⁰ Oonita iihai mootomi qaa soopara minai Dzuta abi noko Pauroke naane quba nookami qanganateta oho khoobanipamu nooka quba dzube abi mimi ma sinasina tupu gama susupu hiiremi ttutturateta. Ttutturahimi Pauro dzeima qura nokoho torota mootota.

23

PAUROI DZUTA ABIHO SINASINA TUPUHO TOROTA NOO HIIRETA

¹⁻² Pauroi Dzuta abiho sinasina tupuke qeraqera eeteqi noorake hiireta, Qesamane name, ana hu nooho bai ma qamuni hiibaamake Ohongaho pengata qaatai qaabi. Oke hiiremi dzube abi mina Anania noi abi Pauroho dzagana qoroqota nokoke hee, Pauroke toota teetare. Hiiremi teeteta.

³ Teetemi Pauroi hee, Ttidza makanoma nii! Oi nii anake Ohongaho hu noota batabidzare hiireqi oho tekata habese ooraihe hu noo oke riiteqi ana oberama teetare hiire oonita Ohongai paha niike teetare boohibi.

⁴ Oke hiiremi abi qoroqota nokoi hee, Nii oonomake Ohongaho dzube abi minake pobi hidzo? ⁵ Hiiremi Pauroi hee, Qesamane name, sinabidzata noo erake hiirorai. Nii eto abiho

sooparake qanga hiibaino. Ana noo oke nookorai. Oonita abirai dzube abi mina oori oke ana nookaamake noo oke hiire.

⁶ Pauroi oke hiireqi nese dzoobire moohimi tupuho abi qesai Satukeo ma qesai Pariseo oonita nokoi hu ma koridza biidzareiqi noi sokateqi hee, Abi qesamane name ana naamae Pariseo abi oho gottanipamu. Oonita baata neta qoridzaquho noo oorai oke qusubaitorai oqaho quba nike anake noota mootoraidzo.

⁷ Pauroi oke hiiremi Pariseo ma Satukeo nokoi qesa kurebeteqi hu ma koridzanoma naateta.

⁸ Oi Satukeo abi nokoi baata neta qoridzaqu ma angero ma gutu boto khara quba oonomaho baike hiirorai qate Pariseo abi nokoi oho nookami meenomani.

⁹ Oho quba garuba nokometa qesa kurebeteta. Kurebete Pariseo abi nokoho tuputa sinabidzaho banaita qesai qoridzeqi tatangama erake hiireta, Nana abi eraho kahosa moomi baamu, angeroni mae gutu boto khara teei noke pobi hiiretaiqako ikabete sepeke bai hiibaqu? ¹⁰ Hiireqi baaba minake hiiremi qaa soopara minai hee, Tupu nokoi Pauroke ngausa eetainoiqi hiiremi qaa abi nokoi biranateqi Pauroke abi bisata dzeima naga nokometa tuumata. ¹¹ Obetemi qupi oqata Ohonga Sooparai Pauroho torota biranateqi qupanomaiteta. Nii Dzerusaremu nagapa erata anake paanaisubi oho qesa Roma nagapata anake paanaitakoita etoqa ququimaino oiqi hiireta.

*DZUTA ABI PAUROHO GUNU MA NARU
TATANGA HIIRETA*

12-13 Oonita iihai mootomi Dzuta abi qesa hongasireqi pattaho hutingi naate hee, Pauro teeteganoke oba ma patta muunare hiireqi gunu dzoomata. Oonihe abi erake hiireta nokoho dzare poti riiteta.

14 Abi nokoio too abi mimi ma Dzuta abi mimi nokoho toro tuumaqi paanaiteqi erake hiireta, Nana patta hutingi minanipamuke eeteqi Pauro teeteganoke ooqata quba muunare naru hiire. 15 Oho quba sinasina tupu ma nikei qaa soopara minaho toro noo dzoobireqa hee, Nii Pauro nanaho garubata dzoobire baami noo noho paha hiibare. Hiiremi noi noo nikeho nookaqi oke eetema nana ao Pauro teteta teetakoi. Oi qi hiireta.

16 Oonihe Pauroho mapui teetaquho noo nookata. Nooka qi qaaho nagata peiteqi nasami nome pobi hiireta. 17 Pobi hiiremi Pauroi qaa abiho kira hiireqi erake hiireta, Nii khata erake qaa soopara minaho toro dzeima tuumami noo teeke pobi hiibare. 18 Hiiremi qaa abi noi khatake soopara minaho torota dzeima tuumaqi noke pobi hiireta. Sutasuta abi Pauro noi naho kira hiireqi hee, Khata erake dzeima qaa sooparaho torota mootomi noo hiibare. Hiiremi khata erai noo nii pobi hiibare dzeima naka baabe. 19 Oke hiireqi pobi hiiremi soopara minai khata botota aimaqi sigiqata tuumaqi qasa hiireta, Noo apeke hiibaqu?

20 Hiiremi khatai hee, Dzuta abi noko niiho toro noo mootomi baabareiqi hiire nookao. Pauro garuba nokometa dzeima tuumaqi khooba nome paanaite soubidzareiqi hiibakoi. 21 Pobi hiiremi noo nokoho eto nookaino. Abi nokoho dzare 40

riite oio Pauro teetare hiiroraidzo. Noko patta hutingi minanipamuke eete ooraiqi Pauro teeteqi sapunge muunare naru hiire roibeteqi niiho noo beebe oorai.

²² Khata noi noo oke hiiremi soopara minai hee, Nii noo hiire paanaisubi oke eto abi pobi hiibaino hiireqi dzoobireta.

PAUROKE SEIKE KIAPE PERIKHIHO TOROTA DZOOBIRETA

²³ Oonita qaa soopara minai qaa bosa qobaqoba eseri dzeima baaqi erake pobi hiireta. Nipe hiiremi qaa abi okoma tuumaqu oi 200, qate oosina tuumaqui 70, qate koo aimaqui 200 oi roibeteqa qupibaño 9 kiroko eesuhiima nike Kaisarea nagapa tatangata tuumare. ²⁴ Ma Pauro oosi teeke saama mootare. Eeteqi tteike soopara eeteqi kiape mina Perikhi noho toro aima tuumare.

²⁵ Oke hiireqi kiapeho quba dzaira pepa teeke erake hiireqi qeeteta.

²⁶ Hee, Dzoobe Pirikhi, kiape qidza name, anai niiho quba pepa era qeete.

²⁷ Qaa abi noko abi teeke aima qeeme noko Dzuta abi teetare eeteta (dzapa noho Pauro). Anai nookami noi Roma abinipamu naatemi qaa abima nana tuumaqi nokoho botota hiumata.

²⁸ Oonihe noke noota moototaho quba khooba nookareiqi bosa qobaqoba nokoho garubata aima tuumata. ²⁹ Aima tuumami hu noo nokomeke qupadzomaqi qomaqoma hiiremi ana nookata. Quba eeteta oi te peiteqi teeta ma suutaho isaki naatara.

³⁰ Qate abi qesai geema mootoqi Pauro teetare hiiremi nookaqi niiho toro dzoobiremi qeeme oio.

Ma qomaqoma hiirorai abi oio noke oho qesa ana iihami niiho toro qeeme nokoi noo nohoke nii pobi hiibare.

Anai Dzerusaremuho kiape, Kautio Risia.

³¹ Noo ooqake dzaira pepata qeetemi qaa nokoi soopara nokomeho too qusubaite pepa aimaqi qupibake dzeima tuuma qaaramuti Attipatti nagapata biranateta. ³² Biranatemii iihai mootomi okoma tuumataho qaa abi nokoi naga nokometa burisi eesumi oosinai keke Pauro dzeima tuuma qaaramuti Kaisarea nagapa biranateta.

³³ Biranateqi Kiapheho dzaira pepa moiteqi Pauroke oho qesa noho botota mootota. ³⁴ Mootomi kiape Perikhi dzaira pepa nome isaiteqi Pauroke haba khooba nohoho qasa hiiremi hiireta, Ana Kirikia haba nena.

³⁵ Hiiremi kiapei hee, Noota nii mootorai abi naga oi baamake niiho noo hiibakoi. Oke hiireqi qaa abi pobi hiiremi Heroteho qaa guhuta mootoqi Soopara eetota.

24

DZUTA ABI BAAQI PAUROKE QOHARE-NAITETA

¹ Ete bodza boto teena bamu naatemi dzube abi mina Anania noma abi mimi qesa, ma noo soopara teehe dzapa Tetturu, nokoi Kaisarea nagapata tuumaqi kiapheho torota Pauroho noo hiibare biranateta.

² Oonita kiapei hiiremi Pauro qeemami Tetturui qomaqoma hiireqi kiape noorake pobi hiireta, Kiape qidza naname, nii isanate nana soopara eetemi keba ma hasuta oorai. Paha abi tupu era

nanaho quba iiha ma dzoobidza eeteqi hoobiro-
rai. ³ Hoobiremi nanaho nagapaho isaki quba
samane isanate soubirorai.

⁴⁻⁵ Oonita noo hiire kharanatainoho quba nii
kebarateqi nookami noo hote teeke nii pobi hi-
ibare. Abi eraho nookami qanga naatorai, noi
iima barunoma Dzuta abi haba samane tuma
oorai nokoke kosibetorai. Qate paha sinabidza abi
obera nokoke nanai hee, Nadzaretteho nenaniqi
hiirorai noi nokohota bosa qobaqoba naate oorai

⁶ Ma paha noi biiri nanaho makanomaitare
eesuhimi aimata. ⁷⁻⁸ Ma nanai noo nii pobi hi-
ibi oke niimae qasaqasa hiireqi khooba isanate
paanaitakoi.

⁹ Noo oke Tetturui hiiremi Dzuta abi noko noke
hoobireqi noo noho gaupuiteta.

PAUROI PERIKHIHO TOROTA NOO NOME POBI HIIRETA

¹⁰ Oonita kiaepe Pauro botoma qaseqase eetemi
noorake hiireta, Nii haba erata tii samaneke kiaepe
oorai oke ana qupadzomaqi noo name iiha ma
dzoobidzaamake hiibakoi. ¹¹ Ana Dzerusaremu
nagapata Ohonga penga bototareiqi qeema qaami
ete ma qupi ¹² keke naateta nii noo oho quba abi
qasa hiiremi nii pobi hiibakoi.

¹² Oi ana biirita mae sinabidza guhu qesata
mae sinabidza nagapata abi ma nana sinabidzaho
baabani mae abike kosikosi oke ana te eetemi
noko moorara. ¹³ Ma abi oi qomaqoma hiireqi noo
hiirorai oho mee apeke nii banaitaqu?

¹⁴ Paha teeke hiire paanaitemi nookare. Tete
meeho ngiingike nokoi eetorai ota ana qoororai
oke noko hiirorai, oi meenipamu eetorai. Ma

nokoho noo ma sinabidza aimaqi hu noo qibata sinabidza qeetemi oorai ma too abi hiire qeeteta oke ana nookami oi mee, uimane neimane napaho ma nokoho Ohonga noho qaruke eetorai.

¹⁵ Oonita qaaqi abi qidza ma qanga baata neta qoridzaquke mai eetakoi, oho quba abi era noko ma ana gama qupadzomorai. ¹⁶ Oke eete qaaqi Ohongaho pengata ma abiho pengata kahosaa-make oora quba sama nameho bakena geema oorai.

¹⁷ Ma ana tii samaneke haba kharata qaaqi sinabidzaho ttuma samaneke ttuttuite qaatati Dzerusaremu nagapata qesamane nameho torota aima tuumata. ¹⁸ Ma kiridza qeeba quba roibeteqi Biirita dzuuba oomi noko ota ana saridzeta. Sarihimi nanai te abiho tupu gairuru ma soropuruho tuputa oorara te husu ma noo agata oorara, baamu.

¹⁹ Oonihe Asia haba neta Dzuta abi qesai Biiri ota biranate naho qomaqoma hiireqi abi kosi-beteta oonihe ikaqi hiireqi nokomae tegaha niiho toro biranate oke hiire paanaitoraidzara. ²⁰ Mae ipita ana sinasina tupu nokohota qooroqomi naho kahosa teeke nookataiqako abi erana qoororai nokoi isanate nii pobi hiibare.

²¹ Oonihe anai noo teenaqake nokoho bisata hiiremi oke noko nookami nokohota isanataama naateta kaqa, oi ana paata erake pobi hiireta: Baata neta qoridzaqu oi oorai noo teena oke ana qusubaitorai qesai oke nookaqi anake noota mootomi nikeho pengata qoororai. Oke Pauro hiireta.

²² Hiiremi kiape Perikhi noi Pauroho noo oke hiire hiumaranihe oke mootota. Oi teehe bahe noi sinabidza usaqe Dzesuho pobi te nookaa-make oorara. Oonihe noi gimuttake eete erake hiireta, Qaa soopara Risiai Dzerusaremu nagapa neta quratemake noo nokohoke hiimakoi. ²³ Oke hiireqi noi qaa soopara erake pobi hiireta. Nike baaqi kokora eetare hiiremi eto bai hiibainoiqi hiireta.

PERIKHI HIIREMI PAUROI TII ESERIKE SUTA-SUTATA OOTA

²⁴ Oonita qupi gesa naatemi Perikhi noi Dzuta abiho neta ata noho Tturusira noma nopo ooqi Pauroho quba hiiremi dzeima peiteqi Pauroi Dzesu Kiristu nooka hiisi etaridzoho khooba pobi hiireta. ²⁵ Oonihe hiiqi pobipobiho tete ma pasenaho hutingi naataquho tete ma ipi bodzaho ipi ma ari hiiremi Perikhi atti roqobeteqi Pauro erake pobi hiireta. Oo, kebanoke naamae bodza mootoqake paha niiho quba hiiremi ipibidzakoita tuumare.

²⁶ Hiireta oi noi dza eetemi Pauroi noke ttuma moitakoiqi hiireqi bodza samane dzeimaqi noma nopo noo hiire qaatahe Pauro te noke ttuma moitara.

²⁷ Oonihe tii eseri bamu naatemi kiape teehe dzapa Porokio Pesto noi Perikhiho habara naateta. Oonihe Perikhi noi Dzuta abi qupa qidzaqidza moitareiqi te Pauro sutasuta nagata saqobara. Bamu, qaateqi tuumata.

25

PAUROI NOO NOME KAISAHO TOROTA HI-IBAKOIQI HIIRETA

¹ Qate ao ete tapiriho nakuta Pesto noi bukhi ttidzake soopara baura nome mai eeteqi Kaisarea nagapa qaate Dzerusaremu nagapata peiteta. ² Peite biranatemu dzube abi mina ma Dzuta abi mimi nokoi noho toro bitanateqi Pauroho noo pobi hiireta. ³ Hee, nii nanahoke nooka isanatemake hiire Pauro Dzerusaremuta biranatare pobi hiibare. Oiqi hiireta oi noko teteta qaa mooto Pauro teetare qupadzomaqi oke kiae pobi hiireta.

⁴ Hiiremi Pestoi erake hiireta, Pauroi Kaisarea nagapata sutasutata oorakoi oonihe ana paha hairiaamake burisi eete ota quratakoi. ⁵ Oonita nike Pauroho kahosa noo hiibareiqā anama gama qurate hiibare. Hiiremi mee eetaqu mae baamu. Oiqi hiireta.

⁶ Oonita Pestoi qupi 8 oni mae 10 oke Dzerusaremu nagapata ooqi Kaisarea nagapata qurateta. Iihai mootomi noi noo qohareta peiteqi hiiremi Pauro aima peiteta. ⁷ Peitemi Dzerusaremu nagapa nena Dzuta abi noko rome biireqi bedzabedza eete Pauroke qomaqoma hiirota. ⁸ Oonihe qomaqomaho mee te biiranatara. Oi Pauroi noo nokohoke ai qurateqi erake hiireta. Maqa, Dzuta abi nikeho hu noo mae nikeho qaheuba Biiri mae Roma abi qiba oi te anake qomaqoma hiiremi isanatoraidzara.

⁹ Hiiremi Pestoi Dzuta abiho ttidza qidzaqidza quba Pauro qasa hiireta, Nii isanate Dzerusaremu nagapata tuumaqa ota noo niime hiire uhutaqu mae?

¹⁰ Hiiremi Pauroi hee, Baamu. Roma abi qibaho noo qohare oi eraqanita naho noo erata

hiire uhutare. Nii niimae naho khooba gesina naatemi ana Dzuta abike quba qanga teeke eetara.

¹¹ Ana hongā ma kahosa mina teeke eetapuko hiibarori. Teetare hiiremi ana sama name baamu qanatarori. Nokoi obero qubake qomaqoma naho hiiroraita apei nokoho ttidza qidzaqidza quba eete anake nokoho botota mootaqu, baamuni-pamu! Oonita anai Roma abiho pobita Roma abi qubake noo nameke hiibareiqi hiibi.

¹² Oke Pauro hiiremi Pestoi qeraqera eeteqi sinasina abi nomema noko hiire qaasuqi Pauroke pobi hiireta, Abi qiba Kaisaho quba hiire oonita isanate nii abi qiba noho toro tuumare. Oiqi hiireta.

PESTOI AGIRIPAKE PAUROHO QASA HIIRETA

¹³ Oonita ete bodza qesa baamu naasumi abi qiba gattiqa Agiripa ma Benike nopo ipai keke Kaisarea nagapata qurateqi Pestoma nokoi qesa dzaira eeteta.

¹⁴ Obete nopoi noma oora ma qaara eesumi Pestoi Pauroho noo ma pobike Agiripa eraiqi hiireta, Perikhi noi sutasuta abi teeke qaate tumami oorai. Oonita ana Dzerusaremuta peiteta.

¹⁵ Peitemi dzube abi mimi ma bosa qobaqoba nokoi naho torota ttutturata anai abi oke teete baatareiqi ana pobi hiireta.

¹⁶⁻¹⁷ Oke hiiremi anai bai hiiremi Dzuta abi paha qesai anama nagapa erata baahumi iihai mootomi anai no ma noko gama dzeima noo qohareta tuumata. ¹⁸ Eetemi noko Pauroho pasena khooba teeke paanaitare hiimi ana moohimi oi mainata tuumata.

19 Oi noko sinabidza nokomeho quba kurebeteta. Ma abi baateta teehe dzapa Dzesu noho dzapake aima hiireta. Abi oohoke Pauroi eraiqi hiireta: Abi oi ao qori oorai.

20 Oke hiiremi ana noo oonomaho quba hou eeteqi hee, Pauro nii Dzerusaremu nagapata peitemi ana ota noo nihoke suhe hiimare, oke anai noke pobi hiireta. 21 Hiiremi Pauroi Roma abi qibanipamu noo nome suhe hiimare hiireta. Hiiremi isanateta oonihe Pauro tuumaquho bodza naatemake ana hiiremi Roma abi qibaho toro tuumareiqi noke sutasuta nagata mootomi beebe oorai.

22 Oke Pestoi hiiremi Agiripai hiireta, Abi oi noo teeke hiire ana nookare dza eete. Hiiremi Pestoi hee, Isanate iihaike niimae noo nookare.

23 Oonita iihai mootomi Agiripa ma Benike nee ma bau nopomema garuba nagata peiteqi qaa soopara mimi ma nagapa oho abi gama dzeimaqi peiteta. Peite soubiremi Pestoi hiiremi noko Pauro ai peiteta.

24 Peitemi Pestoi noo erake hiireta, Dzoobe abi qiba Agiripa ma abi qesamane name ana noo hiire nike nookare. Abi erana qooro oorai noho qubake Dzuta abi adzapei Dzerusaremu nagapata sookate bedzabedza eete eraiqi hiireta, Noi baamu ooraqunipamu oni! 25 Oonomake hiiremi anai noho kahosa qiri eete qupadzomami noke teete baataquho isaki baamu. Oonihe noi Roma abiho qiba Kiasaho qubake hiiremi oho qubake anai noke noho torota dzoobire tuumakoi.

26 Oonihe ana noo mee qiri eete abi qibaho quba dzaira pepa qeetare hou peu eesubi. Eetemi oho

qubake abi erake abi qiba Agiripa ma nikeho quba qaasuhimi nikei khooba noho saridzemake ana noo noho qeetemi tuumare. ²⁷ Oi anai abi teehe noo ma kahosake qeetaamake sepeke dzoobire Roma nagapata tuumaquho teteke ana isanatamani. Oke Pestoi hiireta.

26

PAUROI NOO NOME AGIRIPAHO TOROTA HI-IRETA

¹ Oke Pestoi hiiremi Agiripai Pauro pobi hiireta, Oionita niimae khooba niime hiire nana nookare. Hiiremi Pauroi boto nome dzoobireqi noo erake noko pobi hiireta. ² Hee, Ao Dzuta abiho nooi anake qomaqoma hiirorai oho totaqiike poike abi qiba Agiripa niiho pengata hiibareiqi naho qupa qidzanate.

³ Oi teehe bahe ana nookami nii dzuta abi nanaho sinabidzaho kurekure ma quba eetoraiho khooba gesina. Oonita nii nookamake ana noo name hiibare.

⁴⁻⁵ Ana bittina nameta Dzuta abi qesamane nameho bisata oora ma qaara eete bitotoqi Dzerusaremuta baa qaata oke noko gama gesina. Pariseo sinabidzaho nanemane gotta naate qaata nokoma nanai qaataho khoobake noko noo nooka qaaqi oke ao mee hiibarorihe baamu.

⁶ Anai sutasuta nagata oorai oi quba teehe quba bahe, Ohongai uimane napahoho naru hiireta. Ma sau samane Ohonga kiridza ma qonoqono qeere qaibi. ⁷ Oonita abi qiba name ana noo ooqaho ttidza dzebidzebi nokoi anake qomaqoma hiirorai.

⁸ Oi Ohongai abi baatetake tukutorai, oke nike naane qubake nookami quba eetaamaho isaki naatorai? ⁹ Oho qubake ana namaehoke hiire nike nookare.

Anai Dzesu Nasarette nena noho dzapake ngausa eetare oho baurake name eete qaata. ¹⁰ Dzerusaremu nagapata ana oke eetota. Eetoqi dzube abi mimi nokoke qasa hiiremi gee tatanga ana moitemi ana sobasoba tupu adzepeke teete sutasuta naga samaneta mooto qaata. Paha abike gabehoma teete baatareiqi noko boto peitemi naho botoi oho qesa peite qaata.

¹¹ Oi ana Dzuta abi nokoho sinabidza guhu samaneta peiteqi hee, Sobasoba tupu nike Dzesuho dzapa benatorai dzapa oke noko poiqa ngiingi ma peranomake hiibareiqi ana bedzabedza eete hiire qaata. Anai paha qaa battigarake naate nagapa kharanipamuta tuuma nokoke teete sigubire qaata. Oke Pauro hiireta.

PAUROI IKANOMAKE EETE KIRISTUHO POBI NAATETA

(Apo 9:3-19; 22:6-16)

¹² Pauroi hee, Anai tete oonoma eete qaaramuti dzube abi mimiho toro peitemi noko pepa tatanga ana moiteqi hiiremi ana Ttamasiko nagapata tuumareiqi tuumata. ¹³ Ana tuuma qaami ete bisana naatare eesuhimi qusu neta dzadza qurateqi ana ma abi anama tuumota nanake rome biireta. Oboboo! Abi qiba name, ete dzadza oi saporaparanoma, dzadza mootai minanipamu!

¹⁴ Obetemi nana ttokata taate oomi totoho teei Dzuta abiho noota hiireta, Sauro, Sauro qoe! Nii naane quba ana teete iihoraidzo? Nii qidzoke

sama niimeke bagara biire qaaraqu. ¹⁵ Hiiremi anai hee, Ohonga name nii ape oni?

Hiiremi noi hee, Nii Dzesuke teete iihorai anai ooni. ¹⁶ Oonihe nii nahoke moohibi ma paha ana ipita niike banaitoraqu oke nii qaupuiteqa naho qaru eete qaarareiqi ana isaki name niike banaihibi oonita nii ao qori qoobare.

¹⁷⁻¹⁸ Oi ana niike dzoobiremi nii raaba abiho toro biranatemi nokoni mae Dzuta abi nokoi niiho qaa mootomake ana niike herohero eetakoi. Oke eete qaama raaba nokoho nese uhubami nokoi qupi nokome tume biireqa Saataho eka kuibire Ohongaho botona naate kahosaho dzamudzamu saridzakoi. Kahosaho dzamudzamuke saridzeqa qesai ao anake nooka tani eetorai nokoma gama qidzata qaarakoi. Totoho oiqi hiireta oke Pauroi hiireta.

PAUROI BAURA NOME AGIRIPA BANAITETA

¹⁹ Pauroi ipibireqi hee, Oonita abi qiba name Agiripa, ana qusu neta noo oke nooka qusubaiteta. ²⁰ Oi bosata Ttamasiko nagapa abi ma Dzerusaremu nagapa nena abi ma paha Dzuta haba maikhameto nokoi keke bahe raaba abi gama qupa nokoho burisi eeteqi Ohongaho toro atimaqa noho botota oho mee qidza saridzare anai sinabidza pobi hiire baaorai.

²¹ Ooqaho qubake Dzuta abi nokoi Biiri nokometa ana aimaqi teetare eeteta. ²² Eesumi Ohongai ana hohoba eete baaqoraimi ana sinabidza hiiretai hiirorai. Hiireqi abi mimi ma gamitti gama pobi hiirorai.

Oi noo agiagi bahe, Mose ma too abi hore noo hiire noo qeeteta paasa oke hiirorai. ²³ Oi teho

bahe Kiristu noi heme mooqa baatare hiireta. Paha, baateqa oho neta bosa qooro qoridzemake dzadzaho tete nohoi Dzuta abi ma raaba abi nokoho torota biranatareiqi nokoi hiireta, noo oke ana too teetorai.

AGIRIPAI NOOKA HIISI EETAREIQI PAURO KOSIBETETA

²⁴ Pauro noi khooba nome hiire pobitapihimi Pestoi noo minake hiireqi hiireta, Ae, Pauro, niiho qupa rasaki naate. Pepa minake qeetemi oorai oke isaite qaabarobaro naatorai oio.

²⁵ Hiiremi Pauroi hee, Abi qidza name Pesto, ana qupa rasaki noo bahe, noo mee, noo attinoma hiirorai. ²⁶ Noo oho khoobake abi qiba Agiripai isanate nookorai, noho torota ana adzahaha naateqi hiirorai. Quba ana hiirorai oi dzukudzukuta te biranatare, oke ikanomake eete ruume naataqu?

²⁷ Oke hiireqi Pauroi temuke dzaga bobotoqi hee, Abi qiba Agiripa, nii too abi nokoho noo nooka hiisi eetorai mae? Ana qupadzomami nii nooka qupadzomorai kaqani.

²⁸ Hiiremi Agiripai Pauro qepuqepu hiireqi hee, Ae, nii bodza hoteqa teeke noo oonomake hiiremi ana ao Kiristuho abi naatake boobi mae?

²⁹ Hiimi Pauroi hee, Bodza hoteqani mae khara, oonihe Ohongaho pengata ana dza eetemi nii keke bahe abi qesama nike poiqake noo erana nookaidzo, nikeke Ohongai hoobiremi anaho qesa naatareiqi hiibi. Oi sutasutahoke te hiibidzaranihe sinabidzahoke hiibi.

³⁰ Oke hiiremi abi qiba Agiripa ma kiape Pesto ma Benike ma abi qesa noko qoridze ao biranateta. ³¹ Biranateqi qesa pobi pobi hiireqi erake hiireta, Mmhm, Pauro eetorai oi te teeta ma taangaho pobi oonidzara.

³² Ma Agiripai Pesto erake pobi hiireta. Abi noi Roma abi qibanipamu Kaisaho torota noo nome hiibareiqi hiireta oke hiibaama naatapuko nii isanate noke saqoromi tuumarorihe baamu.

27

PAUROKE SISIMATA MOOTOMI ROMA ROBETA TUUMATA

¹ Oonita Itaria habata tuumaqu bodza dzamo naatemi kiape hiiremi Romaho qaa soopara tee, dzapa noho Dzurio, noi Augustuho qaa mimiho hohota tee onita noi Pauro ma sutasuta abi qesa aimaqi sisimata peiteta. ² Sisima oi Attaramitte nagapa nena, oi Asia Gattiqaho nagapa unauna ttarita oota, ota tuumare hiiretaho isaki. Sisima ota peiteta, Maketonia abi teehe dzapa Aristako, Ttesaronike nagapa nena, noma gama tuumata.

³⁻⁴ Oonita iihai mootomi sisimai Sitto nagapata unatemi Dzurioi Pauro dzaira eeteqi nookami nagapata peiteqi qesamane nome noo hiiremi tetehe heeba ma apo moiteta. Qate sisimata paha peitemi utai tuumota neta baami nanai Kiporo sunga ma Asia habaho takurata tuumata. ⁵ Tuumaqi Kirikia ma Pamuria haba girodzoma qaaramuti Rikia habata nagapa Mira ota biranateta.

⁶ Ota Aresattiria nagapa neta sisima teei oota. Oi Itaria habata tuumare eetemi qaa sooparai nana

aimaŋi ota peiteta. ⁷ Peiteŋi kebanoŋake tuuma Kinita nagapa oota neta biranateta.

⁸ Paha utai nanake ai burisi eetemi nagapa oke tuume biireŋi Kerete sunga ma Saramo sungaho takurata tuumata. Kaipoke eete tuuma qaaramuti sunga oke riiteŋi kebanoke Rasa nagapa samaŋata besa khata tee oota, oho dzapa Unauna Qidza, ota nanai dzuubaŋi oro (aga) biireŋi oota.

⁹ Ooŋi besata bodza kharanipamuke tuuma qaata paha bapamu bodza dzamoŋa naateta, oho quba Pauroi qogo noo hiireta. ¹⁰ Hee, Maimane name, kabira dzubetaquho dzuma aoke bamu naatemi bapamuho bodza dzamo naasubita eto tuumaino. Tuumaŋuko ana qupadzomami napaho sisimai huhunaatemi quruma keke bahe, abi napa gamaŋa besata quratainoho qubake ana iiha ma dzoobidza eete.

¹¹ Oke hiiretahe qaa sooparai Pauroho noo nookaama naateŋi sisima soopara ma sisima maikhata nopoho noo qusubaiteta. ¹² Oi teehe bahe oba iruru moomi sisimai ota bapamu bodzata isanaate ooraquho isakiama naateta. Oonihe Kerette sunga oho besa khata paha tee, dzapa noho Poiniki, oi oota oonita ota dzuuba ooma bapamu naataqu mae baamu oiŋi hiireta. Oi besa khata oho puita sisima dzuubaŋuko uta dzagana toobaqu bodzata bamu sisima sesero eeteŋu oke qupadzomata.

BAPAMU MINAI TOOROTA

¹³ Oonita nanai beebe eete oomi tume nanahota uta oberai tooromi sisimaho abi tuumare hiireŋi

oro (aga) dzeimaqi Kerete sungake girodzoma tumota. ¹⁴ Oonihe tuumomi dzaga neta uta minanipamu toorota dzapa noho Dzagana.

¹⁵ Oi tooroqi sisima suqobiremi tuumare biita eetoramuti qaate ai qee ma baa biireta. ¹⁶ Biire tuuma qaaramuti sungahoho gattiqa tee, dzapa noho Kautta, oho tume neta qeehiqi kaipo minake eete sisima gaanateta.

¹⁷ Qaanate eetoramuti botti nohoke dzeima pei neta teenaita suutota. Oonihe, sisima omata rubenga naataino hiireqi ngibira mimima suutota. Obete poodza teehe dzapa Siriti ota sisima ngausa naataino hiireqi parai qoqobiremi qurahimi utai nanake ai qee ma baa biiremi tumata. ¹⁸ Ma uta tatangai toorotaho qubake iihai mootomi nokoi quruma quba qesake besata biiremi tuumata.

¹⁹ Paha iihai mootomi sisimaho koo ma tanga topoto biireta. ²⁰ Oonihe qupi samaneho nakuta uta minanipamui tooromi ete ma pomatti teeqi te biranataama naatemi qupa nanahoi togo eeteqi hee, Qidzanataquho tete ao baamu naate oiqi hiireta.

²¹ Hiiremi abi nokoi patta qaate qaami Pauroi tuuma bisa nokohota qooroqi eraiqi hiireta, Dzairamane, nike noo naho nookapuko hapa Kerete kusuta ooraropu. Oorapuko quba attinoma ma quruma sesero erai baamu biranatarori. ²² Oonihe nike eto atti ququmaino. Abi napai baamu dzaetaquhe sisimai meenipamu rubenga naatakoi.

²³ Oi Ohonga apeho qaruke ana eetoraimi ana raraku biirorai noi angero nome qupibake

dzoobiremi naho torota biranateta. ²⁴ Biranateqi erake ana pobi hiireta, Pauro, nii eto atti eetaino. Nii Roma abi qiba Kaisa noho toro biranatanipamuke eetakoita nookare. Ohongai niiho quba eetemi abi niima sisimana oorai nikei gamaqa isanatakoi.

²⁵ Oiqi angeroi hiireta oonita dzairamane name, nikeho qupa qidza naatare. Anai Ohongaho quba te qupa naho esei naatoraidzara, noo ana pobi hiire oogai biranatakoi. ²⁶ Oi sisimai suunga teeta peiteqi huhunahimake napai unatakoi. Oiqi Pauro hiireta.

²⁷ Obetemi Attiria besata qee ma baa peite oomi qupi ma ete 14 naatemi saubapota sisimaho abi noko qupadzomami haba dzamoitoraiho isaki naateta. ²⁸ Oke qupadzomaqi isakike dzoobire quratemi isaki noho 50 mita naateta. Eetemi paha qeehiqi isaki dzoobiremi ao 20 mita gattiqa naateta. ²⁹ Oonihe podzata peitainoiho atti eeteqi sisima ipita oro eserisa eserike biiremi quratemi iihai mootare hiireqi pupu hiirota.

³⁰ Hiiromi sisimaho abi qesa nokoi sisima qaateqi atti tuumare qupadzomaqi botti gaubiremi qaratemi ikobeteqi eraiqi hiireta. Nana sisima bosata oro teeke biidzareiqi quratakoi. ³¹ Oke hiiremi Pauroi qaa soopara ma abi nome erake pobi hiireta, Sisimaho abi atti tuumami nike besata quratakoi. ³² Pobi hiiremi qaa abi nokoi botti eka geemami besa aima tuumata.

³³ Obetemi iihai mootare beebe eeteqi Pauroi abi gama susupu eraiqi pobi hiireta, Nike patta muunaamake oorami nikeho ttidza ma sama

dzopa eetorami ete 14 baamu naate. ³⁴ Oho qubaka erata patta muunare hiiremi nike eto bai hiibaino. Patta muunaqa isanate qaama unate oorakoi. Oi nikeho oko ma boto khata teeqai bamu uhubaquhe gama isanatakoi.

³⁵ Oke hiire soubireqi dzobadzoba teeke aimu Ohonga dzoobe hiireqi qotoqi nokoho neseta muunata. ³⁶ Muunami noko moomi qupa nokoho uhubami oho qesa muuna soubireta.

SISIMAI RUBENGA NAATETAHE ABI ISANATETA

³⁷⁻³⁸ Qate abi sisimana oota dzare nokoho 276. Oonita patta muuna isanateqi eringa mutu sisimana oota oke gama besata biiremi sisima adzahaha naate heena naateta.

³⁹ Iihai mooto paana naatemi noko haba moomi ipi bosa naateta. Naasuhimi besa amena teete podzaama mooqi sisimai igasa ooqata unatareiqi, ⁴⁰ abi noko oro (aga) eke geemami besata quratemi birisa saqoroqi parai qusubaitemi uta aimami tuumata. ⁴¹ Tuusuqi ttoka heena naasuhimi sisima bosai kattiboto tatauhimi besaho pouma minai sisima ipike ngausaiteta.

⁴² Oionita baka huhunatemi sutasuta abi nokoi atti qosebetareimi qaa abi nokoke teete kebaitareiqi hiireta. ⁴³ Oonihe Soopara nokohoi Pauroho quba dzasa eeteqi qaanateta. Qaanateqi hiiremi qoseqose abi noko besata taateqi qosebeteqi unateta. ⁴⁴ Qate qesai ee sabina aimata ma sisimaho sabina heeta peiteqi tuumata. Oke eeteqi gama susupu tora aimata.

28

PAURO MA QESAMANE MARITA SUNGATA OOTA

¹ Unate soubireqi suunga oho dzapa Marita hiiremi nana nookata. ² Nookami suunga oho maikhameto noko kokora bagenomanipamuke nanake eeteqi quu ma dzapaho quba eepa minake qeere qaitemi nana agimata.

³ Agihiqi Pauroi kau susu ttuttuiteqi eepata biihimi oho nakuta dzootata gaama baataqu teei piruparama biranateqi Pauro botota gaamaqi qeegoro oota. ⁴ Eesuhimi haba oho maikhameto noko dzootata mooqi qesa pobipobi hiireqi hiireta, Noi abi gairurunomanipamu noi besata qurate baatarorihe unateqi ipi nomeke ao era saridze.

⁵ Oiqi hiimi Pauroi dzootata kuima eepata biiremi dzootatai gaamaamaho isaki naateta. ⁶ Qooroqomi noko mooqi hee, Biidzaqu mae hairiamake taate baataqu mae hiireqi mooqota. Mooqomi tee ma teeke eetara oke mooqi hee, Abi noi Poro gootta ooniqi hiireta.

⁷ Qate nanai qaata oho dzamonoqata abi qiba nokoho dzapa Pobirio noho haba ma nagapa qaata. Eetemi abi oio nana dzoobe ma kanakana hiiremi nana noho nagata peite ete taparike qaata. ⁸ Qaami Pobirioho mai khetedza naateqi dzuu topotota. Topotomi Pauroi nookaqi naga nohota peiteqi qiba nohota boto mootoqi pupu hiireqi qidzaiteta.

⁹ Oke eetemi suunga oho abi pobi nookaqi abi qesa heme ma bamenomai biranatem qidzaiteta.

¹⁰ Eetemi oho ipike abi nokoho qupa qidza

naatemi kokora ma korakora minanipamuke nanake eeteta. Ma tuuma bodza nanaho dzamo naatemi kiridza ma qonoqono teteho heeba ma quba sisimata mootota.

PAURO MA KARA ROMATA BIRANATETA

¹¹ Oi sisima ape bahe Aresatteriaho teei bapamu bodzaho isakita ota (aga) biiremi qaata oonihe sisimaho koko bosanata neemi noma ma nane teehe gisigisike qabitemi oota. Oonita nanai kusu ota dzasidza taparike qaaqi sisima ota peiteta.

¹² Peite tuuma qaaramuti Siraku nagapata biranateqi ete taparike ota qaata.

¹³ Oneta uta moiteqi girodzoma tuuma qaaramuti Regio nagapata biranateta. ¹⁴ Obetemi iihai mootomi tume nanahota uta tooroqi nana huitemi qupi ma ete tapariqake tuuma qaramuti Puteori nagapata biiranateta. Ma oonomake eete tuuma qaaramuti Roma nagapata biranateta.

¹⁵ Obetemi nagapa oho nohanoka abi nanaho pobi ao nookaqi baa Apio oho qohare ma aabe naga tapari nagapa oqata nana saridzeta. Saridzemi Pauroi mooqi Ohongaho hasa hiiremi noho qupa qidza naateta. ¹⁶ Oionita Roma nagapata biranatemi kiapei hiiremi Pauroi sutasuta nagata te mootara. Qaa abi teei noke soopara eetemi naga sepe teeta oora ma qaara eetota.

PAUROI ROMATA SINABIDZA PAANAITETA

¹⁷ Oonita qupi tapari naatemi Dzuta abiho bosa qobaqobaho quba hiiremi ttutturatemi Pauroi noo erake noko pobi hiireta, Dzairamane, ana Dzuta abi qesa nameke te dzakidzaki eetara ma uimane napame nokoho noo te riitara. Obetemi

abi noko anake sepeke teetomi Roma abi noko ana ingonaitareiqi Dzerusaremu nagapata sutota.

¹⁸ Suutoqi Roma abi nokoi kahosa nahoho qiri eete saridzama naate saqobare hiireta. Oi noko moohimi anai teeta ma tangaho pobiama naateta.

¹⁹ Oonihe Dzuta abi gesamane napame nokoho nooke erata aima baa hiibareiqi ana te oho quba baabara. Oonihe nike nooka quba ana nike dzeimami baabe. ²⁰ Nokoi agobake Ohongai Kiristuhoke hiiretaho mee biranatareiqi Isirae abi ma napai gamaqa oho beebe eete baa qaata oqaho qubake noko anake ngibira erama suutomi oorai.

²¹ Oke hiiremi noko noke pobi hiireta, Eo qee Dzuta haba khooba napameta oorai nokoi niiho noo te nanaho quba qeetara ma abi nokome te dzoobiremi baa niiho kahosa noo hiiremi nana nookara, baamu. ²² Oho quba nii noo aima oorai oke niimae hiire nana nookare. Oi nanai nookami Dzesuho tete iihoraiho abike haba samaneho abi ibo ma kote eetorai.

²³ Oke hiireqi nokoi bodza mootota. Obetemi oi dzamo naatemi Dzuta abi samanei Pauroho nagata ttutturateta. Ttutturatemi noi saunabake sohorogi sinabidza hiireqi Ohongaho pobi oke hiire paanaite qaami qupi soorota. Eetemi noi Moseho hu nooho qiba ma too abiho geeta qeeteta oho neta Dzesuho mee paanaiteqi qupa nokoho kebaitare hiireta. ²⁴ Hiire qaami abi gesai noo nohoke dzaira eeteta, qate gesai oke ibo eeteta.

²⁵ Oonita noko gesa kurebetemi Pauroi teena erake noko pobi hiireta, Qaheuba Sumasai too abi Dzesea pobi hiiremi uimane nikehoho quba meenipamuke qeeteta.

²⁶ Oi hee, Nii tuumaqa abi tupuke erake pobi hiibare: Tomama nookareiqa nookakoihe baamu tete qupadzomaqu, nesema moorareiqi moorakoihe qidzoke moo pobitaqu. ²⁷ Oi abi tupu eraho qupai tatanga naatemi toma nokohoi susudzatemi nese nokohoi qupi sororai. Oonita qidzoke nokoho nese tete mooraqu qidzoke toma nokohoi noo nookaqu, qidzoke nokoho qupa uhuba burisi eetemi anai noko qidzaitaqui oiqi qeeteta.

²⁸ Oho qubake Pauroi hee, Ana nike pobi hiire nookare: Ohongai korakoraho tete saridzeta. Oi ao Raaba abi nokoho pobi naatemi nokoi isanate nookaqa qidzanatako. ²⁹ Noo ooqake Pauro hiiremi noko ao sakaba tuumata.

³⁰ Oionita Pauroi Roma nagapata tii eserike ooqi naga noomae ttuma eetetata oomi abi noko noho toro biranate qaami noi tee ma teeke tete siibara. ³¹ Noi Ohongaho noo ma pobi hiireqi Soopara Dzesu Kiristuho noo khooba attiamake hiire paanaite qaami sesero ma dzakidzaki te ooqata biranatarata baamu.

Noo oidzoni
Anai Ttotta Ruka

PORO TONGO USAQE
The New Testament in the Guhu-Samane Language of
Papua New Guinea
Nupela Testamen long tokples Guhu-Samane long
Niugini

Copyright © 1975 Bible Society of Papua New Guinea

Language: Guhu-Samane

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2015-01-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 9 Oct 2020

1e8f2c8a-2e91-5f7a-8d28-7e63415f9012